

CZĘŚĆ I – WPROWADZENIE

1. Przedmiot i cel opracowania

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym wprowadziła obowiązek sporządzania przez gminy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jako dokument określający politykę przestrzenną gminy. Dokument ten miał być sporządzony do końca 1999 r. i miał obejmować całą gminę. Równocześnie z końcem roku 1999 miały przestać obowiązywać plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone przed 1995 rokiem. W związku z niewielkim zaawansowaniem w zakresie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i sporządzania studiów uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gmin w skali całego kraju, Sejm RP z końcem 1999 r. znowelizował ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym, przedłużając o dwa lata obowiązywanie wspomnianych wyżej planów a więc także czas na sporządzanie studiów uwarunkowań. Jednocześnie przygotowywany jest nowy projekt ustawy o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym, który wprowadza zasadnicze zmiany w systemie planowania przestrzennego w Polsce, zbliżając go do standardów Unii Europejskiej.

A/ Cel, zadania i istota studium

Studium jest opracowaniem o charakterze strategicznym (generalnym) jest „osią” systemu planowania przestrzennego na poziomie gminy. Studium powinno być ściśle związane z opracowaniem typu strategia rozwoju społeczno gospodarczego dla gminy.

W studium oprócz innych określona jest także polityka informacyjna gminy przynajmniej w zakresie gospodarki przestrzennej, która może być częścią strategii informacyjnej gminy zorientowanej na promocję gminy i tworzenie informacyjnych podstaw dla bieżących decyzji administracyjnych i działań organizatorskich.

Podstawowymi zadaniami opracowywanego studium są:

- Rozpoznanie aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem;
- Sformułowanie kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy, a także podstawowych zasad polityki przestrzennej i zasad ochrony interesu publicznego;
- Stworzenie podstaw do koordynacji sporządzania planów miejscowych i wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych bez planów miejscowych;
- Promocja miasta i gminy.

Na proces sporządzanie studium składają się następujące prace (etapy):

- ◆ rozpoznanie uwarunkowań rozwoju gminy;
- ◆ określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- ◆ sformułowanie polityki przestrzennej.

Na etapie rozpoznania uwarunkowań rozwoju gminy, na podstawie istniejących opracowań oraz przeprowadzonych dodatkowo badań i analiz określa się potrzeby i aspiracje społeczeństwa, władz i grup interesu, główne problemy funkcjonowania gminy, jego zasoby oraz procesy i zjawiska mające wpływ na stan przestrzeni. Rozpoznanie zasobów gminy obejmuje rozpoznanie stanu środowiska przyrodniczego, stanu i funkcjonowania środowiska kulturowego, wyposażenia w infrastrukturę techniczną i transportową, wyposażenia w infrastrukturę społeczną, rozpoznanie aktualnej struktury własnościowej gruntów, rozpoznanie potencjału demograficznego i intelektualnego gminy, rozpoznanie potencjału

ekonomicznego i gospodarczego, rozpoznanie sytuacji na rynku pracy i rozpoznanie problemów bezrobocia.

Część prac analitycznych nad studium tworzy rzetelną bazę informacyjną nt. stanu zagospodarowania i funkcjonowania gminy, co pozwoli władzom gminy przygotować i opracować koncepcje rozwoju gminy i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, podejmować decyzję administracyjne w przypadkach terenów, dla których nie opracowano planu.

B/ Korzyści wynikające z opracowania studium

- określenie polityki przestrzennej gminy i stworzenie podstaw dobrego gospodarowania jej przestrzenią (polityka prowadzona przez władze gminy)
- usprawnienie funkcjonowania gminy w zakresie gospodarki przestrzennej (wydawanie decyzji, sporządzanie dalszych opracowań planistycznych i programów branżowych)
- łatwość dostępu do informacji poprzez zbudowanie systemu informacyjnego o zagospodarowaniu przestrzennym i funkcjonowaniu gminy

2. Zagadnienia zawarte w studium, forma opracowania

Na zawartość merytoryczną studium składają się trzy główne elementy:

- diagnoza stanu istniejącego i funkcjonowania gminy - uwarunkowania;
- kierunki zagospodarowania przestrzennego;
- polityka przestrzenna gminy.

Elaborat opracowania Studium składa się z następujących części:

1. Uchwały Rady Miejskiej w Drawsku Pomorskim w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawsko Pomorskie – stanowiącej Ustalenia Studium.
2. Załącznika nr 1 do Uchwały:
Rysunek Studium pt. “ Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”, w skali 1:10000 (w sekcjach) 1:5 000 dla poszczególnych jednostek osadniczych i 1: 25 000, stanowiącego graficzny zapis opracowania,
3. Załącznika nr 2 do Uchwały:
Część opisowa - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawsko Pomorskie.
4. Rysunków stanowiących ilustrację graficzną analizowanych zagadnień tematycznych (schematy i mapy):
 - a) Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – UŻYTKOWANIE TERENU (INWENTARYZACJA SYNTETYCZNA) skala 1: 10 000 i 1: 5 000.
 - b) Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy- INFRASTRUKTURA TECHNICZNA skala 1: 25 000 (1:100 000).
 - c) Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy- KOMUNIKACJA skala 1: 25 000 (1:100 000).
 - d) Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy- ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE skala 1: 25 000 (1:100 000).
 - e) Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy- ŚRODOWISKO KULTUROWE skala 1: 25 000 (1:100 000).

- f) Drawsko Pomorskie - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy- TURYSTYKA skala 1: 25 000 (1:100 000).

W niniejszym studium zastosowano oznaczenia i symbole zgodnie z projektem rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie „Wzorów oznaczeń graficznych i ich nazewnictwa stosowane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”. Oznaczenia te są już szeroko stosowane w wielu miejscach kraju, zostały wypracowane przez Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej. Ten system oznaczeń ma na celu ujednoczenie zapisów opracowań planistycznych w skali całego kraju.

- g) Zdjęcia archiwalne – 20 egz.

- h) Zdjęcia istniejącego zagospodarowania gminy - 100 egz.

5. Dokumentacji formalno-prawnej Studium, teczki zawierającej dokumenty związane z procedurą opracowania Studium.

Całość dokumentacji studium (teksty, rysunki, mapy, zdjęcia) znajduje się w komputerowej bazie danych. Rysunek studium zapisano jako wielowarstwową wektorowo – rastrową mapę, zapisaną w programie AutoCAD udostępniony przy pomocy przeglądarki VOLO View umożliwiającą wydruk map dowolnego fragmentu gminy w dowolnie wybranej tematyce i skalach od 1: 100 000 do 1: 5 000.

3. Tok formalno – prawny opracowania

Prace nad przygotowaniem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawsko Pomorskie przebiegały w następujących terminach:

- Podjęcie Uchwały Rady Miejskiej w Drawsku Pomorskim Nr III/10/98 z dnia 11.12.1998 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Podpisanie umowy na opracowanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w dniu 18 czerwca 2003 r.
- Powiadomienie zainteresowanych organów administracji państwowej, instytucji i jednostek organizacyjnych o przystąpieniu do opracowania Studium, pismo znak PGN-I-7320/4/2002 z dnia 17.06.2002 r. wraz z rozdzielnikiem.
- Konsultacje i omawianie koncepcji na spotkaniach roboczych zespołu autorskiego z Zarządem Miejskim.
- Prezentacja Studium na Komisjach Rady Miejskiej
- Udostępnienie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego organom właściwym do jego zaopiniowania w dniach od 21.02.2003 r. do 14.03.2003 r. Zaopiniowanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przez Wojewodę Zachodniopomorskiego i Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego oraz przedłożenie materiałów do uchwalenia.
- Uchwalenie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przez Radę Miejską w Drawsku pomorskim na sesji w dniu 25 kwietnia 2003 r. uchwałą nr VIII/59/2003

4. Podstawowe dane o mieście i gminie

Liczba ludności w gminie - 17366 z tego
miasto - **12061** mieszkańców
wieś - **5305** mieszkańców
(stan na maj 2002 r.)

Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi tylko **50 os./ km²**,
przy czym w mieście = 549 os./ km²

Gmina składa się 33 miejscowości w tym z miasta Drawsko Pomorskie oraz 13 wsi sołeckich:

- Gudowo;
- Jankowo;
- Konotop (w tym: Karwice, Oleszno, Żołędowo);
- Linowo;
- Łabędzie;
- Mielenka Drawskie (w tym: Woliczno, Ziemska);
- Nętno (w tym: Lasocin);
- Rydzewo;
- Suliszewo (w tym: Dalewo, Paprotno, Zagórki);
- Zagózd (w tym: Gajewko, Gajewo, Golina);
- Zarańsko (w tym: Roztoki);
- Zbrojewo (w tym: Cianowo, Krzynno, Kumki, Ustok);
- Żółte (w tym: Olchowiec, Żółcin);

CZĘŚĆ II – UWARUNKOWANIA ROZWOJU

1. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy w regionie

1.1. Położenie i pozycja gminy w regionie

Drawsko Pomorskie to gmina miejsko - wiejska położona w województwie Zachodniopomorskim w powiecie Drawsko Pomorskie (do końca 1998 r. gmina leżała w obrębie województwa koszalińskiego). Położona jest w południowo wschodniej części województwa i zachodniej części powiatu drawskiego.

Drawsko Pomorskie sąsiaduje z gminami: od wsch. Złocieniec, od pn. Ostrowice, Brzeźno, Łobez, od zach. Węgorzyno, Ińskooraz z gminą Kalisz Pomorski od południa.

Obszar gminy leży na Pojezierzu Drawskim – jednej z największych jednostek fizjograficznych Pojezierza Zachodniopomorskiego.

Gmina Drawsko Pomorskie jest ponadlokalnym ośrodkiem administracyjnym, jednym z większych i atrakcyjniejszych ośrodków turystycznych na Pojezierzu Drawskim.

Oprócz turystyki podstawowymi funkcjami miasta i gminy jest przemysł i rolnictwo.

1.2. System powiązań zewnętrznych

Przez teren gminy i miasto Drawsko Pomorskie przebiega droga krajowa nr 20 łącząca Stargard Szczeciński i Szczecinek zapewniająca dogodne powiązania w ramach województwa oraz dogodne powiązanie ze wschodnią częścią kraju. Pozostałe drogi wojewódzkie to nr 148 – Drawsko Pom. – Łobez, nr 162 – Zarańsko – Świdwin, nr 173 – Drawsko Pom. – Połczyn Zdrój, nr 175 – Drawsko Pom. – Kalisz Pom.

Komunikację kolejową zapewnia linia kolejowa nr 385 Runowo Pomorskie – Szczecinek.

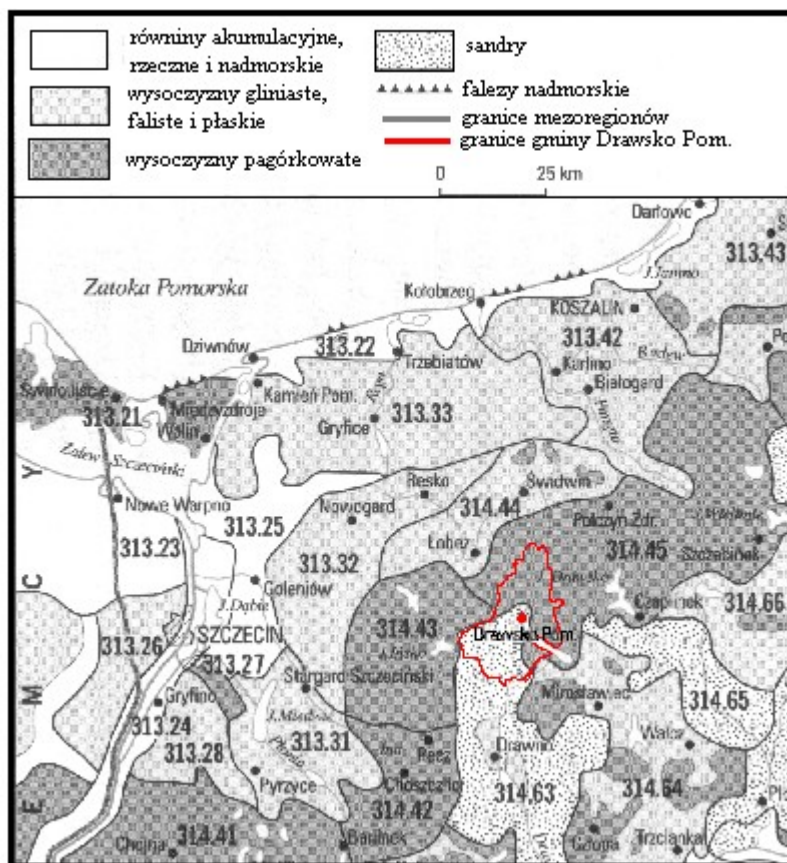
Gmina jest dobrze powiązana z regionem komunikacją autobusową PKS zapewniającą połączenia m.in. z Drawskiem Pomorskim, Szczecinkiem, Wałczem, Połczynem i sąsiednimi gminami.

2. Uwarunkowania geograficzno – przyrodnicze

Rozdział ten opracowano korzystając głównie z operatu generalnego: „Waloryzacja przyrodnicza gminy Drawsko Pomorskie” wykonanego przez Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie w roku 2001.

2.1. Fizjografia obszaru gminy

Gmina Drawsko Pomorskie położona jest w środkowej części województwa zachodniopomorskiego. Według regionalizacji geograficznej, północna, środkowa i wschodnia część gminy leży na obszarze mezoregionu Pojezierza Drawskiego (nr 314.45). Mezoregion ten wchodzi w skład makroregionu Pojezierza Zachodniopomorskiego. Południowa część omawianego terenu natomiast leży w mezoregionie Równina Drawska (nr 314.63), składającego się na makroregion Pojezierze Południowopomorskie (ryc. poniżej).

Rycina: Fragment mapy obrazującej makroregiony: Pobrzeże Południowopomorskie i Pojezierze Zachodniopomorskie, oraz zaliczane do nich mezoregiony.

2.2. Geomorfologia i geologia

Na rzeźbę Pomorza istotną i decydującą rolę wywarło ostatnie zlodowacenie bałtyckie, a zwłaszcza stadiał pomorski oraz erozja wód roztopowych. Wszystkie wymienione jednostki fizjograficzne, w których zawarte są granice gminy Drawsko Pomorskie związane są genetycznie z tym zlodowaceniem. W wyniku tych zjawisk, mających swe miejsce w okresie plejstocenu i holocenu powstały liczne osady akumulacji lodowcowej i wodnej.

Obszar gminy jest terenem bardzo interesującym geomorfologicznie. Na niewielkim obszarze spotyka się niemal wszystkie formy geomorfologiczne charakterystyczne dla rzeźby ukształtowanej przez zlodowacenia:

- pas wzgórz czołowomorenowych (niekiedy o charakterze kemów);
- morena denna o rzeźbie pagórkowatej;
- równina sandrowa;
- rynny lodowcowe rozcinające obszary morenowe i sandrowe.

Główne cechy rzeźby ukształtowane zostały w trakcie ostatniego dłuższego postępu czoła lądolodu bałtyckiego, a więc około 15 200 lat temu. Rzeźba terenu gminy ukształtowana została przez zjawiska zachodzące w trakcie postępu i procesu deglacjacji (topnienia lodu i odprowadzenia wód lodowcowych). Najbardziej charakterystyczną cechą opisywanego obszaru jest ciąg wysokich wzgórz morenowych (przekraczających wysokość 150 m n.p.m.), które przebiegają przez środkową część gminy z południowego zachodu na północny wschód. Wzgórza te są moreną recesyjną lądolodu fazy pomorskiej. W krajobrazie znacznie słabiej dostrzegalne są zaś wzgórza morenowe, zaznaczające największy zasięg lądolodu. Położone są one w południowej części gminy, mniej więcej na wysokości biegu Drawy, w miejscu gdzie opuszcza ona jezioro Lubie.

Obszary położone na północ od wspomnianego ciągu wzgórz zbudowane są z wysoczyzny dennomorenowej pagórkowatej o drobnopromiennej rzeźbie pagórków (ryc. powyżej). Utwory te poprzeplatane są bardzo licznymi zagłębieniami o genezie wytopiskowej. Wysoczyzna jest także porozcinana licznymi rynnami, wśród których najbardziej znaczącą jest południkowa rynna zajęta przez jeziora Gągnowo, Rydzewo i Zarańsko.

Na przedpolu opisywanego pasa wzgórz morenowych, które zajmuje powierzchnię ponad połowy gminy, zalegają rozległe pola sandrowe. Powstawały one w trakcie odprowadzania wód roztopowych z lądolodu w czasie, gdy jego czoło kształtowało wspomniane moreny czołowe. Piaski sandrowe pokrywają cały teren na południowy zachód od jeziora Lubie, a także dość znaczne obszary na wschód od wsi Zarańsko (północno-wschodnia część gminy). Sandry te w wielu miejscach rozcina skomplikowany system rynien, zajętych przez ciąg jezior. Między innymi zalicza się do nich ogromne, leżące poza granicami gminy Drawsko Pomorskie - jezioro Lubie.

Geomorfologia omawianego obszaru urozmaicona jest dodatkowo rozległymi „wyspami” morenowymi, istniejącymi we wnętrzu pól sandrowych. Mniejsze z nich, położone na południowy wschód od jeziora Lubie, uważane są za rzeczywiste moreny czołowe maksymalnego zasięgu fazy pomorskiej ostatniego zlodowacenia bałtyckiego.

Na północ od jeziora Lubie natomiast, pomiędzy wsią Suliszewo a Złocińcem, zalega rozległa wysoczyzna morenowa w postaci niecki zastoiskowej. Przebiegają przez nią dolina Drawy i dolina Koczyński. Nieckę wypełniają trudno przepuszczalne szare ropy (eksploatowane w rejonie Złocińca).

Omówione jednostki geomorfologiczne nadal podlegają modelowaniu. Najbardziej widocznym procesem jest erozja wodna oraz akumulacja osadów rzecznych. Najwyraźniej procesy te uwidocznione są wzdłuż biegu Drawy, która silnie meandruje. U ujścia tej rzeki do jeziora Lubie istnieje stosunkowo rozległa delta zbudowana z drobnoziarnistych osadów. Na terenie zagłębień bezodpływowych powstały liczne zatorfienia, a w misie dawnego jeziora, w rejonie wsi Mielenko Drawskie – także złoża kredy pojeziernej.

Obszary o genezie morenowej, pokrywające północną część gminy zbudowane są z bardzo różnicowanego materiału. W postaci drobnych, mozaikowato przemieszanych płatów występują tu zarówno gliny zwałowe o różnym stopniu zapiaszczenia, jak i piaski fluwioglacjalne. Podobnie układają się także żwiry, które napotykanne są szczególnie często w pasie wzgórz stanowiących kulminację wału czołowomorenowego.

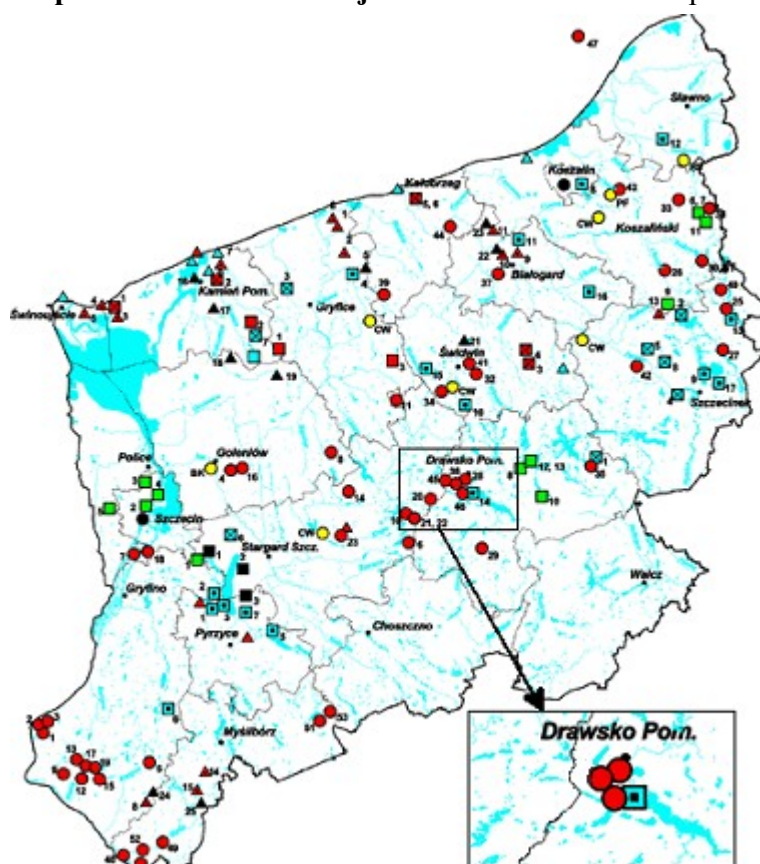
Południową część gminy – obszary sandrowe pokrywają złoża piasków fluwioglacjalnych, grube na kilkanaście metrów. Zalegają one na glinach zwałowych starszej fazy zlodowacenia bałtyckiego. Natomiast we wschodniej części gminy, w niecce zastoiskowej znajdują się kilkunastometrowe pokłady ropy. Na całym opisywanym obszarze, w wypłyconych częściach rynien jeziornych oraz w niewielkich zagłębieniach zalegają złoża torfów niskich. Torfy wysokie występują w rejonie południowych brzegów jeziora Lubie. W dolinach cieków natomiast spotykane są niekiedy torfy przejściowe.

2.2.1. Kopaliny

Na terenie gminy eksploatowane są następujące złoża surowców mineralnych (ryc. poniż.):

- **złoża piasków i żwirów w rejonie wsi Mielenko Drawskie** – około połowa powierzchni złoża jest już obecnie wyeksploatowana;
- **złoża piasków i żwirów w rejonie wsi Jankowo** – pod względem powierzchni jest to najmniejsze złożo na terenie gminy Drawsko Pomorskie;

- **złoże kredy jeziornej w Mielenku Drawskim** – położone w niecce dawnego zbiornika wodnego na północ od wsi. Wyrobiska te położone są w bezpośrednim sąsiedztwie wyrobisk kopalni piasku i żwiru. Zakończenie eksploatacji nastąpi do końca 2003 r.;
- **złoża piasków i żwirów w rejonie wsi Woliczno** – eksploatowane od roku 2002.

- A. Surowce energetyczne: ▲ gaz ziemny, ▲ ropa naftowa, ■ węgiel brunatny;
 B. Surowce metaliczne: ■ syderytowa ruda żelaza;
 C. Surowce skalne: ■ wapień i margle, ■ kreda jeziorna, ■ surowce ilaste ceramiki budowlanej;
 ● piaski kwarcowe do produkcji cegły, ● kruszywo naturalne;
 D. Surowce lecznicze: ▲ wody mineralne, ■ torfy boronowinowe;
 E. Inne: ■ torfy ogrodnicze, ▲ wody geotermalne.

Rycina: Eksploatowane złoża surowców mineralnych w gminie Drawsko Pom. Na tle województwa zachodniopomorskiego. WIOŚ Szczecin. R. Dobracki, W. Pulkowski

W przeszłości w gminie Drawsko Pomorskie eksploatowanych było siedem złóż, z których wydobywano kruszywo naturalne. Z różnych powodów obecnie eksploatacja ich jest zaniechana przy czym większość z nich nie została wyeksploatowana do końca. Istnieją także złoża, których eksploatacja nie została jeszcze rozpoczęta (tabela poniżej).

Na terenie gminy występują liczne torfowiska niskie i wysokie, jednak żadne z nich nie jest przeznaczone do eksploatacji. Charakterystyczne dla tego obszaru są torfowiska kotłowe, zajmujące niewielką powierzchnię o niewielkiej miąższości, na których występuje specyficzna roślinność. Złoża torfu niskiego położone w bocznych uchyłkach doliny Drawy poniżej jej wypływu z jeziora Lubie mają większą powierzchnię, są natomiast bardzo trudno dostępne.

W przeszłości eksploatowano wyżej wymienione złoża oraz przygodnie, w licznych miejscach na terenie całej gminy pozyskiwano piasek, żwir a także torf.

2.3. Formy krajobrazowe

Krajobraz moreny pagórkowatej

Północna część obszaru gminy pokryta jest przez utwory typu moreny pagórkowatej o bardzo wysokich walorach krajobrazowych. Omawiany obszar rozciąga się od północno-wschodnich granic gminy (region wsi Zagózd i Cianowo) poprzez okolice Rydzewa i Żółte, aż po swą kulminację, która stanowi równocześnie główny wał morenowy Pojezierza Zachodniopomorskiego. Wał ten przebiega z południowego zachodu od wsi Kumki, na północny wschód do miejscowości Zarańsko.

Krajobraz tego regionu cechuje duża liczba drobnych pagórków porozdzielanych zagłębieniami, które z reguły zajęte są przez zabagnione oczka wytopiskowe. Liczba niewielkich zbiorniczków wodnych, w tym także zarośniętych w wyniku sukcesji i zatorfień jest bardzo duża. Teren ten w przeważającej mierze jest bezleśny, a jego żyzne gleby były niegdyś na całym obszarze użytkowane rolniczo. Obecnie spora część pól jest odłogowana, a większość porasta roślinność synantropijna. Nieduże kompleksy leśne istnieją jedynie na północnych obrzeżach jeziora Dołgie, w rejonie jeziora Gągnowo oraz na brzegach jeziora Zarańsko.

Charakterystycznym rysem tej części gminy jest także duży udział budowy rozproszonej. Budynki mieszkalne i gospodarcze pochodzą przy tym często z pierwszych dziesięcioleci XX wieku i posiadają znaczną wartość estetyczną.

Krajobraz rynien jeziornych

Na terenie gminy Drawsko Pomorskie istnieje specyficzny system rynien glacialnych, w których powstały liczne jeziora, rzeki lub strumienie. Ku północy spływają źródłowe dopływy Regi (Stara Rega i liczne ciek bez nazw), ku południowi zaś Drawa i jej boczne dopływy. Zarówno jeziora jak i łąki dolinowe oraz zadrzewienia śródpolne i aleje przydrożne wpływają na zwiększenie walorów krajobrazowych tego obszaru.

Wyróżnia się dwa odrębne ciągi rynien:

- w północnej części gminy biegnie ciąg mniej więcej południkowo, od jeziora Małe Dołgie, poprzez jez. Zarańsko, jez. Gągnowo, a następnie przechodzący w dolinę Starej Regi.
- w południowej części zlokalizowany jest system rynien, którego główny odcinek zajęty jest przez ogromne jez. Lubie (leżące już w granicach gminy Złocieniec). Krzyżujące się z nim boczne rynny zajmują liczne jeziora położone wśród lasów Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie. Jedną z nich, na odcinku od jez. Lubie do granic gminy, służy Drawie jako dolina odpływowa.

Tak ciekawie usytuowany system rynien, wypełniony wodami, ciągnący się wśród łąk, pól, lasów i dolin rzecznych, czyni krajobraz urozmaiconym.

Krajobraz niecki zastoiskowej

W rejonie dużych wsi: Dalewa i Suliszewa istnieje rozległe nieckowate obniżenie, podścielone nieprzepuszczalnymi, plejstocénskimi łłami. Rzeźba powierzchni ziemi wyraźnie wskazuje na zastoiskowe pochodzenie tej części terenu.

Obszar ten jest płaski, pozbawiony znaczących deniwelacji, często podmokły i zatorfiony. Znajdują się tu liczne wysięki wód powierzchniowych, z których większość przechwytywana jest przez płynącą przez środek obniżenia rzekę Drawę. Część wód powierzchniowych stagnuje jednak ponad poziomem rzeki, tworząc płytkie jezioro na północnych krańcach niecki, w rejonie Dalewa, wśród pokładów torfów niskich.

Teren ten był wykorzystywany rolniczo, przede wszystkim do produkcji łąkarskiej. Nadal istnieje tu dużo użytków zielonych, a pozostałą część zajmują pola uprawne. Obszar ten nie jest zalesiony.

Krajobraz równiny sandrowej

Niemal połowa gminy zajęta jest przez piaszczyste pola sandrowe. Zalegają one przede wszystkim na południowy zachód od jez. Lubie (aż po granice gminy). Mniejszy obszar sandru znajduje się także na północno-wschodnich krańcach gminy, na wschód od wsi Zarańsko. Równiny te leżą na przedpolu głównego wału czołowomorenowego i porozcinane są przez złożony system rynien glacialnych, wypełnionych przez torfowiska i zbiorniki wodne.

Pola sandrowe omawianego terenu tworzone są głównie przez piaski gliniaste. Teren ma na ogół charakter równiny, choć w niektórych regionach (np. na południowy wschód od Karwic) zaznaczają się faliste wały wydm. Zagłębienia międzywydmowe zajęte są przez zbiorniki wodne, z których najmniejsze mają charakter jezior dystroficznych.

Tereny sandrowe porasta las. Znaczna część południowego pola sandrowego zajęta jest przez poligon wojskowy. Na tym obszarze, gdzie odbywają się ćwiczenia bojowe, teren jest bezleśny i pokryty przez bardzo rozległe powierzchniowo wrzosowiska o niespotykanych w Polsce walorach krajobrazowych. Ten unikalny układ roślinności jest jednak uzależniony od działalności antropogenicznej - jest związany ściśle z funkcjonowaniem poligonu i ciągłym niszczeniem roślinności leśnej. Po ewentualnym zlikwidowaniu poligonu i braku ochrony czynnej wrzosowiska zastąpi krajobraz leśny.

2.4. Gleby

Gleby pokrywające obszar gminy Drawsko Pomorskie charakteryzują się dużym zróżnicowaniem. Występują tu gleby mineralne, mineralno-organiczne oraz organiczne.

Wśród utworów powierzchniowych wysoczyzny morenowej najczęściej występują piaski i żwiry o różnej strukturze oraz gliny morenowe, z których wykształcają się **gleby płowe**, a miejscami **gleby brunatne**. Gleby mineralno-organiczne i organiczne takie jak: **gleby torfowo-mułowe**, **torfowe** wytworzone z torfów niskich i **gleby murszaste**, występują w dolinach rzecznych oraz zagłębieniach bezodpływowych.

Pola uprawne opisywanego terenu położone są głównie na glebach brunatnych i płowych. Użytki zielone natomiast zajmują obszary gdzie dominują **czarne ziemie** i **mady**. W południowej części gminy, na obszarach sandrowych, przeważają **gleby rdzawe**, które wykształciły się z utworów piaszczystych. Rzadziej występują tutaj **gleby bielicowe**.

Około 1/3 powierzchni użytków rolnych gminy pokrywają gleby, które pod względem przydatności rolniczej zakwalifikowane są jako kompleksy żyzne i średnio żyzne (3 i 4). Skupione są one w północnej części obszaru, na wysoczyznach morenowych w rejonie wsi: Zagózd, Zarańsko, Łabędzie, Rydzewo i Żółte. Występują one także na morenach we wschodniej części gminy w rejonie Suliszewa i Kosobud. Pozostałą część opisywanego obszaru pokrywają gleby słabe, wytworzone z piasków, należące w większości do kompleksów przydatności 6 i 7.

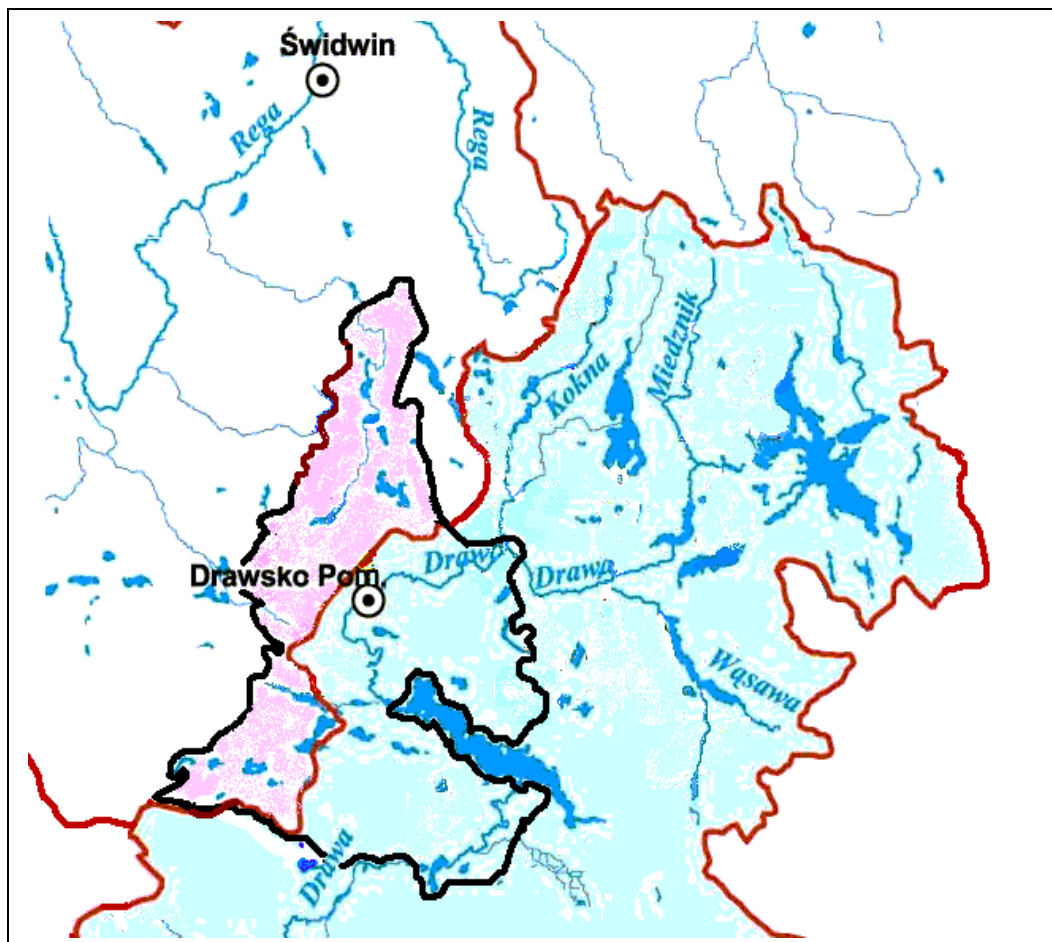
2.5. Hydrografia

Warunki hydrograficzne ściśle związane są z rzeźbą terenu gminy, która wyznacza powierzchniowy układ sieci wodnej. Warunkuje je także budowa geologiczna i klimat.

Na opisywanym terenie znajduje się 22 jeziora o powierzchni powyżej 5 ha i ponad 100 małych zbiorników wodnych o powierzchni poniżej 5 ha. Zaliczają się do nich bagna z lustrem wody, oczka wodne, i małe jeziora. Przez środkową część gminy Drawsko Pomorskie, przez wzgórza morenowe, przepływa główny wododział Pomorza. Rzeka Drawa

i niektóre mniejsze rzeczki przez teren ten płyną „w odwrotnym kierunku” czyli z północy na południe. Wododział oddziela zlewnię Regi, wpadającej bezpośrednio do Bałtyku, od zlewni Drawy. Wody na obszarze gminy zbierane są więc przez zlewnie dwóch rzek (ryc. poniżej).

Zachodnia część gminy (ok. 45% - zlewnia Regi) znajduje się na obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie. Pozostała część gminy natomiast podlega pod RZGW w Poznaniu.

Legenda:

- granice gminy Drawsko Pomorskie
- granice zlewni rzek
- fragment zlewni rzeki Regi
- fragment zlewni rzeki drawy
- ~ - jeziora i rzeki

Rycina: Zlewnie rzeki Drawy i Regi na terenie gminy Drawsko Pomorskie

2.5.1. Sieć rzeczna

Północna część gminy odwadniana jest przez dopływ Regi – **Starą Regę**. Do zlewni tej należy również rzeka **Gręzówka** i **Brzeźnica** a także **Olchowianka** i **Wilznica**. Rzeka Brzeźnica wypływa z jez. Czaple Małe i po przepłynięciu niecałego kilometra opuszcza granice gminy.

Rzeka **Drawa** natomiast odwadnia bezpośrednio południową część gminy i jest ona największą rzeką przepływającą przez opisywany teren. W granicach województwa zachodniopomorskiego znajduje się ok. 140-kilometrowy odcinek górnego i środkowego biegu rzeki. Długość koryta Drawy na obszarze gminy Drawsko Pomorskie zaś wynosi około 45 km. Jest ona prawobrzeżnym dopływem Noteci o łącznej długości 185,9 km

i powierzchni zlewni 3296,4 km². Rzeka wypływa z jeziora Krzywego w Dolinie Pięciu Jezior na Pojezierzu Drawskim (ok. 7 km na południowy wschód od Połczyna Zdroju). Przepływa przez szereg jezior, najważniejsze z nich to Prosino, Żerdno, Drawsko, Krosino, Lubie i Dębno. Drawa na całej długości tworzy malownicze wąwozy i przełomy, a szybki nurt i strome zbocza upodobniają ją do rzek górskich. Jest jednym z najpiękniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Na terenie zlewni intensywnie rozwija się rekreacja i turystyka.

Do zlewni Drawy zaliczają się następujące rzeki:

- **Kokna** (Koczynka) o długości 23,9 km i powierzchni zlewni 142,4 km² jest prawobrzeżnym dopływem Drawy uchodzącym do niej poniżej wypływu z obszaru Drawskiego Parku Krajobrazowego. Poniżej zespołu jezior Ostrowice i Dołgie (gmina Ostrowice) rzeka wpływa na obszar gminy Drawsko Pomorskie. Na odcinku ok. 3,5 km płynie przez mokradła, podbagnienia i tereny leśne tej gminy. Odwadnia północno-wschodnią część jej terenu (rejony na wschód od wsi Zarańsko).

- **Studzienica** – odwadnia rozległe obszary wilgotnych łąk nieopodal granicy z gminą Kalisz Pomorski.

Mniejszymi rzekami zlewni Drawy są rzeki: **Ostrowitnica, Mnica, Drawka i Łącznik**.

Niewielka ilość cieków wodnych związana jest z bardzo dużą jeziornością gminy. Większość wód powierzchniowych z terenu gminy odprowadzana jest krótkimi nienazwanymi ciekami bezpośrednio do jezior, skąd są odprowadzane przez Drawę lub Starą Regę dalej.

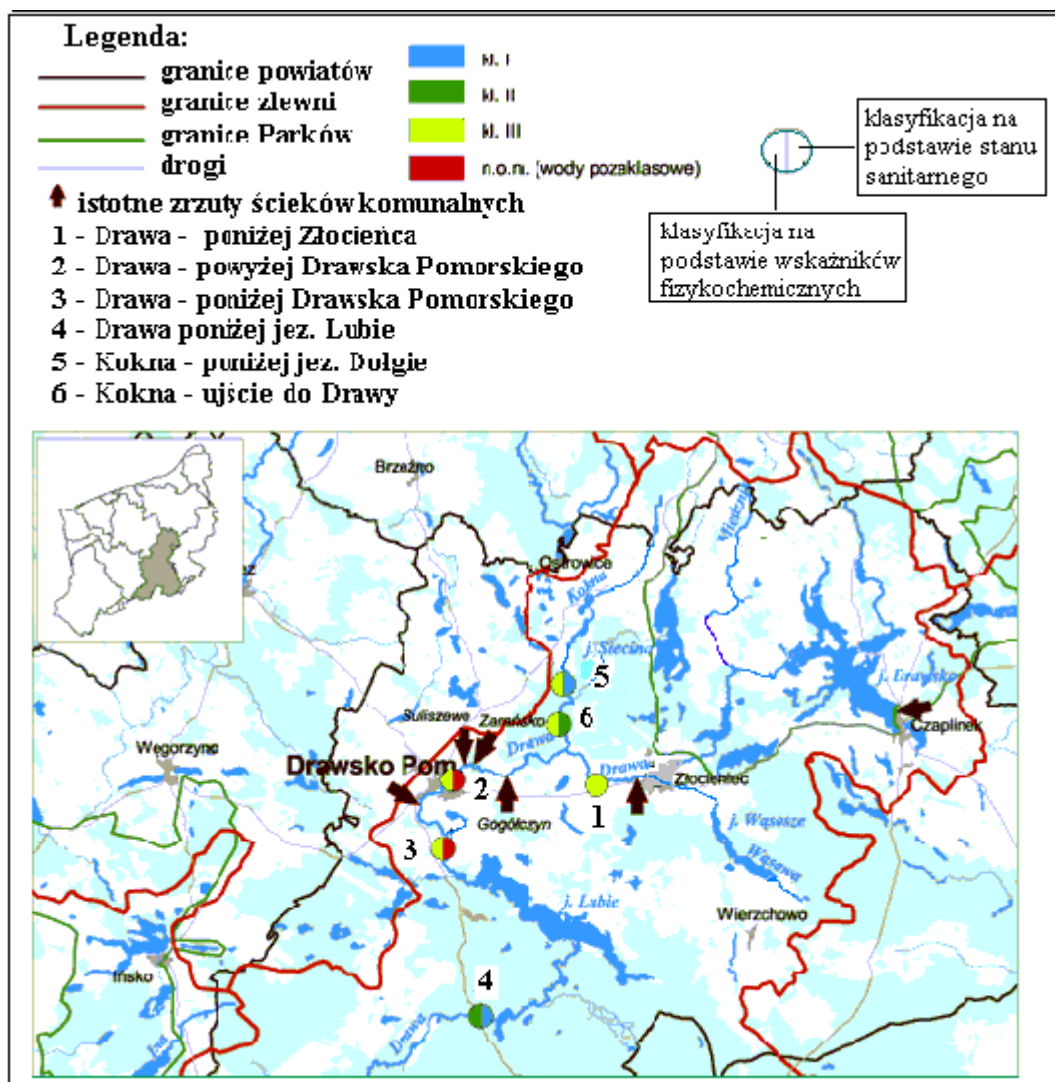
Szczegółowe dane dotyczące stanu czystości wód płynących istnieją jedynie dla dwóch rzek: Drawy i Kokny (tab.i ryc. dalej).

Tabela :

Wyniki bezpośredniej oceny jakości wód rzek w przekrojach na terenie gminy Drawsko Pomorskie

Stanowiska pomiarowe			Grupa wskaźników zanieczyszczenia						
Nr na ryc. poniżej	Rzeka, nazwa przekroju	km	Substancje organiczne		Substancje biogenne		zawiesina	Stan sanitarny	hydrobiologia
			kl.	parametry decydujące	kl.	parametry decydujące	klasa	klasa	Seston / chlorofil „a”
1	Drawa poniżej Złocieńca	145	II	ChZT _{Cr} , ChZT _{Mn}	III	azotany	II	III	II/I
2	Drawa powyżej Drawska Pom.	130,1	II	ChZT _{Cr} , ChZT _{Mn}	III	azotany	II	non	II/I
3	Drawa powyżej Drawska Pom, m. Mielenko	122,8	II	ChZT _{Cr} , ChZT _{Mn}	III	azotany	II	non	II/I
4	Drawa poniżej jez. Lubie m. Żołędowo	104,5	II	ChZT _{Cr}	II	Fosfor ogólny	I	I	II/I
5	Kokna poniżej jez. Dołgie	5,4	II	O ₂ , ChZT _{Cr} , ChZT _{Mn}	III	azotany	I	I	II/III

6	Kokna ujście do Drawy, m. Darskowo	2,2	II	ChZT _{Cr} , ChZT _{Mn}	III	azotany	II	II	II/II
---	------------------------------------	-----	----	--	-----	---------	----	----	-------

Rycina: Lokalizacja stanowisk badawczych wód powierzchniowych płynących na terenie gminy Drawsko Pomorskie i ich klasyfikacja

Głównymi źródłami bezpośredniego zanieczyszczenia w środkowym biegu **Drawy** są miasta: Złocieniec, Drawsko Pomorskie i Drawno. Jakość wód Drawy jest pod znaczącym wpływem jezior, przez które rzeka przepływa. Utrzymujące się w jeziorach zakwity glonów rzutują na obniżenie jakości wód w rzece. W wodach wypływających z jezior stwierdza się wysokie stężenia chlorofilu „a” obrazujące intensywność zakwitów i związany z występowaniem zakwitów podwyższony odczyn wody. Przeprowadzone w ramach badań hydrobiologicznych analizy biosestonu wykazały, że w wodach Drawy w 100% prób dominowały organizmy strefy b-mezosaprobowej, tj. średniego zanieczyszczenia wód (II klasa czystości).

Prawie cały górny bieg Drawy, do ujścia rzeki Wąsawy w Złocińcu, jest w niewielkim stopniu zanieczyszczony. Większość oznaczanych parametrów jakości w 100% badań mieści się w granicach norm I klasy czystości.

Poniżej Złocieńca jakość wód Drawy pogarsza się i na odcinku długości ok. 15 km (do m. Zarańsko) rzeka prowadzi wody odpowiadające III klasie czystości. W rejonie tym do poziomu III klasy wzrasta skażenie bakteriologiczne wód. Granicę norm klasy II sporadycznie przekraczają także stężenia azotu azotynowego. Stężenia te utrzymują się w rzece na podobnym poziomie aż do jeziora Lubie i decydują o zaliczeniu wód Drawy na tym odcinku do III klasy czystości w grupie parametrów fizykochemicznych.

Poniżej Zarańska i Drawska Pomorskiego (odcinek rzeki do jeziora Lubie) okresowo obserwuje się dalsze pogorszenie stanu sanitarnego wód. Należy jednak podkreślić, że ponad 80% wyników analiz miana Coli nadal spełnia wymagania norm II i III klasy czystości, a o pozaklasowej ocenie tych wód decydują jedynie wyniki dwóch badań w roku.

Poniżej jeziora Lubie jakość wód Drawy znacząco poprawia się. Na odcinku od tego jeziora do Drawna stan sanitarny wód oraz szereg istotnych dla oceny jakości wód wskaźników fizykochemicznych w każdym badaniu spełnia normatywy klasy I. O zaliczeniu tych wód do II klasy czystości decydują stężenia fosforu ogólnego, ChZT oraz saprobowość. W wodach tych występują okresowo wysokie stężenia chlorofilu „a”, który jest wskaźnikiem produkcji pierwotnej w jeziorze.

Wcześniejsze badania jakości wód Drawy na odcinku płynącym na terenie byłego woj. koszalińskiego prowadzone były w 1996 roku, zaś w 1998 roku kontrolowano jakość Drawy na odcinku płynącym na terenie byłego woj. gorzowskiego. W okresie tym wody Drawy w rejonie Złocieńca i Drawska Pomorskiego były nadmiernie skażone bakteriologicznie. Wartości miana Coli dyskwalifikowały jakość wód w ponad 50% badań. O pozaklasowym charakterze tych wód decydowały także ponadnormatywne stężenia azotu azotynowego. Aktualne badania wykazały poprawę jakości wód Drawy w tym rejonie. Na odcinku pomiędzy Złocieńcem i Zarańskiem, a także w rejonie m. Drawsko Pomorskie, zmniejszyła się liczba prób miana Coli o wartościach pozaklasowych na korzyść wód wyższej klasy czystości oraz zmalały stężenia azotu azotynowego. Jakość wód pozostałego biegu rzeki nie uległa istotniejszym zmianom.

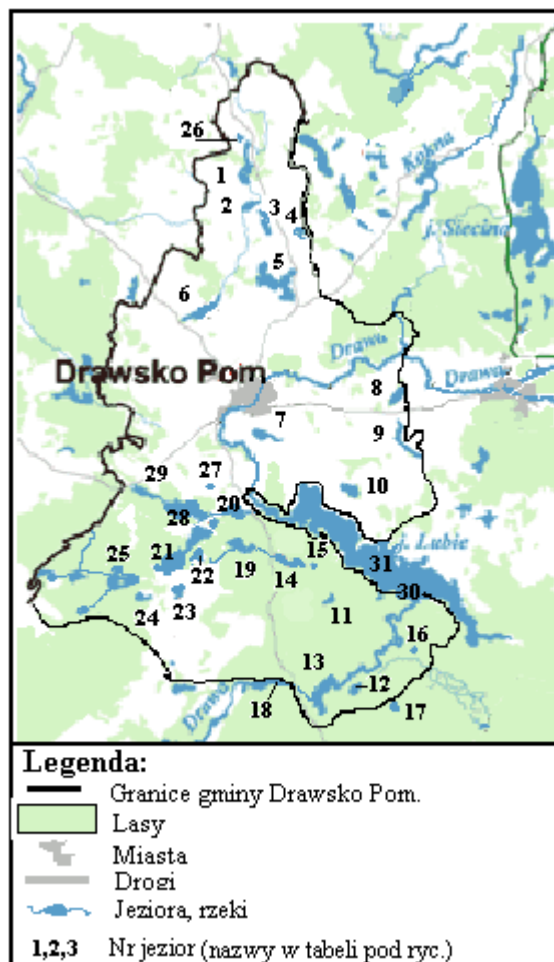
Istotnym zagrożeniem wód rzeki **Kokny** są wsie zlokalizowane w górnym odcinku rzeki: Szczycienko, Szczytniki, Ostrowice i Borne. Poniżej zespołu jezior Ostrowice i Dołgie rzeka Kokna płynie przez mokradła, podbagnienia i tereny leśne.

Badania jakości wód z 2000 roku wykazały, że o wyniku oceny ogólnej decydowały na ogół dwa parametry: miano Coli typu kałowego oraz azot azotynowy. W wodach górnego biegu rzeki, od źródeł do m. Ostrowice, parametry te decydowały o zaliczeniu wód od III klasy czystości. W wodach tych okresowo występowały jednak intensywne zakwity glonów. Z biegiem rzeki jakość wód uległa poprawie i na krótkim odcinku (ok. 1,7 km) stan sanitarny spełniał wymagania norm klasy II. O zaliczeniu tych wód do klasy III decydowały stężenia azotu azotynowego i okresowo chlorofil „a”. Poniżej zespołu jezior Ostrowice i Dołgie stwierdzono dalszą poprawę stanu sanitarnego wód (I klasa), a stężenia azotu azotynowego i chlorofil „a” nadal przekraczały granicę norm klasy II. Poniżej ujścia dopływu Rakoń stan sanitarny ponownie klasyfikuje wody Kokny do klasy II, a o obniżeniu klasyfikacji tych wód do klasy III decydują jedynie stężenia azotu azotynowego.

W porównaniu do badań przeprowadzonych w 1996 roku nie zmieniła się klasyfikacja ogólna wód Kokny, chociaż aktualne badania wykazały poprawę stanu sanitarnego wód z klasy III do II w m. Ostrowice oraz wzrost stężeń azotu azotynowego poniżej jeziora Dołgie (z klasy II do III).

2.5.2. Jeziora

Teren gminy cechuje bardzo duża liczba zbiorników jeziornych – 51 (tab. i ryc. poniżej):

Rycina: Mapa przedstawiająca przestrzenne rozmieszczenie jezior na obszarze gminy Drawsko Pomorskie

Tabela:

Krótką charakterystyką jezior gminy Drawsko Pomorskie oraz jezior przylegających do jej granic

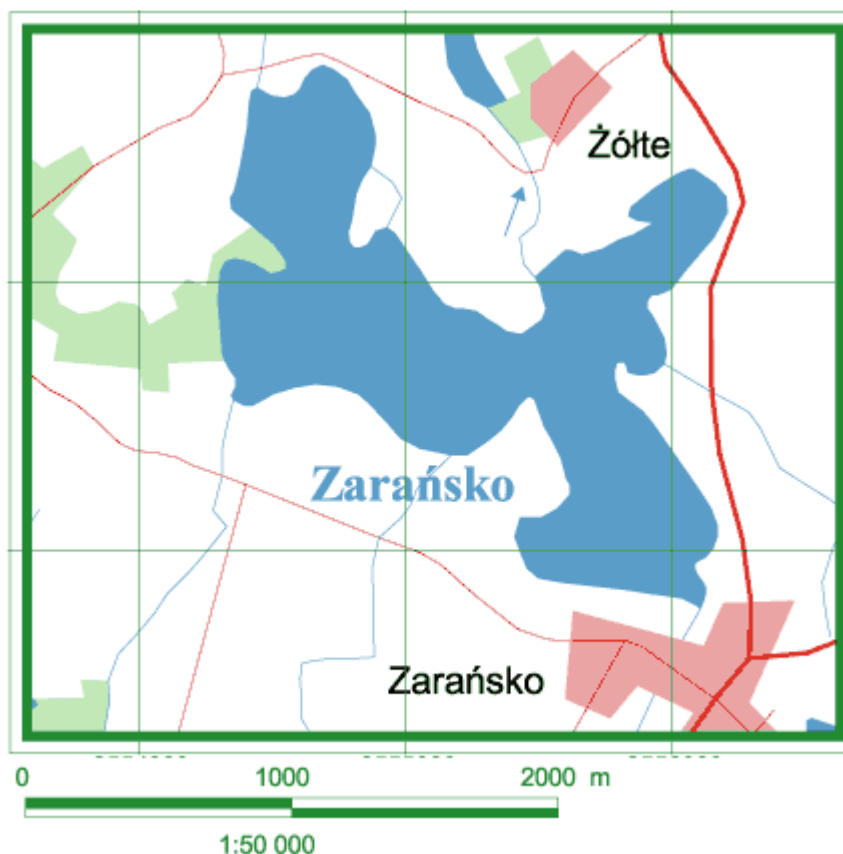
Lp.	Nazwa jeziora	Zlewnia O – Odry; R - Regi	Powierzchnia zwierciadła wody (ha)	Wysokość lustra wody (m n.p.m.)
1.	Gąnowo	R	57,0	-
2.	Będargowo	R	30,0	96,6
3.	Rydzewo	R	42,5	100,8
4.	Węglino Wielkie	R	10,0	130,3
5.	Zarańskie	R	174,5	114,2
6.	Małe Dołgie	R	51,5	104,4
7.	Okra (Okunino)	O	50,0	103,0
8.	Darskowo (Zieliniec)	O	41,0	115,6
9.	Chociebał Wielki (Kosobudy)	O	47,5	118,5
10.	Linowo (Chudowo)	O	37,5	99,8
11.	Brzeźno	O	14,0	-

12.	Binowo	O	23,5	89,9
13.	Wielkie Dąbie	O	97,5	89,0
14.	Konotop	O	44,0	96,3
15.	Konotop Mały	O	4,4	96,9
16.	Studnica	O	37,5	-
17.	Łozica	O	2,2	94,1
18.	Małe Dębno	O	20,0	-
19.	Jelenie	R	60,0	98,1
20.	Wilże	O	27,5	96,0
21.	Bucierz Duży	O	146,0	98,3
22.	Bucierz Mały	O	11,0	98,9
23.	Rekowo Wielkie	O	7,5	101,5
24.	Trzępielewo	O	20,0	-
25.	Ostrowiec	O	79,0	100,9
26.	Gąnowo Małe	R	7,2	-
27.	Mielno	O	35,5	-
28.	Czaple Duże	R	56,0	97,3
29.	Czaple Małe	R	36,0	97,3
30.	bez nazwy (zatoka przy ujściu Drawy z jez. Lubie)	O	17,5	95,4
31.	Lubie (Lubieszewskie)	O	1487,5	95,5
Jeziora które nie są ujęte na ryc. 4.				
31.	Mielinek (Koklik)	O	12,5	-
32.	bez nazwy (jeziro we wsi Oleszno)	O	12,5	-
33.	bez nazwy (jeziro w Cianowie)	R	7,5	-
34.	Okoń Duży (Okunie)	O	7,5	-
35.	Słowinko	O	5,6	-
36.	Wierzchnie	O	4,0	92,5
37.	Żabiak	O	4,2	-
38.	bez nazwy (jeziro na północ wsi Woliczno)	R	3,8	-
39.	Dębno Duże	R	3,1	-
40.	Kotlik	O	2,4	-
41.	Klasieczno	O	2,2	-
42.	bez nazwy (staw we wsi Woliczno)	R	2,1	-
43.	bez nazwy (mały zbiornik na zach. od jez. Konotop)	O	1,9	-
44.	bez nazwy (staw we wsi Łabędzie)	R	1,6	-
45.	Strzebielinko	O	1,6	-
46.	Wierzno	R	1,5	94,5
47.	bez nazwy (na północ od Cianowa)	R	1,5	-
48.	bez nazwy (jeziro we wsi Zagózd)	R	1,4	-
49.	bez nazwy (na pd. - zach. od jez. Jelenie)	R	1,1	-
50.	bez nazwy (staw we wsi Kumki)	R	1,0	-
51.	Okoń Mały (Okuńko)	O	1,0	-

Część granicy zachodniej gminy Drawsko Pomorskie biegnie po linii brzegowej **jeziora Lubie (Lubieszewskie)**. Położone jest ono już na terenie sąsiedniej gminy Złocieniec, jednak

zbiornik ten ze względu na swą wielkość i walory krajobrazowe oraz powiązania funkcjonalne i ekologiczne, odgrywa istotną rolę na omawianym obszarze. Jezioro Lubie ma powierzchnię 1487,5 ha i jest największym z opisywanych jezior gminy.

Największym jeziorem należącym do gminy Drawsko Pomorskie jest **jezioro Zarańsko** (mapa poniżej), które znajduje się w zlewni Starej Regi, w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Drawskie”.

Mapa: Jezioro Zarańsko

Wielkość powierzchni wynosi 174,4 ha, a objętość 12,7 mln m³. Akwen ten zasilany jest przez trzy niewielkie ciek. Stoki misy jeziornej do głębokości 5 m opadają dość stromo, dalej łagodnie. Dno jest urozmaicone, posiada kilka zagłębień. W środkowo-zachodniej części jeziora znajduje się niewielka wyspa o powierzchni 0,2 ha. Maksymalna głębokość jeziora wynosi 18,6 m i występuje w jego środkowej części, a głębokość średnia - 7,3 m.

W zlewni bezpośredniej przeważają grunty orne. Na południowym brzegu jeziora położona jest wieś Zarańsko, której lokalizacja może mieć wpływ na jakość wód jeziora poprzez zanieczyszczenia obszarowe. Jezioro nie jest odbiornikiem ścieków z punktowych źródeł zanieczyszczeń, a na potrzeby rekreacji zostało zagospodarowane w niewielkim stopniu.

Zarańsko jest umiarkowanie podatne na wpływy zewnętrzne; zaliczone zostało do II kategorii podatności na degradację.

Wody jeziora spełniają wymagania III klasy czystości. Wyniki badań bakteriologicznych odpowiadają normom I klasy. Na wynik oceny wpływ miały: bardzo wysoka koncentracja związków mineralnych i organicznych (mierzonych wskaźnikiem ChZT_{Cr}) w warstwie powierzchniowej oraz wysokie stężenia związków fosforu stwierdzone w warstwie przydennej.

Latem na najgłębszym stanowisku wystąpiła pełna stratyfikacja wód. Tylko epilimnion był dobrze natleniony. Dolna warstwa metalimnionu oraz cały hypolimnion były całkowicie odtlenione. Na pozostałych trzech stanowiskach, na których wystąpiła tylko częściowa stratyfikacja (bez wykształconego hypolimnionu) w warstwach naddennych, stwierdzono śladowe ilości tlenu. Poziom produkcji pierwotnej w jeziorze charakteryzują wysokie wyniki koncentracji chlorofilu oraz podwyższone ilości suchej masy sestonu. Przezroczystość wód przekraczała 2 metry. Badania hydrobiologiczne wykazały, że w fitoplanktonie wiosną przeważały okrzemki, a latem dominację przejęły bruzdnice, których udział wynosił do 60% ogólnej ilości glonów.

Szczegółowe dane dotyczące czystości wód jezior gminy istnieją jedynie dla dwóch zbiorników (oprócz jeziora Lubie): jez. Bucierz i jez. Czaple Wielkie. Oba jeziora posiadają II klasę czystości wody.

Poza typowymi jeziorami, na obszarach morenowych, szczególnie w północnej części gminy (rejon wsi Zagozd, Łabędzie, Żółte) istnieją bardzo liczne, bezodpływowe zagłębienia tzw. oczka wodne.

Obwody rybackie

Zgodnie z zarządzeniem Nr 118/97 Wojewody Koszalińskiego z dnia 19 grudnia 1997 r. w sprawie ustanowienia obwodów rybackich, obrębów hodowlanych i obrębów chronionych na terenie gminy Drawsko Pomorskie istnieją następujące obwody rybackie:

Zlewnia rzeki Drawy (D)

- D-V „Lubie”, w skład którego wchodzi jezioro: Lubie (D-59), Konotop (D-65), Jeleń (D-67), Wilże (D-69), Linowno (D-72);
- D-VII „Mąkowary”, w skład którego wchodzi jezioro: Dąbie Wielkie - Dębno Małe (D-54 i D-55);
- Na pojedynczych jeziorach: Binowo (D-56), Okoń Duży (D-56), Konotop Mały (D-65), Bucierz Mały (D68);

Zlewnia rzeki Regi (R)

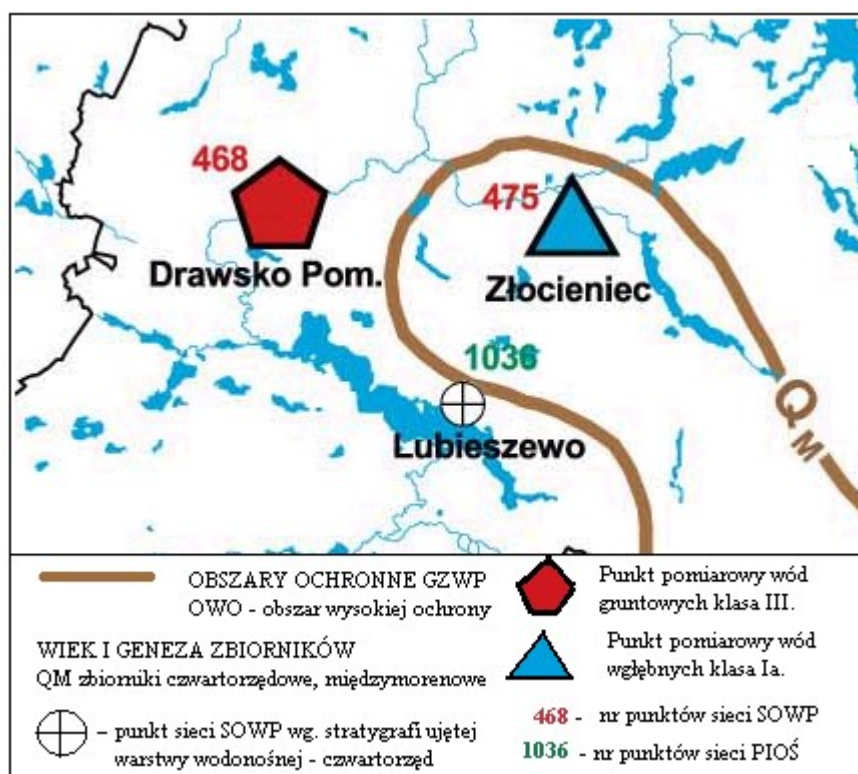
- R-II „Zarańsko”, w skład którego wchodzi jezioro: Gągnowo (R-19), Łabędzie (R-20), Będargowo (R-21), Rydzewo (R-22), Węglino (R-23), Zarańsko (R-26), Małe Dołgie (R-27);
- R-I „Bucierz”, w skład którego wchodzi jezioro: Czaple Małe (R-2), Czaple Duże (R-4), Trzępielewo (R-6z), oraz cieki bez nazwy wpływające do tych jezior;
- Na pojedynczych jeziorach: Mielinek (R-8), Mielno (R-9), Rekowo Wielkie (R-5z), Ostrowiec (R-7), Dębno Duże (R-7a), Dębno Małe (R-7b), Studnica (R-10), Brzeźno (R-13).

Granice obwodu rybackiego wytyczają linie brzegów poszczególnych zbiorników lub stałe punkty w terenie, miejsca połączenia się dwóch rzek, przednie filary mostu lub śluzy. W przypadkach szczególnych, tam gdzie granica przebiega przez wodę odcinki linii prostej wyznacza się wg stałych punktów orientacyjnych w terenie. W przypadku braku tych punktów granicę obwodu rybackiego stanowi linia prostopadła do przeciwległego brzegu wyznaczona w odległości 1000 m od miejsca wypływu lub wpływu rzeki do jeziora.

2.5.3. Wody podziemne

Niewielki fragment obszaru gminy, w regionie od Suliszewa i Gudowa, leży w obrębie granic jednego z obszarów wysokiej ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP nr 125 w ewidencji PIOŚ). Wody tego zbiornika, badane w odwiercie w Złocińcu, zaliczono do najwyższej klasy czystości (Ia). Według szczegółowych danych dla odwiertu w Drawsku Pomorskim wody wglębne występują tu w warstwie wodonośnych piasków i żwirów, na głębokości poniżej 50 – 60 m poziom wodonośny odizolowany jest przez zalegającą na nim warstwę glin zwałowych, co dobrze chroni zasoby wód przed potencjalnymi zanieczyszczeniami.

Stan sanitarny wód gruntowych badany jest regularnie w odwiercie w Drawsku Pomorskim. Występujące tu zasoby na przestrzeni ostatnich 5 lat klasyfikowano jako wody niskiej jakości (III klasa).

Rycina: Fragment mapy przedstawiającej punkty sieci Stacjonarnych Obserwacji Wód Podziemnych (SOWP) i punkty Monitoringu Wód Podziemnych (PIOŚ) na tle Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP)

Ujęcie wód podziemnych

Na terenie gminy Drawsko Pomorskie istnieje 21 ujęć wód podziemnych przeznaczonych do zaopatrzenia ludzi w wodę, z czego dwa ujęcia są wyłączone z użytkowania. Ujęcia te są zlokalizowane w następujących miejscowościach: Łabędzie, Nętno, Żółte, Zagozd, Zarańsko, Gogółczyn (nieczynne), Gajewo, Dalewo, Kumki Kolonia, Drawsko Pom., Zagórki (nieczynne), Suliszewo, Jankowo, Mielenko Drawskie Kolonia, Mielenko Drawskie, Gudowo, Linowo, Oleszno, Ziemsko, Konotop, Karwice. Każde z wyżej wymienionych ujęć wody, zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U.01.115.1229) otoczone jest strefą ochrony bezpośredniej. Strefa ochrony bezpośredniej obejmuje obszar o promieniu od 8 do 10 m od miejsca ujęcia wody i jest ogrodzona. Nie posiadają one stref ochrony pośredniej, ponieważ w myśl przytoczonej ustawy dopuszcza się ustanowienie strefy ochronnej obejmującej wyłącznie teren ochrony bezpośredniej, jeżeli jest to uzasadnione

lokalnymi warunkami hydrogeologicznymi, hydrologicznymi i geomorfologicznymi oraz zapewnia konieczną ochronę ujmowanej wody.

2.6. Klimat

Teren gminy Drawsko Pomorskie leży na południowej granicy północnego pasa Pojezierza Pomorskiego (IV i V kraina klimatyczna). Dla tego obszaru charakterystyczne są bardzo wysokie opady. Średnio wynoszą one około 800 mm, a w latach wilgotnych – 1000 mm i więcej. Parametry klimatyczne dla tego regionu przedstawia tabela:

Tabela:

Zestawienie ważniejszych danych klimatycznych dla krain klimatycznych na których leży gmina Drawsko Pomorskie

Parametr	Wielkość
Średnia temperatura roczna	6,5 - 7,5 °C
Średnia temperatura okresu V-VII	14,0 - 14,5 °C
Średnia temperatura okresu IV - IX	12,3 - 13,0 °C
Ostatni przymrozek wiosenny	5 – 25 maja
Liczba dni z przymrozkami	11 - 23
Liczba dni mroźnych ($t_{\max} < 0\text{ °C}$)	22 - 32
Liczba dni gorących ($t_{\max} > 25\text{ °C}$)	13 - 18
Daty początku zimy ($t_{\text{sr.}} < 0\text{ °C}$)	10 – 20 grudnia
Długość okresu zimowego (dni)	65 – 80
Data początku okresu wegetacyjnego ($t_{\text{sr.}} > 5\text{ °C}$)	8 – 12 kwiecień
Długość okresu wegetacyjnego (dni)	200 - 210
Data początku lata ($t_{\text{sr.}} > 15\text{ °C}$)	20 – 28 maja
Długość lata (dni)	50 - 75
Suma opadów atmosferycznych w roku(mm)	650 - 800
Suma opadów atmosferycznych w okresie V-VII (mm)	180 - 215
Liczba dni z pokrywą śniegową	40 - 60

Według Romera klimat tu występujący jest przykładem wpływów klimatycznych krain poznańskiej i drawskiej, a więc obszarów pojeziernych i wielkich dolin. Przeważają wiatry z południowego zachodu i zachodnie. Okres wegetacyjny trwa 200 dni, zaczyna się w pierwszej dekadzie kwietnia, a kończy wraz z końcem października. Średnia wieloletnia suma opadów atmosferycznych dla tego obszaru wynosi 670 mm. Średnia roczna wielkość opadów wynosi 784 mm. Średni opad w miesiącach wegetacyjnych wynosi 554 mm. Charakterystyczna dla tego typu klimatu jest łagodna amplituda temperatur. Średnia roczna temperatura to 7,8°C; w okresie wegetacyjnym średnia temperatura wynosi 12,7°C, a średnia roczna temperatura 7,1°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec (16,8°C), najchłodniejszym styczeń i luty ze średnią temperaturą -2,7°C. Przewaga średnich sum opadów w okresie wrzesień-październik nad analogicznymi wielkościami opadów notowanych w maju-czerwcu wskazuje na „suche” wiosny i „wilgotne” jesienie.

2.7. Struktura użytkowania gruntów

Gmina Drawsko Pomorskie pod względem struktury wykorzystania gruntów ma charakter rolniczo – leśny. Użytki rolne zajmują łącznie 42 % powierzchni, a lasy i grunty leśne 37 % (ryc. dalej). Północna część gminy wykorzystywana jest rolniczo, jednak w związku z trwającymi przemianami ekonomicznymi i spadkiem opłacalności produkcji rolniczej, wiele gruntów rolniczych pozostaje odłogowana.

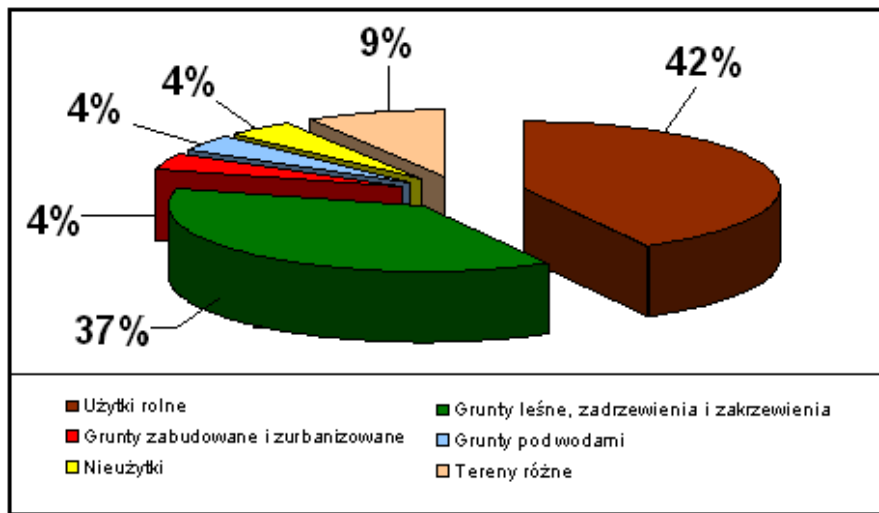
Tereny leśne skupiają się w południowej części gminy – na południowy zachód od jeziora Lubie. Są one wykorzystywane jako poligon wojskowy. Tereny poligonu stanowią własność państwa, a ich formalnym zarządcą są Lasy Państwowe.

Szczegółowe użytkowanie gruntów na terenie miasta i gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela:

Zestawienie użytkowania gruntów mieszczących się w granicach miasta i gminy Drawsko Pomorskie

Kategoria użytku	Powierzchnia (ha)			Powierzchnia (%)
	ogółem	gmina	miasto	ogółem
Powierzchnia miasta ogółem	34400	32167	2233	100
Użytki rolne	14403	12762	1641	42, w tym:
Grunty orne	11342	10027	1315	33
Sady	51	35	16	0,2
Łąki	1769	1570	199	5
Pastwiska	959	877	82	3
Grunty rolne zabudowane	182	165	17	0,5
Grunty pod stawami	32	30	2	0,1
Grunty pod rowami	68	58	10	0,2
Grunty leśne oraz zakrzewienia i zadrzewione	12617	12573	44	37, w tym:
Lasy	12370	12341	29	36
Grunty zadrzewione i zakrzewione	247	232	15	1
Grunty zabudowane i zurbanizowane	1225	824	401	4, w tym:
Tereny mieszkalne	191	88	103	0,6
Tereny przemysłowe	55	7	48	0,2
Inne tereny zabudowane	39	7	32	0,1
Zurbanizowane tereny niezabudowane	69	35	34	0,2
Tereny rekreacyjne i wypoczynkowe	85	28	57	0,2
Tereny komunikacyjne				
Drogi	546	447	99	2
Tereny kolejowe	71	43	28	0,2
Użytki kopalne	169	169	0	0,5
Grunty pod wodami	1550	1482	68	4, w tym:
Powierzchnie płynące	1440	1424	16	3,7
Powierzchnie stojące	110	58	52	0,3
Nie użytki	1562	1491	71	4
Tereny różne	3043	3035	8	9

Rycina: Użytkowanie gruntów w gminie Drawsko Pomorskie

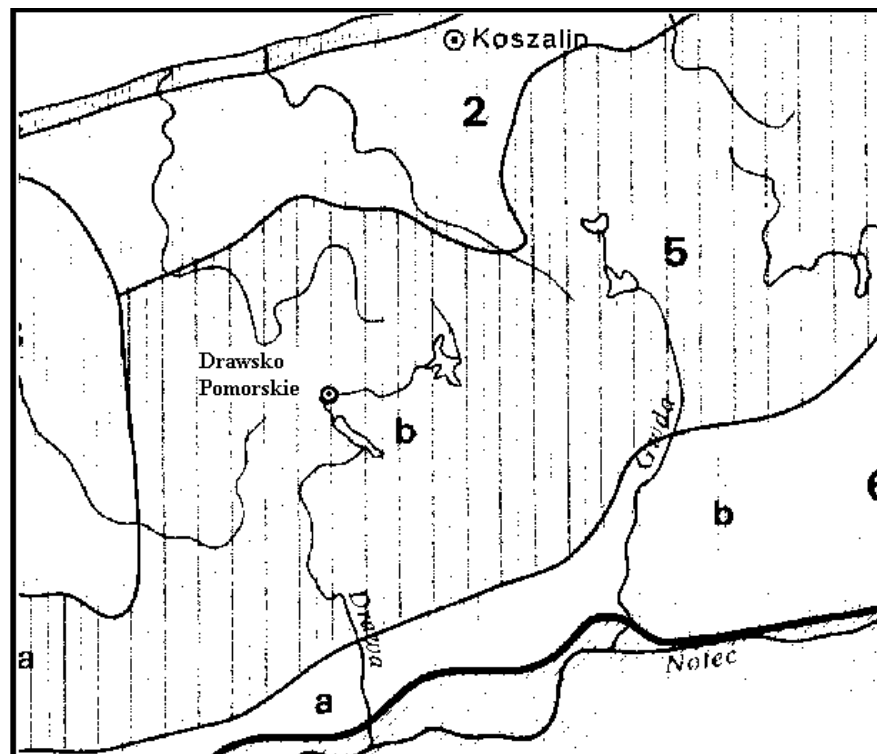
2.8. Szata roślinna

Szaty roślinną obszaru stanowi **flora**, czyli gatunki roślin występujące w gminie, oraz **roślinność**, czyli zbiorowiska roślinne związane z określonymi biotopami o charakterystycznej kombinacji czynników ekologicznych, które odzwierciedlane są w zestawieniu gatunków budujących określoną fitocenozę (zbiorowisko).

Szata roślinna jaką posiada gmina Drawsko Pomorskie odpowiada rolniczo-leśnemu charakterowi gminy i jest typowa dla tego sposobu wykorzystania gruntów. Nie brak tu terenów o naturalnym charakterze i większym zróżnicowaniu szaty roślinnej. Należą do nich głównie torfowiska, liczne systemy wodno-błotne oraz lasy.

2.8.1. Naturalna roślinność potencjalna

Według geobotanicznego podziału Polski gmina Drawsko Pomorskie należy do Prowincji Nizowo-Wyżynnej, Środkowoeuropejskiej, Działu Bałtyckiego, Krainy: Pojezierze Pomorskie, Okręgu Wałecko-Drawskiego (ryc.poniżej).

Rycina: Krainy geobotaniczne Pojezierza Drawskiego
 Legenda: 5 - Kraina: Pojezierze Pomorskie, b – Okręg: Drawsko -Wałecki

Z analizy mapy potencjalnej roślinności naturalnej badanego obszaru (Matuszkiewicz i in., 1995) wynika, że w północnej części gminy, na obszarach morenowych, dominującym typem roślinności potencjalnej jest żyzna buczyna niżowa (buczyna pomorska, *Melico-Fagetum*), a w nielicznych miejscach, na lżejszych glebach żwirowych – acidofilna buczyna niżowa (*Luzulo pilosae-Fagetum*). W dolinach rzecznych – szczególnie w dolinie Starej Regi i Drawy dominującym typem roślinności są łągi jesionowo-olszowe (*Fraxino-Alnetum*). W licznych bezodpływowych zagłębieniach, rozrzuconych na omawianym terenie, potencjalną roślinność naturalną stanowią, w zależności od trofii otoczenia, różnorodne typy olsów (*Ribo nigri-Alnetum*, *Sphagno squarrosi-Alnetum*), brzezina bagienna (*Betuletum pubescentis*) lub mszary torfowcowe (*Sphagnetalia magellanici*).

Potencjalna roślinność naturalną południowej części gminy, pomimo zdecydowanej dominacji w roślinności rzeczywistej drzewostanów sosnowych, stanowią w przeważającej mierze acidofilne buczyny niżowe (*Luzulo pilosae-Fagetum*). Potencjał siedliska widoczny jest tutaj wyraźnie w bardzo obfitym, spontanicznym obsiewaniu się buka w dolnych piętrach rosnących tam drzewostanów.

2.8.2. Roślinność rzeczywista – typy zbiorowisk roślinnych

Zbiorowiska o charakterystycznym składzie gatunkowym uzyskują kategorię zespołów roślinnych. W układzie syntaksonicznym łączy się je wyższe jednostki, którymi są w kolejności od najniższych rangą do coraz wyższych: związek zespołów, rząd zespołów, klasa zespołów.

Szaty roślinną przedstawiono na tle charakterystyki geobotanicznej i geomorfologicznej obszaru objętego granicami gminy. Powiązanie szaty z geomorfologią obszaru jest współzależne, ponieważ walory przyrodnicze świata roślin są odzwierciedleniem różnych elementów środowiska.

Pokrycie terenu gminy Drawsko w ok. 40 % stanowi las, a pozostała część to kompozycja rozległych kompleksów rolniczych powstałych w efekcie przekształceń równin torfowych pradoliny pomorskiej i żyznych obszarów moreny falistej. Jest tu też wiele mniejszych lub większych fragmentów wartościowej szaty roślinnej o odmiennym charakterze.

Zbiorowiska leśne i zaroślowe

Zbiorowiska leśne na opisywanym terenie skupiają się przede wszystkim w dwóch wielkich kompleksach leśnych. Największy z nich, stanowiący północno-wschodni skraj Puszczy Drawskiej, zajmuje południową część gminy, na południe od brzegów jeziora Lubie. Obszar ten administrowany jest przez nadleśnictwo Drawsko Pomorskie. Drugi zwarty kompleks leśny zarządzany przez nadleśnictwo Złocieniec, rozciąga się przy północno-wschodnich krańcach gminy. Pozostałe obszary leśne to niewielkie fragmenty lasów, pozostające w administracji nadleśnictw: Świdwin i Łobez.

Omawiane kompleksy pokrywają tereny o stosunkowo najmniej żyznych glebach, a więc rozległe pola sandrowe. W ciągu ostatnich kilku dziesięcioleci siedliska tych lasów klasyfikowane były jako bory mieszane świeże, jednak w rzeczywistości potencjał siedliska jest wyższy, a większość lasów reprezentuje typ lasów mieszanych świeżych. Potencjalna roślinność naturalna tego terenu to przede wszystkim acidofilna buczyna niżowa.

Drzewostany buduje przede wszystkim sosna, przy czym większość jej drzewostanów znajduje się obecnie w II i III klasie wieku. W obniżeniach, rynkach i na obrzeżach mis jeziornych, oraz w dolinie Drawy dominują natomiast drzewostany olszowe i jesionowe. Dominacja drzewostanów sosnowych ukształtowana została na skutek dawnych nasadzeń, natomiast naturalna dynamika roślinności objawia się w postaci silnie zazwyczaj rozwiniętego drugiego piętra drzewostanów, budowanego przez buka. Litych buczyn jest

niewiele – najpiękniejsze ich powierzchnie skupiają się przy południowo-zachodnich brzegach jeziora Lubie (nieopodal ujścia Drawy do misy jeziora) oraz nad jeziorem małe Dębno. Stosunkowo rozległe lasy bukowe rosną także nieopodal jeziora Małe Dołgie koło Zagozdu, a wartościowe fragmenty buczyny występują także w Cianowie (projektowany ZPK „Zdrojewo”) oraz w rejonie Woliczna nad rzeką Brzeźnicka Węgorza.

Specyficzną cechą lasów Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie położonych w strefie operacyjnej poligonu wojskowego jest duży udział halizn, polan i wrzosowisk. Jest to skutkiem częstego pojawiania się pożarów i innych zniszczeń związanych z prowadzeniem na tym terenie ćwiczeń wojskowych. Z tej samej przyczyny prace pielęgnacyjne w lasach tego obszaru prowadzone są stosunkowo mało intensywnie. Nadaje to krajobrazowi tych lasów nieco egzotyczny, „zaniedbany” wygląd. Powierzchnie leśne położone w nieużytkowanej do ćwiczeń strefie poligonu są natomiast bardzo starannie pielęgnowane.

Jednym z najbardziej interesujących z naukowego punktu widzenia fragmentów lasu jest kompleks czterech oddziałów położonych pomiędzy jeziorami Jelenie i Bucierz. Obszar ten został w latach 50. ścięty zrębem zupełnym (w związku z planowaną rozbudową pasa taktycznego poligonu) a następnie zarósł na drodze naturalnej sukcesji. Jest to obecnie jedna z największych na terenie Pomorza Zachodniego powierzchni „zapustów” osikowo-brzozowych.

Na terenie gminy występują następujące **zbiorowiska leśne i zaroślowe**:

➤ **olsy i łożowiska**

Zabagnione lasy i zarośla stanowiące środowisko życia cennych gatunków roślin wodnych i bagiennych. Występują w nich m.in. chronione: kruszyna pospolita, bobrek trójlistny, kalina koralowa, porzeczka czarna, arcydzięgiel nadbrzeżny oraz rzadkie: turzyca bagienna, łączeń baldaszkowy, turzyca żółta, wełnianka pochwowata.

• **łożowiska**

To zbiorowiska z dominacją wierzby szarej *Salix cinerea* i dużym udziałem kruszyny pospolitej *Frangula alnus*, wykształcające się na żyznych siedliskach, w zagłębieniach terenu. Na opisywanym terenie rozpowszechnionym i odgrywającym bardzo istotną rolę w fizjonomii krajobrazu jest łożowisko typu *Salicetum pentandro-cinerea*. Zespół ten występuje na terenie całej gminy, za wyjątkiem terenów leśnych na piaszczystych obszarach poligonu.

• **ols porzeczkowy**

W lasach tych w drzewostanie panuje olsza czarna. Występują one głównie na torfowiskach, terenach bagiennych, obszarach nisko położonych, z utrudnionym odpływem wód długo stagnujących na powierzchni gruntu. Olsy te często przez większą część roku są zalane. Rozległe powierzchnie olsu porzeczkowego na terenie gminy można obserwować wzdłuż strumienia Kokna oraz wzdłuż rzeki Drawy na odcinku pomiędzy jej wypływem z jeziora Lubie a granica gminy. Często płaty tego zespołu występują w rynnach wielu jezior (np. na wschodnim brzegu jeziora Ostrowiec).

➤ **wikliny nadrzeczne**

Wikliny nadrzeczne rozwinięte są jedynie wzdłuż odlesionych odcinków doliny Drawy, na piaszczystych madach rzecznych, pomiędzy Dalewem a drawskim Pomorskim oraz pomiędzy Drawskiem a jeziorem Lubie. Pomimo niewielkiego udziału w krajobrazie mają istotne znaczenie jako wysoka zieleń, decydująca o spełnianiu przez rzekę roli korytarza ekologicznego. Zarośla te skupiają bardzo specyficzną florę, m.in. znamienne wierzby wąskolistne – przede wszystkim *Salix viminalis*.

➤ bory sosnowe

Bory świeże suboceaniczne typu *Leucobryo-Pinetum* występują w południowej części gminy na obszarze poligonu wojskowego. Porastają tam górne partie piaszczystych gór i wydm, w szczególności wzdłuż północnej krawędzi doliny Drawy. Większość lasów tego terenu, przypominających fizjonomicznie bory sosnowe i dominujących w tutejszym krajobrazie, jest w rzeczywistości kwaśną buczyną niżową, która jest spinetyzowana. Borowe zbiorowiska bagiennie, spotykane na terenie gminy, należą do dwóch typów. Brzezina bagienna *Betuletum pubescentis* występuje na terenach morenowych w północnej części gminy. Wykształciła się ona w postaci niewielkich fragmentów centralnych części łożowisk, w zagłębieniach bezodpływowych. Płaty sosnowego boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum* występują na obszarach sandrowych w południowej części gminy. Najlepiej wykształcone płaty towarzyszą jeziorom Okoń Duży i Okoń Mały i proponowane są do ochrony w formie użytku ekologicznego i rezerwatu przyrody. W zespole boru bagiennego występują m.in. takie gatunki chronione, jak: rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, bobrek trójlistny.

➤ lasy liściaste

• łągi

Zbiorowiska łągów przystromykowych, typu jesionowo-olszowego *Fraxino-Alnetum* występują na terenie gminy w dwóch postaciach. Jako typowo wykształcone lasy łągowe towarzyszą ciekom wodnym, zajmując gleby torfowe typu czarnych ziem leśnych. Największe płaty napotkać można w dolinie Koczynki oraz nad Drawą na obszarze niecki zastoiskowej na południe od Dalewa. Występują one także w leśnym krajobrazie południowej części gminy w rejonie Studnicy i Oleszna (pomiędzy jeziorami Bucierz i Jelenie). W lasach tego typu odnajdywano m.in.: ściśle chronionego kruszczyka szerokolistnego.

Łęg zboczowy – z fiołkiem wonnym *Viola odorata-Ulmetum* to zbiorowisko związane z nasłonecznionymi, żyznymi skarpami. Niewielki fragment tego typu lasu odnaleziono w Jankowie w parku podworskim.

• buczyny

Lasy bukowe stanowią potencjalne zbiorowisko naturalne na niemal całym obszarze gminy. Żyzna buczyna pomorska *Melico-Fagetum* istnieje obecnie jedynie w kilku fragmentach drzewostanów: w rejonie Cianowa i Zagozdu. Zajmowała ona niegdyś duże obszary ziem północnych gminy, zajętych dziś przez użytki rolne.

Acidofilne buczyny typu *Luzulo pilosae-Fagetum* stanowią potencjalne zbiorowisko w południowej części gminy. Jednak ich siedliska są obecnie zajęte przez drzewostany sosnowe. O potencjalnym siedlisku świadczy jedynie powszechne odnawianie się buka i stała domieszka tego gatunku w warstwie krzewów i dolnych partiach drzewostanów. Dobrze zachowane płaty acidofilnych buczyn oglądać można jedynie na morenowych wzgórzach w rejonie jeziora Binowo i Wielkie Dąbie oraz nad jeziorem Lubie (przy północno-zachodnim brzegu jeziora).

➤ zbiorowiska zaroślowe

Zbiorowiska zaroślowe z klasy *Rhamno-Prunetea* są rzadko spotykanym elementem krajobrazu gminy. Występują na ogół na nasłonecznionych poboczach dróg w szczególności na nasypach nieukończonyj autostrady Berlin-Królewiec), jednak ich udział jest niewielki. Zespół bzu czarnego *Urtico-sambucetum* jest szeroko rozpowszechnionym składnikiem krajobrazu wsi, gdzie zajmuje przeżyźnione siedliska w pobliżu zabudowań. Zespół *Euonymo-Coryletum* z udziałem trzmieliny europejskiej i leszczyny napotkać można natomiast w obszarach siedliskowych łągów jako ich zbiorowiska regeneracyjne.

Zbiorowiska wodne i bagienne

Zbiorowiska wodne i bagienne są nieodłączną częścią ekosystemów wodnych, które w Gminie Drawsko Pomorskie stanowią bardzo istotny składnik krajobrazu. Występują tu różnorodne akweny, zarówno jeziora i stawy jak rzeki i strumienie.

Liczne i zróżnicowane zbiorniki wodne występujące na badanym obszarze stanowią doskonałe siedlisko dla całej gamy zbiorowisk roślinności wodnej i szuwarowej. Na ogromne zróżnicowanie siedlisk wodnych składają się trzy grupy czynników: warunki troficzne, morfometryczne oraz antropopresja.

Na opisywanym terenie istnieje zbiornik oligotroficzny (jeziorno Darskowo), liczne zbiorniki mezotroficzne, eutroficzne, aż po skrajnie przeżyźnione, hypertroficzne stawy wiejskie oraz dystroficzne jeziora w krajobrazie borowym.

Kształt i wielkość zbiornika wpływają na dynamikę falowania i sposób depozycji osadów dennych w strefie litoralu. W opisywanej gminie występują zbiorniki o bardzo zróżnicowanej roślinności litoralu i różnym zasięgu pasa szuwar.

Antropopresja jest trzecią płaszczyzną zmienności warunków siedliskowych w jeziorach. Przykładem może być jezioro we wsi Łabędzie, gdzie na skutek stałego niszczenia roślinności przez człowieka wytworzył się szuwar niemal w całości składający się ze zbiorowiska tataraku *Acoretum calami*.

➤ zbiorowiska roślin pływających

W niemal wszystkich zbiornikach terenu spotykany jest pospolity zespół *Lemno-Spirodetum polyrrhizae* z rzęsą drobną i spirodelą wielokorzeniową. W mniejszych zbiornikach wodnych, na obrzeżach torfowisk oraz w rowach odwadniających napotykaną jest także zespół rzęsy trójrowkowej *Lemna trisulca*.

Zbiorowiska ze związku *Hydrocharition* – zespoły żabiścieku pływającego spotykane są w miejscach osłoniętych od wiatru bądź w eutroficznych zbiornikach wodnych. Jako dominujący typ zbiorowisk, w tych samych zbiornikach, często spotykany jest zespół osoki aloesowatej *Stratiotes aloides* (np. rozległe fitocenozy w jeziorze Żabiak na obszarze poligonu).

➤ podwodne łąki ramienicowe

Podwodne łąki ramienicowe występują na dnach płytkich zbiorników wodnych, których woda cechuje się znaczną zawartością elektrolitów i odczynem bliskim obojętnemu lub zasadowym. Dominują w nich rozmaite gatunki ramienic *Chara sp.* tworzących zwarte agregacje lub występujące w mozaikowym kompleksie z różnymi podwodnymi zbiorowiskami roślin wodnych. Na opisywanym terenie występują licznie w niewielkich zbiornikach wodnych w wyrobiskach żwirowni w Mielniku Drawskim. Zbiorowiska tego typu są odpowiedzialne za akumulację złóż kredy jeziornej, które w omawianym miejscu są eksploatowane na skalę przemysłową.

➤ zbiorowiska roślin wodnych, przeważnie zakorzenionych

Zbiorowiska roślin wodnych, przeważnie zakorzenionych, w gminie Drawsko Pom. reprezentowane są przez następujące zespoły: zespół rdestnicy grzebieniastej, z. rdestnicy trawiastej, z. moczarki kanadyjskiej, z. wywłócznika kłosowego, z. jaskra krązkolistnego, z. wywłócznika okółkowego. Są to zbiorowiska roślin zanurzonych, należące do związku *Potamogetonion* i rozpowszechnione są we wszystkich zbiornikach wodnych na obszarze całej gminy. Najbardziej interesującym spośród stwierdzonych zbiorowisk z tej grupy jest związany ze zbiornikami o czystej wodzie zespół rdestnicy trawiastej *Potamogeton graminei*.

Zbiorowiska roślin wodnych o liściach pływających ze związku *Nymphaeion*, do których należą zespoły: zespół rdestnicy pływającej, z. „lili wodnych”, z. grzybieni północnych, są również rozpowszechnione we wszystkich niemal zbiornikach wodnych na badanym terenie.

Najczęściej spotykanym zbiorowiskiem tej grupy jest zespół grzybieni białych i grążela żółtego *Nympharo-Nymphaeetum*, którego oba gatunki są roślinami prawnie chronionymi. Rzadziej spotykanym jest bardzo interesujący zespół grzybieni północnych *Nymphaeetum candidae*, odnaleziony w dystroficznych wodach jeziora Okoń Duży i Okoń Mały.

W wolnoplłynących, przejrzystych i dobrze natlenionych wodach Drawy i dolnego odcinka Kokny występują liczne płyty prądotłubnego zespołu jaskra rzeczny *Ranunculetum fluitans*.

➤ **roślinność źródliskowa**

Większość źródeł i źródlisk na opisywanym terenie to obszary odlesione, pokryte obecnie przez różnorodne postacie łąk i szuwarów. Typowe źródliska otoczone lasami są na terenie gminy Drawsko Pomorskie nieliczne, a najlepiej wykształcone tego typu ekosystemy spotka się na stokach doliny Drawy. Odnaleziono na nich płyty zespołu *Cardamino-Chrysosplenietum altrnifolii* charakteryzujące się obecnością rzeżuch gorzkiej i śledziennicy skrętolistnej.

➤ **szuwary wysokie**

Zbiorowiska tzw. szuwarów wysokich (trzciniowisk, pałkowisk itp.) występują na brzegach eutroficznych wód, w strefie płytkiej wody. Zbiorowiska te są na terenie gminy szeroko rozpowszechnione i odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie, przede wszystkim jako doskonała bariera biochemiczna. Szuwary wysokie wychwytyują większość zanieczyszczeń z wód spływających ze zlewni do zbiorników i cieków. Najczęściej spotykane zespoły to: szuwar trzciny pospolitej, porastający płytkie brzegi o podłożu mineralnym oraz szuwar pałki szerokolistnej, zajmujący siedliska na podłożu organicznym. Rzadziej występuje szuwar pałki wąskolistnej. W eutroficznych, płytkich wodach występuje miejscami niski szuwar jeżogłówki gałęzistej, a w miejscach silnie zmienionych przez człowieka szuwar tataraku zwyczajnego.

W wodach Drawy niskie szuwary tworzy zespół strzałki wodnej i jeżogłówki pojedynczej. Występuje on na podłożu mineralnym lub słabo zamulonym, na głębokości nie przekraczającej zwykle 1 m. W mulistej delcie Drawy, przy jej ujściu do jeziora Lubie występuje szuwar trawiasty z panującą manną mielec.

➤ **szuwary turzycowe**

Szuwary turzycowe wykształcają się na brzegach eutroficznych zbiorników i wód płynących, często też występują w wilgotnych obniżeniach terenu, w szczególności w centralnych, najwilgotniejszych partiach kompleksów zarastających łąk niskich. Turzycowiska występują zwykle jako jednogatunkowe agregacje turzyc (zaostrzonej, dzióbkowatej, prosowej, błotnej), mózgi trzciniowatej i kosaćca żółtego. Szuwary takie występują zwykle na podłożu mineralno-organicznym.

Zbiorowiska tego typu stanowią siedliska takich cennych gatunków, jak: turzyca tunikowa, turzyca dwustronna, turzyca lisia, wełnianka wąskolistna, jeżogłówka najmniejsza, dziewięciornik błotny. Występuje tu także częściowo chroniony bobrek trójlistny.

Torfowiska wysokie i przejściowe

Zbiorowiska torfowisk wysokich i przejściowych, aczkolwiek spotykane niezbyt często, stanowią dość zmienną cechę krajobrazów roślinnych gminy. Wykształcają się one tutaj w dwóch postaciach: jako torfowiska tzw. kotłowe, wypełniające bezodpływowe zagłębienia w strefie czołowomorenowej i dennomorenowej oraz jako płyty torfowiskowe wokół jeziorek dystroficznych.

Torfowiska typu kotłowego, występujące w żyznym i bogatym w biogeny krajobrazie rolniczym, otoczone są na ogół przez szerokie, rozległe okrajki budowane przez szuwały turzycowe i łożowiska, a dopiero we wnętrzu owych okrajków, wychwytyjących większość biogenów spływających do misy torfowiska z zewnątrz, wykształcają się rzeczywiste torfowiska wysokie i przejściowe. Taki układ pozwala na istnienie tych ubogich fitocenoz w żyznym krajobrazie. Najładniejsze torfowiska tego typu istnieją w rejonie Cianowa (projektowany dawniej rezerwat „Mszar w Zajezerzu” - obecnie część Zespołu Przyrodniczo Krajobrazowego, a także projektowany użytek ekologiczny).

W centralnych częściach tych torfowisk spotyka się najczęściej mszary z wełnianką pochwowatą *Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati*, rzadziej zaś - typowe mszary torfowcowe *Sphagnetum magellamci*.

Na obrzeżach zawsze spotyka się płaty zbiorowisk torfowisk przejściowych - z czermienią błotną *Calletum palustris* i turzycą dzióbkwatą *Sphagno-Caricetum rostratae*, nieco rzadziej, lecz na obszarze gminy stosunkowo często - rzadki w skali kraju zespół turzycy bagiennej *Caricetum limosae*.

Płaty torfowiskowe występują w mniej żyznym krajobrazie sandrowym południowej części gminy - wokół jezior Okoń Mały, Okoń Duży, oraz w bezodpływowym zagłębieniu proponowanym do ochrony jako użytek ekologiczny. Są one w zewnętrznej części budowane przez zespoły torfowisk przejściowych (*Calletum palustris*), w części środkowej - przez płaty obu wymienionych zespołów wysokotorfowiskowych (*Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati*, *Sphagnetum magellanicum*) a w części wewnętrznej, przylegającej do lustra wody rozwijają się płaty przejściowotorfowiskowego zespołu przygielki białej *Rhynchosporium albae*.

Płaty zespołów torfowisk przejściowych, przede wszystkim zaś *Calletum palustris* są także szeroko rozpowszechnione na obrzeżach wielu bezodpływowych zatorfień na całym obszarze gminy. Występowanie pozostałych typów ekosystemów jest znacznie bardziej ograniczone. Są one przy tym siedliskami licznych gatunków chronionych i rzadkich, np.: turzycy bagiennej, rosiczki okrągłolistnej, przygielki białej, bagnicy torfowej, bagna zwyczajnego

Zbiorowiska trwałych użytków zielonych, muraw i wrzosowisk

➤ Murawy napiaskowe

Dobrze wykształcone murawy napiaskowe odgrywają w krajobrazie gminy niewielką rolę. Ich występowanie ogranicza się do szczytów niektórych wyniesień morenowych, w szczególności tych o charakterze żwirowych i piaszczystych kemów. Najlepiej wykształcone płaty muraw typu *Diantho-Armerietum* (z goździkiem kartuzkiem i zawciągami pospolitym) napotkać można na obszarach morenowych w rejonie Linowa i Gudowa, na szczytach wzniesień, w szczególności na wzgórzu Świetlik, gdzie proponowany jest dla ich ochrony użytek ekologiczny.

Murawy szcztolichowe *Spergulo vernalis-Corynephorum* występują w postaci niewielkich płatów na piaszczystych glebach na szczytach wydm piaszczystych wzdłuż południowych brzegów jeziora Lubie.

Murawy napiaskowe typu *Sileno-Cerastietum semidecandri* (z lepnicą smukłą i rogownicą pięciopręcikową) oraz rozmaite postaci kałużowe zbiorowisk z obu wymienionych związków napotkać można także licznie w wyrobiskach kopalni żwiru w rejonie Mielonka Drawskiego.

➤ **Murawy kserotermiczne**

Zbiorowiska tego typu występują w bardzo nielicznych miejscach na badanym obszarze. Jedyna odnaleziona typowo wykształcona murawa kserotermiczna ze stokłosą prostą pokrywa stoki skarpy ponad torem kolejowym na wschód od stacji w Suliszewie.

W murawie tej na jedynym w gminie stanowisku odnaleziono rzadkie gatunki - stokłosę prostą i komonicę wąskolistną.

Zbiorowiska łąkowe

• **Łąki wilgotne**

Zdecydowana większość łąk wilgotnych na obszarze gminy pokryta jest obecnie przez rozmaite zbiorowiska ze związku *Filipendulion*, należące do zespołu wiązówki błotnej i bodziszka błotnego oraz z. tojeści pospolitej i wiązówki błotnej. Są to zbiorowiska wilgociolubnych ziołorośli, stanowiące stadia zarastania wilgotnych łąk kośnych, na których zaprzestano użytkowania. Większość zatorfionych dolin rzecznych, zagłębień i obniżeń w przeszłości porośnięta była przez typowe łąki kośne typu *Angelico-Cirsietum* (zespół dzięgla i ostrożenia warzywnego), lecz obecnie, po ponad 10 latach od zaniechania ich użytkowania, dobrze wykształcone płaty zbiorowisk tego typu są już bardzo nieliczne.

Najlepiej zachowane powierzchnie wilgotnych łąk wszelkich typów napotkać można nad Drawą, szczególnie w okolicach wsi Mielonko Drawskie, gdzie na łąkach ciągle użytkowanych przez prywatnych właścicieli zachowały się płaty *Angelico-Cirsietum oleracei*.

Na rozległych wilgotnych łąkach w niecce zastoiskowej w okolicach Dalewa wykształcają się rozległe płaty podobnego, lecz nieco uboższego florystycznie zespołu typu *Stellario-Deschampsietum* (zespół gwiazdnicy i śmiałka darniowego). W miejscach wypasanych, na siedliskach wilgotnych, napotyka się dość licznie pastwiska typu *Junco-Molinietum* (zespół situ i trzęślicy modrej); najlepiej wykształcone płaty napotkać można pomiędzy Dalewem a Suliszewem.

• **Łąki świeże**

Łąki świeże nie odgrywają w krajobrazie gminy istotnej roli. Bogate florystycznie, lecz niewielkie powierzchniowo płaty łąk świeżych liczniej występują jedynie na morenowych obszarach w środkowej i północnej części badanego terenu. Najlepiej wykształcone powierzchnie napotkano na stokach rynny jeziora Małe Dołgie, jednak nawet tam nie są one zbyt liczne, bowiem siedliska odpowiednie dla nich w większości zajęte są przez pastwiska. Na pozostałym terenie niewielkie fragmenty tego typu łąk towarzyszą rynnom jeziornym i często napotkać je można na ich brzegach, na przykład na północnym obrzeżu jeziora Okra (Okunino) na południowym skraju obszaru miasta Drawsko Pomorskie.

➤ **Pastwiska**

Zbiorowiska pastwiskowe na siedliskach świeżych (związek *Cynosurion*, zespoły: życicy i grzebienicy pospolitej oraz z. życicy i babki) występują w północnej i środkowej części gminy na terenach moreny pagórkowatej. Ich istnienie związane jest bowiem z utrzymującym się tam ciągle wypasem zwierząt gospodarskich, szczególnie koni. Najlepiej wykształcone płaty napotkać można na północnych brzegach jeziora Małe Dołgie, gdzie ich istnienie możliwe jest dzięki wypasowi zwierząt z istniejących w miejscowości Zagozd ośrodków jeździeckich, oraz na południowych brzegach jeziora Zarańsko, gdzie utrzymywane są przez prowadzony tam wypas bydła. Zbiorowiska dywanowe typu *Lolio-Plantaginetum* (zespół szczawiu i wyczyńca kolankowego oraz z. pięciornika gęsiego) występują w rozproszeniu na całym terenie, w miejscach wydeptywanych na żyznych i średnio żyznych siedliskach.

Oprócz typowych miejsc występowania, takich jak wydeptywane tereny na obszarach zabudowań, na terenie gminy Drawsko Pomorskie zbiorowisko to występuje także na obszarach rekreacyjnych nad brzegami jezior - na przykład na brzegu jeziora Lubie na terenie wsi Gudowo, lub na południowych brzegach jeziora Zarańsko.

➤ **Wrzosowiska**

Wrzosowiska typu *Pohilo-Callunetum* występują bardzo licznie i na rozległych powierzchniach w południowej części gminy na obszarze wykorzystywanym jako poligon wojskowy. Szczególnie duże, zwarte płyty pokrywają kilkusethektarową powierzchnię głównego pasa taktycznego poligonu, położonego na południe od jeziora Bucierz Duży. Zbiorowisko to wykształca się tutaj na ubogich piaskach gliniastych (obszar siedliskowy buczyny *Luzulo pilosae-Fagetum*), a jego istnienie uwarunkowane jest przez powstrzymywanie sukcesji na tych terenach na skutek zniszczeń roślinności w trakcie ćwiczeń wojskowych. Zwarte powierzchnie wrzosowisk stanowią bardzo charakterystyczny rys tego terenu.

Zbiorowisko typu *Sieglingio-Agrostietum* to zespół dywanowy związany z drogami i miejscami wydeptywanymi w obszarze siedliskowym borów. Na badanym terenie występuje rzadko i jedynie w najuboższych siedliskowych obszarach leśnych w rejonie jezior Okoń Mały i Okoń Duży (południowe brzegi jeziora Lubie).

Zbiorowiska okrajkowe

➤ **Cieplolubne okrajki**

Cieplolubne zbiorowisko z rzepikiem pospolitym napotymano na obrzeżach lasów liściastych i drzewostanów sosnowych na żyzniejszych siedliskach na całym obszarze. Występują one na nasłonecznionych odcinkach granic lasów, na wyniesieniach itp. miejscach, z reguły o południowej wystawie. Ich płyty są zazwyczaj niewielkie.

➤ **Nitrofilne okrajki**

Zbiorowiska okrajków nitrofilnych występują licznie na całym obszarze gminy. Okrajki siedlisk wilgotnych (związek *Calystegion sepium* z kielisznikiem zaroślowym) są szczególnie rozpowszechnione, zarówno wzdłuż cieków (Drawa, Kokna i Stara Rega), jak i w lukach i na obrzeżach łożowisk i szuwarów wypełniających bardzo liczne na obszarze gminy bezodpływowe zagłębienia. Poszczególne zespoły z tego związku wykształcają się na siedliskach różniących się składem podłoża i stopniem uwilgotnienia, jednak wszystkie z nich napotkać można na całym badanym terenie.

Zespoły okrajkowe siedlisk świeżych (związki *Aegopodion podagrariae* z podagrycznikiem pospolitym oraz *Lapsano-Geranion* z łączygą pospolitą i bodziszkiem) pojawiają się na obrzeżach lasów i zadrzewień parkowych, a także kęp krzewów i zadrzewień śródpolnych, a nawet na mineralnych skrajach zabagnionych zagłębieniach. Zespoły ze związku *Aegopodion* są przy tym szerzej rozpowszechnione, natomiast fitocenozy ze związku *Lapsano-Geranion* pojawiają się przede wszystkim na obszarach osiedli, w parkach podworskich i na tym podobnych siedliskach.

Specyficzną rolę odgrywają w krajobrazie dwa z wymienionych zespołów: *Aegopodion-Heradeetum mantegazziani*, czyli zbiorowisko z barszczem kaukaskim, pojawia się na terenie gminy w wielu miejscach w otoczeniu zabudowań dawnych ferm hodowlanych. Ta okazała bylina prawdopodobnie dostała się na badany teren w trakcie prób wykorzystywania jej jako paszy dla bydła w latach 70-tych ubiegłego stulecia. Obecnie najładniej wykształcone płyty odnaleźć można nad jeziorem Kosobudy na wschód od Suliszewa. Drugi z zespołów, *Chelidonio-Robinetum*, klasyfikowany w związku *Lapsano-Geranion* jest w rzeczywistości

antropogenicznym zbiorowiskiem leśnym z dominacją robinii akacjowej. Laski akacjowe występują na terenie gminy w miejscach nieużytkowanych wyrobisk po eksploatacji piasku i w starych gliniankach. Większe płaty napotkać można jedynie na obrzeżach kopalni piasku w Mielenku Drawskim.

Zbiorowiska porębowe

Zbiorowiska porębowe, w szczególności zaś traworośla z trzcinnikiem piaskowym *Calama-grostietum epigeios* odgrywają bardzo ważną rolę w krajobrazie gminy. Zbiorowisko to najszerzej rozpowszechnione jest na terenie poligonu wojskowego, gdzie jego płaty pokrywają a rozległe powierzchnie, na których lasy i zarośla niszczone są w trakcie ćwiczeń. Dotyczy to zarówno odlesionych powierzchni pasów taktycznych, jak i licznych luk i prześwitleń w obrębie otaczających je lasów.

W północnej części gminy płaty zbiorowisk porębowych pokrywają nieco mniejsze powierzchnie, jednak i tam spotyka się je często, szczególnie na obrzeżach odłogowanych od około 10 lat pól uprawnych.

Krzewiaste zbiorowisko *Epilobio-Salicetum capreae*, z wierzbownicą i wierzbą iwą, stanowi na omawianym terenie pierwszy etap zarastania odłogów przez zbiorowiska krzewiaste.

Większość płatów zbiorowisk porębowych stanowi siedlisko chronionej częściowo, jednak na terenie gminy Drawsko bardzo rozpowszechnionej naparstnicy purpurowej.

Pionierskie zbiorowiska w szczelinach murów i na stromych skarpach

Płaty zbiorowiska szczelinowego z lnicą bluszczykową *Cymbalaria muralis* napotkano na murach oporowych koryta Drawy, w centrum Drawska Pomorskiego.

Zbiorowiska ruderalne i segetalne

Roślinność segetalna i ruderalna to wybitnie synantropijne zbiorowiska roślin jednorocznych i wieloletnich związanych z uprawami roślin, nieużytkami, polanami leśnymi, dolinami rzecznyymi, nabrzeżami zbiorników wodnych i innymi, a także terenami określanymi jako ruderalne i silnie zurbanizowane.

Liczne **zbiorowiska ruderalne** rozpowszechnione są na terenach zabudowanych i na przydrożach tworząc kompleksy fitocenoz zróżnicowanych florystycznie ze względu na różnice w natężeniu wydeptywania, właściwości gleby, nasłonecznieniu itp. W gminie Drawsko Pom. roślinność synantropijna związana z terenami przekształconymi przez człowieka rozwija się na terenach komunikacyjnych (drogi i linia kolejowa) oraz na terenach miejscowości.

Zbiorowiska segetalne (towarzyszące uprawom) cechują się zwykle kadłubowym składem. Mała ich różnorodność i bardzo ubogi skład florystyczny spowodowany jest stosowaniem środków ochrony roślin. Zespoły te tworzone są przez ugrupowania komos, wierzbówki, babki, bylic. Gatunki charakterystyczne dla zespołów segetalnych występują zwykle na obrzeżach pól, przydrożach i miedzach. W gminie Drawsko grunty orne zajmują 41,13 % powierzchni. Przeważają gleby słabe klas bonitacyjnych VI i VII i zajmują 2/3 powierzchni użytków rolnych. Gleby dobre klas III i IV stanowią 1/3 powierzchni użytkowanej rolniczo.

W omawianej gminie stwierdzono szereg zespołów przynależnych do klasy: *Polygono-Poetea annuae*, *Stellarietea mediae* oraz *Artemisietea*.

Najbardziej rozpowszechnionym zespołem segetalnym jest *Aphano-Matricarietum* wykształcające się w uprawach zbóż. Najlepiej wykształcone płaty napotymano na wzgórzach na wschód od Linowna. Na pozostałym terenie zbiorowiska segetalne cechują się zwykle

kadłubowym składem. Gatunki charakterystyczne dla tych fitocenonów występują zwykle na obrzeżach pól, przydrożach i miedzach.

Bardzo istotne znaczenie w krajobrazie północnej i środkowej części gminy odgrywają zbiorowiska ugorowe ze związku *Agropyretalia repentis* z perzem, pokrywające ogromne powierzchnie odłogowanych obecnie pól.

Liczne typy zbiorowiska ruderalne rozpowszechnione są na terenach zabudowanych i na przydrożach tworząc kompleksy fitocenoz zróżnicowanych florystycznie ze względu na różnice w natężeniu wydeptywania, właściwości gleby, nasłonecznieniu itp.

Specyficzną rolę w krajobrazie poligonu odgrywa ruderalne zbiorowisko z czerwcem rocznym *Scleranthus annuus* (stanowiące pod względem fitosocjologicznym kadłubową postać segetalnego zespołu *Arnoserido-Scleranthetum*). Zbiorowisko to występuje bardzo powszechnie na licznych trasach przemarszu pojazdów gaśnicowych, których ruch i związane z tym niszczenie gleby stwarzają wyjątkowe warunki siedliskowe.

W płatach zbiorowisk segetalnych w rejonie Linowna napotkano bardzo rzadkie na terenie gminy: stokłosę polną, Inicznik siewny oraz pieprzycę polną.

2.8.3. Flora gminy

Ogólna charakterystyka flory

Lista gatunków roślin naczyniowych gminy liczy **564 gatunki roślin**. Wobec braku szerokich materiałów archiwalnych za wymarłe (podawane w przeszłości z terenu gminy, a obecnie nie odnalezione) uznać można dodatkowo 3 gatunki.

Do flory gminy należą bardzo różnorodne grupy ekologiczne roślin. Główną rolę odgrywają w niej przedstawiciele następujących grup socjologiczno-ekologicznych:

- bagienne olszyny i bezdrzewne torfowiska niskie,
- wilgotne łąki i zbiorowiska ziołoroślowe,
- lasy i zarośla nadbrzeżne, zbiorowiska szuwarowe i wodne,
- torfowiska przejściowe i wysokie,
- żyzne lasy liściaste i zbiorowiska krzewiaste, w tym grupę gatunków siedlisk acidofilnych związanych z obszarami siedliskowymi acidofilnych buczyn porośniętymi przez drzewostany sosnowe,
- nitrofilne zbiorowiska zarostowe i okrajkowe,
- nitrofilne zbiorowiska ruderalne i zbiorowiska dywanowe,
- zbiorowiska chwastów ogrodowych oraz upraw,
- bory sosnowe i murawy napiaskowe.

2.8.3.1. Gatunki chronione

Na terenie gminy Drawsko Pomorskie stwierdzono występowanie 24 gatunków chronionych na mocy obowiązującego prawa w Polsce (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 roku, w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów. Dz. U. nr 106, poz. 1176 z dnia 29 września 2001), w tym 11 gatunków objętych ochroną ścisłą i 13 gatunków chronionych częściowo.

Nie stwierdzono gatunków flory uznanych za chronione na podstawie Dyrektywy Siedliskowej oraz Konwencji Berneńskiej.

Część spośród odnalezionych gatunków chronionych w prawie polskim to taksony stosunkowo pospolite i spotykane na obszarze całej gminy. Do grupy tej zaliczono gatunki napotymane na więcej niż 10 stanowiskach, lub też gatunki spotykane na mniejszej liczbie stanowisk, lecz tworzące liczne populacje na stanowiskach o charakterze powierzchniowym.

Do grupy taksonów licznych należą następujące gatunki **chronione ściśle**:

- **bluszcz pospolity** *Hedera helix* -spotykany na cmentarzach, w parkach itp. miejscach na terenie całej gminy. Liczne populacje występują np. w parkach w Cianowie, Suliszewie, Żółtem i w innych.
- **graźel żółty** *Nuphar lutea* - licznie występujący we wszystkich wodach stojących badanego terenu (szczególnie licznie w jeziorach Kosobudy, Zarańsko, Gągnowo Małe, Zieliniec, Stobnica. Małe Dołgie, Małe Dębno, lecz także w większości pozostałych zbiorników).
- **grzybienie białe** *Nymphaea alba* - nieco rzadziej niż gatunek poprzedni, lecz również pospolicie i na podobnych siedliskach. Główne miejsca koncentracji -jak wyżej.

Pospolite na terenie gminy gatunki **chronione częściowo** to:

- **naparstnica purpurowa** *Digitalis purpurea* - gatunek chroniony, jednak na obszarze lasów Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie bardzo rozpowszechniony i występujący licznie w miejscach prześwietlonych i na porębach, w szczególności w części lasów nadleśnictwa użytkowanych do ćwiczeń wojskowych (w „strefie operacyjnej” poligonu).
- **kruszyna pospolita** *Frangula alnus* - często spotykany gatunek zabagnionych lasów i zarośli wokół zabagnień. Występuje na całym terenie - w północnej części gminy przede wszystkim na obrzeżach bezodpływowych zagłębień, natomiast w części południowej - na obrzeżach jezior i zatorfionych rynien.
- **przytulia wonną = marzanka wonna** *Galium odoratum* - stały składnik runa lasów bukowych na całym obszarze. Szczególnie liczna w lasach liściastych wokół jeziora Zarańsko oraz w buczynach nad jez. Małe Dołgie (ZPK).
- **przylaszczka zwyczajna** *Hepatica nobilis* - dość powszechny gatunek żyznych lasów liściastych, spotykany na licznych stanowiskach na całym obszarze, lecz tworzący zazwyczaj mało liczebne populacje.
- **bobrek trójlistkowy** *Menyanthes trifoliata* - często spotykany składnik zbiorowisk torfowisk przejściowych na obrzeżach zabagnień i bezodpływowych zagłębień. Występuje niemal wyłącznie w północnej części gminy, w szczególności często w rejonie Zagozdu i Olchowca.
- **porzeczka czarna** *Ribes nigrum* - niezbyt licznie, lecz często w lasach olchowych nad Drawą i mniejszymi ciekami w południowej części terenu. Najliczniejsze populacje stwierdzono: w płatach olsów w delcie Drawy, nad brzegami jeziora Lubie, nad jeziorami Małe Dębno i Wielkie Dąbie. (ZPK)
- **kalina koralowa** *Viburnum opulus* - podobnie często i na podobnych siedliskach jak porzeczka czarna. Ponadto dość często spotykana w zaroślach otaczających bezodpływowe „oczka” śródpolne w północnej części gminy.

Lokalizacje stanowisk pozostałych, rzadziej spotykanych gatunków chronionych, podają zamieszczone poniżej tabele.

Tabela:

Stanowiska naturalne gatunków objętych ochroną prawną stwierdzonych na obszarze gminy Drawsko Pomorskie

Lp.	Nazwa	Opis lokalizacji	Liczba stanowisk
Gatunki objęte ochroną ścisłą			

1.	<i>Dactylorhiza incarnata</i> Kukułka krwista	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 197h; Łąki nad j. Mielinek Mielonko Drawskie w Dolinie Drawy; Dalewo, łąki na północ od wsi;	3
2.	<i>Dactylorhiza majalis</i> Kukułka szerokolistna	Łabędzie - Dolina Starej Regi Mielonko Drawskie, Dolina Drawy, Łąka Zofiówka, Dolina Drawy na południe od jez. Lubie; Nętno, łąki na południe od jeziora Gągnowo Olchowiec, pastwiska w dolinie strumienia Rynna jeziora Małe Dołgie, Gogólczyn łąki w dolinie Drawy Dalewo, łąki na północ od wsi; Dalewo, łąki na północ od wsi; Dalewo, łąki nad Drawą, Suliszewo, Linowno,	13
3.	<i>Drosera rotundifolia</i> Rosiczka okrągłolistna	Cianowo, torfowisko na północ od pałacu, Cianowo, torfowisko w ZPK; Nadl. Drawsko Pom., oddz. 2a Linowno, Jez. Okoń Mały; Nadl. Drawsko Pom. oddz. 341 c, Jezioro Okoń Duży, Nadl. Drawsko Pom., oddz. 409b, R-1 Torfowisko w Konotopie, Nadl. Drawsko Pom., oddz. 70c,	6
4.	<i>Epipactis helleborine</i> Kruszczyk szerokolistny	Suliszewo	1
5.	<i>Isoetes lacustris</i> Poryblin jeziorny	Jezioro Darskowo (Zieliniec) - podawany przez Szmęję i Zajacę w roku 1988. Obecnie nie odnaleziony	1
6.	<i>Lobelia dortmanna</i> Lobelia jeziorna	Jezioro Darskowo (Zieliniec) - podawany przez Szmęję i Zajacę w roku 1988. Obecnie nie odnaleziony	1
7.	<i>Lycopodium clavatum</i> Widłak goździsty	Linowno; Nadl. Złocieniec, oddz. 386a	1
8.	<i>Nymphaea candida</i> Grzybienie północne	Jezioro Okoń Mały; Nadl. Drawsko Pom. oddz. 340c; Jezioro Okoń Duży; Nadl. Drawsko Pom, oddz. 409b; R-1 Nadl. Drawsko Pom., oddz. 474c;	3
Gatunki objęte ochroną częściową			

1.	<i>Asarum europaeum</i> Kopytnik pospolity	Wschodnie brzegi jeziora Zarańsko Nadl. Złocieniec, oddz. 57d;	2
		Północno - wschodnie brzegi jeziora Dołgie Wielkie; Nadl. Złocieniec, oddz. 67b;	
2.	<i>Convallaria majalis</i> Konwalia majowa	Jankowo, Nadl. Drawsko Pom., oddz. 9d, Góra Konwaliowa; ZPK	3
		Łabędzie Nadl. Świdwin, oddz. 688p	
		Linowo, Góra Świetlik Nadl. Złocieniec, oddz. 381a	
3.	<i>Dianthus carthusianorum</i> Goździk kartuzek	Linowo,	3
		Gudowo, na stokach grodziska	
		Suliszewo,	
4.	<i>Helichrysum arenarium</i> Kocanki piaszkowe	Zarańsko, Kocia Górka	6
		Linowo;	
		Gudowo, łąki nad jeziorem Linowo	
		Dalewo, łąki nad Drawą ZPK	
		Suliszewo,	
		Mielonko Drawskie (kopalnia piasku)	
5.	<i>Ledum palustre</i> Bagno zwyczajne	Jezioro Okoń Duży; Nadl. Drawsko Pomorskie, oddz. 409b, R-1	8
		Nadl. Drawsko Pomorskie, oddz. 474c;	
		Cianowo, Nadl. Drawsko Pom., oddz.2 ZPK,	
		Woliczno, Nadl. Drawsko Pom., oddz. 20c	
		Konotop, Nadl. Drawsko Pom., oddz.70c	
		Linowo,	
		Jezioro Okoń Mały, Nadl. Drawsko Pom., oddz. 3;	
6.	<i>Taxus baccata</i> Cis pospolity	Las w Jankowie, Nadl. Drawsko Pom., oddz. 8j, ZPK	1

2.8.3.2. Gatunki rzadkie i ginące w skali regionalnej i lokalnej

We florze gminy stwierdzono występowanie 12 uznanych za rzadkie i ginące na terenie Pomorza Zachodniego, a ponadto odnaleziono 16 gatunków rzadkich lokalnie, to znaczy osiagających na obszarze gminy jedno lub kilka stanowisk. Spis ich stanowisk zamieszczono poniżej.

Tabela:

Wykaz stanowisk gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem stwierdzonych na terenie gminy Drawsko Pomorskie.

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Opis lokalizacji	Liczba stanowisk
1.	Bagnica torfowa	<i>Scheuchzeria palustris</i>	•Linowo, •jez. Okoń Duży	2
2.	Cienistka trójkątna	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	•rynna jez. Dołgie Wielkie	1

3.	Cymbalaria bluszczykowata	<i>Cymbalaria muralis</i>	• Drawsko Pomorskie, mury nad Drawą	1
4.	Drżączka średnia	<i>Briza media</i>	• Drawsko Pomorskie, łąka nad jez. Okunino, • Linowo, łąki nad jez. Linowo, • Zagózd, łąki nad jez. Małe Dołgie	3
5.	Dziewięciornik błotny	<i>Pamassia palustris</i>	• poligon, Białe Bagno, • poligon, Dzikie Bagno, • Nadl. Drawsko oddz. 655f	3
6.	Dzięgiel litwor nadbrzeżny	<i>Angelica archangelica subsp. litoralis</i>	• Gudowo, brzeg jez. Lubieszewo, przy ujściu Drawy, • Mielonko Drawskie, zarośla nad Drawą	2
7.	Gruszyca okrągłolistna	<i>Pyrola rotundifolia</i>	• Linowo, Nadl. Złocieniec oddz. 386a	1
8.	Janowiec barwierski	<i>Genista tinctoria</i>	• Linowo • Gudowo, grodzisko • poligon, Nadl. Drawsko oddz. 360a • poligon, jez. Żabiak	4
9.	Jaskier leżący	<i>Ranunculus reptans</i>	• Łęgi nad Kokną	1
10.	Jeżogłówka najmniejsza	<i>Sparganium minimum</i>	• poligon. Białe Bagno, • poligon Dzikie Bagno	2
11.	Kostrzewa leśna	<i>Festuca altissima</i>	• „Wodospad” na rzece Brzeźnicka Węgorza	1
12.	Lnicznik siewny	<i>Camelina salvia</i>	• Linowo, pola na wschód od wsi	1
13.	Łączek baldaszkowaty	<i>Butomus umbellatus</i>	• Ujście Drawy	1
14.	Modrzewnica zwyczajna	<i>Andromeda polifolia</i>	• Cianowo, • Linowo, • jez. Okoń Mały, • jez. Okoń Duży, • Nadl. Drawsko Pom. oddz. 474c	6
15.	Nicennica niemiecka	<i>Filago vulgaris</i>	• Linowo, • Gudowo	2
16.	Osoka aloesowata	<i>Stratiotes aloides</i>	• poligon, jez. Żabiak	2
17.	Pieprzyca polna	<i>Lepidium campestre</i>	• Linowo, pola na wschód od wsi	1
18.	Przygielka biała	<i>Rhynchospora alba</i>	• Jez. Okoń Mały, • jez. Okoń Duży, • Nadl. Drawsko oddz. 474c	3
19.	Przywrotnik płaskolistny	<i>Alchemilla plicata</i>	• Linowo, łąki nad jez. Linowo • Drawsko Pomorskie, łąki nad jeziorem Okunino	2
20.	Stokłosa polna	<i>Bromus arvensis</i>	• Linowo, pola na wschód od wsi	1
21.	Turzyca bagienna	<i>Carex limosa</i>	• Cianowo, • Woliczno, • Linowo, • Konotop, • jez. Okoń Mały, • jez. Okoń Duży	7
22.	Turzyca odległokłosa	<i>Carex distans</i>	• Linowo, • Kumki, • Nadl. Drawsko oddz. 281b, Białe Bagno	3
23.	Turzyca żółta	<i>Carex flava</i>	• Suliszewo, łąki nad jez. Kosobudy	1

24.	Ukwap dwupienny	<i>Antennaria dioica</i>	• Linowo, Góra Świetlik	1
25.	Wełnianka pochwowata	<i>Eriophorum vaginatum</i>	• Cianowo, • Woliczno, •Konotop, •Linowo, • jez. Okoń Mały, • Jez. Okoń Duży, • Nadl. Drawsko oddz.474c	9
26.	Wełnianka wąskolistna.	<i>Eriophorum angustifolium</i>	• Cianowo, • Woliczno, •Konotop, •Linowo, • jez. Okoń Mały, • jez. Okoń Duży, • Nadl. Drawsko oddz.474c, • Nadl. Drawsko oddz. 655f	10
27.	Weżymord niski	<i>Scorzonera humilis</i>	• Linowo, Nadl. Złocieniec oddz.386a	1
28.	Zerwą kłosowa	<i>Phyteuma spicatum</i>	• „Wodospad" na rz. Brzeźnicka Węgorza	1

We florze gminy występują też gatunki uznane za **zagrożone w skali Polski**. Są to:

- turzyca bagienna, *Carex limosa*
- rosiczka okrągłolistna, *Drosera rotundifolia*
- jaskier płozący *Ranunculus reptans*.

Z czerwonych list gatunków zagrożonych według różnych zestawień za najobszerniejsze należy uznać listy niemieckich landów graniczących z Pomorzem - Meklemburgu oraz Brandenburgii. Na obszarze gminy stwierdzono 122 taksony wymieniane na którejs z tych list. Część z nich, bo 32 jest uznana za zagrożone wyginięciem według polskich list regionalnych. Pozostałe 90 gatunków w skali Pomorza i Polski nie określono jako zagrożone. Listy niemieckie zawierają taksony wyspecjalizowane, występujące w biotopach zagrożonych wyparciem z powodu antropopresji. Są to najczęściej siedliska związane z naturalnymi ekosystemami wodno-blotnymi, piaszczysto murawowymi, a także zależne od zachowania tradycyjnego sposobu gospodarowania na polach, łąkach i pastwiskach.

2.8.3.3. Gatunki wymarłe

Na podstawie istniejących danych literaturowych stwierdzono, że z terenu gminy podawano w przeszłości występowanie 3 gatunków chronionych, których stanowiska - mimo poszukiwań -nie zostały obecnie odnalezione. Były to następujące gatunki:

- *Drosera intermedia* (rosiczka pośrednia) - występowanie licznej populacji tego gatunku podawali Jasnowscy (1983) z terenu projektowanego rezerwatu „Mszar w Zajezerzu" (obecnie - obszar projektowanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Zbrojewo" ZPK). Stwierdzono, że teren torfowiska poddany został na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat próbom zalesienia. Mimo poszukiwań - okazów *Drosera intermedia* nie odnaleziono.
- *Isoetes lacustris* (poryblin jeziorny) oraz
- *Lobelia dortmanna* (lobelia jeziorna) - oba gatunki podawane w literaturze ze stanowiska opisanego jako „Suliszewo". Według wszelkiego prawdopodobieństwa chodzi o jezioro Darskovo (Zieliniec) na wschód od wsi Suliszewo. Mimo poszukiwań, prowadzonych z Łodzi, nie odnaleziono obecnie stanowisk tych gatunków, jednak w przypadku omawianego zbiornika brak śladów jego silnego zniszczenia (zanieczyszczenia) w przeszłości. Istnieje więc szansa, że gatunki te wciąż są tam obecne.

2.8.3.4. Fragmenty cennych starodrzewi - parki, cmentarze i inne obiekty

Parki

Na obszarze gminy zinwentaryzowano 20 parków podworskich stanowiących cenne skupiska zieleni wysokiej, z których 6 stanowi obiekty uznane za zabytki. 10 spośród nich wymienionych zostało w pracy na temat cennych zadrzewień woj. koszalińskiego autorstwa Kownasa i Siennickiej z 1965. Zestawienie zinwentaryzowanych obiektów zawiera poniższa tabela.

Tabela:

Parki w gminie Drawsko Pomorskie

Lp.	Lokalizacji	Nazwa i rodzaj	Opis
1.	Cianowo, na północny wschód od brzegu jeziora	Park "Cianowo", pow. ok. 5 ha, park krajobrazowy wokół dawnego założenia pałacowego.	Zdziczały park krajobrazowy. Założony w XIX wieku. Drzewostan bukowy oraz mieszany, w którym są liczne okazale drzewa. Fragmenty lasu na siedlisku buczyny pomorskiej i łągu zboczowego. Stanowisko <i>Asarum europaeum</i> , <i>Hepatica nobilis</i> , <i>Hedera helix</i> . Obiekt nie jest użytkowany ani konserwowany.
2.	Łabędzie przy wylocie drogi na Łobez	Cmentarz zabytkowy objęty ochroną prawną.	Zadrzewienie z gatunków liściastych (głównie lipa drobnolistna i klon zwyczajny). Obiekt jest obecnie użytkowany. Obowiązuje strefa ochrony ekologicznej o szerokości 50 m.
3.	Lasocin	Cmentarz zabytkowy objęty ochroną prawną.	Obiekt nie jest użytkowany ani konserwowany. Strefa ochrony ekologicznej 50 m.
4.	Rydzewo	Cmentarz użytkowany, podlegający ochronie prawnej.	Zadrzewienie z dużym udziałem <i>Picea abies</i> . Obiekt użytkowany i utrzymany w dobrym stanie. Strefa ochrony ekologicznej 50 m.
5.	Żółte-na południowej zachód od skraju wsi	Park krajobrazowy wokół dawnego kompleksu pałacowego.	Park krajobrazowy, wokół dawnego założenia folwarcznego. Obecnie zdziczały, o charakterze lasu liściastego. Pozostałości dawnych szpalerów grabowych, okazale wiąz szypułkowe. Teren objęty ochroną prawną, w planie zagospodarowania przyjęto wykorzystanie na cele turystyczne, lecz wobec dekapitalizacji obiektów jest to wątpliwe. Obiekt nie jest obecnie użytkowany ani konserwowany.

6.	Olchowiec -wschodni skraj wsi	Park w Olchowcu ze zrujnowanym pałacem	Park krajobrazowy z XIX wieku, wraz z murowanym dworem (obecnie w ruinie). Roślinność parku zdziczała -fragmenty dawnych zadrzewień z gatunków liściastych (<i>Tilia cordata</i> , <i>Carpinus betulus</i> , <i>Fagus sylvatica</i> i in.). Teren objęty ochroną prawną, w planie zagosp. przestrz. gminy przewidziany do wykorzystania na cele turystyczne, lecz wobec dekapitalizacji budowli celu tego nie da się już realizować. Obiekt parkowy nie jest obecnie użytkowany ani konserwowany.
7.	Olchowiec - północne obrzeża wsi	Park w Olchowcu, na północnym skraju wsi.	Park krajobrazowy z połowy XIX wieku. Obecnie nie użytkowany, zdziczały i charakterem przypominający inne zadrzewienia śródpolne.
8.	Zagozd	Cmentarz zabytkowy	Niewielki, nieczynny cmentarz poewangelicki. Lokalnie wartościowe skupisko drzew i zakrzewień. Obiekt nie użytkowany i nie konserwowany.
9.	Zarańsko	Park zabytkowy w Zarańsku	Park krajobrazowy z początków XIX wieku. Zadrzewiony, głównie <i>Tilia cordata</i> , <i>Fagus sylvatica</i> , <i>Quercus robur</i> oraz <i>Carpinus betulus</i> . Zadrzewienia bez osobliwości florystycznych i okazów pomnikowych (Kownas i Sienicka podają z tego obiektu klon srebrzysty <i>Acer saccharinum</i> -obecnie nie odnaleziony). ochrony ekologicznej 50 m. Park jest dobrze utrzymany i pielęgnowany na bieżąco. Teren objęty ochroną prawną obowiązuje strefa ochrony ekologicznej 50 m.
10.	Jankowo	Park zabytkowy w Jankowie	Park krajobrazowy z XIX wieku, obejmujący m.in. źródlika Brzeźnicy. Zadrzewienia o charakterze naturalnym, obejmujące płaty łąg przystrumykowych typu <i>Fraxino-Alnetum</i> . Kownas i Sienicka podają informację o rosnącej nieopodal pomnikowej lipie -jednak drzewa tego nie udało się odnaleźć. Obiekt nie jest użytkowany ani konserwowany i obecnie jest silnie zdziczały. Obowiązuje strefa ochrony ekologicznej o szerokości 30 m.
11.	Drawsko Pom. ul. Połczyńska	Cmentarz	Użytkowany cmentarz komunalny, porośnięty zadrzewieniami z rodzimych gatunków drzew liściastych.
12.	Drawsko Pomorskie, Park Chopina	Park Chopina	Park miejski z zadrzewieniami nawiązującymi do lasów typu żyznej buczyny oraz (nad brzegiem Drawy) - łągu jesionowo-olszowego. Objęty ochroną na mocy postanowień planu zagospodarowania przestrzennego miasta. W centrum - dąb szypułkowy - pomnik przyrody oraz ekspozycja głazów narzutowych. Stanowisko bluszczu pospolitego <i>Hedera helix</i> . Teren pielęgnowany na bieżąco przez służby komunalne.
13.	Suliszewo	Park krajobrazowy	Park krajobrazowy z XIX wieku otaczający dawny pałac. Stary, malowniczy drzewostan, w którym liczne okazałe dęby szypułkowe, buki i graby. Spośród gatunków egzotycznych - duże świerki, daglezwia, klon tatarski, jodła kaukaska i jodła jednobarwna, pigwowiec chiński. Od strony zachodniej - okazała aleja kasztanowców o obwodach około 2 m. Park jest użytkowany jako teren rekreacyjny szkoły podstawowej zlokalizowanej w pałacu. Strefa ochrony ekologicznej o granicach biegnących po naturalnych ciekach wodnych. Zakaz inwestycji.

14.	Dalewo	Park krajobrazowy	Park krajobrazowy z XIX w. Założenie parkowe nawiązujące do lasów o charakterze grądu. Wzdłuż południowej granicy szpaler grabów, wśród których okazy o obwodach do 3 m. Przy południowo-wschodniej granicy, do koryta Drawy - szpaler 18 lip drobnolistnych o obwodach do 3,5 m. W południowym narożniku zadrzewienia - trzy okazałe dęby czerwone.
15.	Woliczno	Park podworski	Pozostałości parku krajobrazowego z XIX w. Zadrzewienia z gatunków liściastych silnie zdziczałe i mające obecnie charakter fragmentu naturalnego lasu liściastego. Występują ozdobne odmiany dębu <i>szypułkowego</i> (<i>Quercus robur</i> var. <i>fastigiata</i>) oraz czerwonolistna odmiana buka (<i>Fagus sylvatica</i> var. <i>atropunicea</i>). Obiekt obecnie nie użytkowany.
16.	Ziemsko	Park krajobrazowy	Pozostałości dawnego założenia parkowego; fragmenty zachowanych zadrzewień z udziałem gatunków iglastych (świerk, daglezcja). Walory przyrodnicze przeciętne. Obiekt nie jest obecnie użytkowany.
17.	Mielenku	Park przypałacowy	Pozostałość dawnego parku krajobrazowego, otaczająca zabytkowy pałac. Zadrzewienie złożone z rodzimych gatunków liściastych, o przeciętnych wartościach przyrodniczych. Obiekt obecnie nie użytkowany i wymagający konserwacji.
18.	Karwice	Park krajobrazowy	Park krajobrazowy z XIX w, otaczający zabytkowy pałac, użytkowany jako obiekt wypoczynkowo-konferencyjny. Na obrzeżach pozostałości dawnych nasadzeń, wśród których okazałe daglezcje. Przy wjeździe - buk zwyczajny o okazałych rozmiarach. W okresie świetności parku jego obszar był z pewnością większy, a w jego obręb wchodziły przyległe łąki (obecnie zarastające) oraz skraj lasu obecnie pozostający w zarządzie Nadl. Drawsko Pom. (oddz. 41), gdzie do dzisiaj zachowały się nasadzenia daglezcji i żywotników. Obiekt jest użytkowany i konserwowany na bieżąco.
19.	Gudowo	Park krajobrazowy	Nie użytkowany obecnie park . Kownas i Sienicka podawali występowanie grujecznika japońskiego (<i>Cercidi-phyllum japonicum</i>) jednak obecnie okazu nie udało się odnaleźć.
20.	Linowno	Niewielki park krajobrazowy	Zadrzewienie z gatunków liściastych. Pośród nich występuje m.in. jesion w odmianie zwisłej (<i>Fraxinus excelsior</i> var. <i>pendula</i>).

Wszystkie spośród występujących na terenie gminy parków reprezentują przeciętne walory przyrodnicze. Również w porównaniu do innych obszarów województwa i powiatu teren gminy przedstawia się przeciętnie (Kownas, Sienicka, 1965). Brak tutaj cennych kolekcji botanicznych lub założeń krajobrazowych.

Za najbardziej interesujące w skali gminy, ze względu na walory botaniczne i krajobrazowe uznać należy obiekty w Kamicach, Suliszewie, Żółtym, Dalewie oraz Cianowie. Spośród nich dwa pierwsze obiekty utrzymane są w dobrym stanie, dwa następne wymagają pilnych zabiegów konserwacyjnych, natomiast ostatni (park w Cianowie), aczkolwiek również nie konserwowany, przypomina charakterem fragment naturalnego lasu i konserwacja nie jest potrzebna.

Obiektami najcenniejszymi ze względów kulturowych oraz z uwagi na użyteczność publiczną są park i cmentarz komunalny w Drawsku Pomorskim. Obiekty te są w chwili obecnej właściwie użytkowane i nie ma potrzeby wprowadzania w nich żadnych szczególnych zabiegów.

Większość nieużytkowanych parków podworskich poza wymienionymi powyżej jest wprawdzie w chwili obecnej znacznie zdziczała, jednak stan ten nie sprawia większych zagrożeń dla ich wartości przyrodniczych. W chwili obecnej nie są wobec nich planowane żadne zabiegi rekonstrukcyjne i nie ma też potrzeby - z punktu widzenia ochrony przyrody - planowania takich zabiegów w przyszłości. Ewentualne rekonstrukcje - związane np. z wykupieniem terenów przez prywatnych inwestorów, prowadzone być powinny pod nadzorem służb ochrony zabytków.

Drzewa pomnikowe, aleje i szpalery drzew

W odniesieniu do drzew pomnikowych zalecany jest ich podział na dwie kategorie ochronne (ściśłą i częściową), wynikające z celu ochrony i roli obiektu chronionego.

Dla pomnikowych drzew i alej, które spełniają rolę kulturową lub krajobrazową proponowana jest ochrona częściowa. Wobec obiektów tego rodzaju nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane jest dokonywanie zabiegów poprawiających i zabezpieczających ich stan zdrowotny oraz estetykę. Te natomiast obiekty pomnikowe, które pełnią dużą rolę biocenotyczną (np. okazałe drzewa na terenach leśnych i rosnące na obrzeżach lasów) powinny być objęte ochroną ściśłą wykluczającą stosowanie zabiegów ochronnych. Drzewa te powinny być chronione także po swojej śmierci, aż do całkowitego ich rozpadu.

Na obszarze gminy Drawsko Pomorskie istnieje 21 drzew uznanych za pomniki przyrody. Cztery z tych drzew zlokalizowane są na terenach osiedli, pozostałe zaś - w lasach na terenie Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie. Inne okazy dendroflory, które wykazują walory pomnikowe stwierdzane są głównie na terenach leśnych. Nie zlokalizowano pojedynczych drzew, które zasługiwałyby na ochronę w formie pomników przyrody ze względu na szczególnie okazałe rozmiary, czy też walory kulturowe. Stwierdzano natomiast piękne aleje o wysokich walorach krajobrazowych, a trzy z nich zaproponowano do ochrony.

Wykaz owych obiektów zawiera tabela w podrozdz. 1.10.

Zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne

Zadrzewienia śródpolne reprezentowane są na terenie gminy przez liczne powierzchnie, towarzyszące niemal zawsze lokalnym „oczkom” wodnym. Większość z nich zlokalizowana jest w północnej części gminy, na obszarach czołowomorenowych. Stanowią one istotny składnik krajobrazu, lecz wobec ich dużej liczby oraz ze względu na fakt, iż brak dla nich istotnych zagrożeń, nie istnieje potrzeba szczególnych działań ochronnych wobec zadrzewień ani też specjalnego ich kształtowania. Wręcz przeciwnie - w związku z porzuceniem mniej wartościowych gruntów rolniczych można spodziewać się w przyszłości pojawienia się licznych nowych fragmentów zarośli (zapustów) drzew i krzewów o lekkich nasionach. W miarę ich pojawiania się, najcenniejsze z nich powinny być w miarę możliwości - obejmowane ochroną jako użytki ekologiczne. Nie ma natomiast potrzeby sztucznego kształtowania (nasadzeń) zadrzewień śródpolnych na obszarze badanej gminy.

2.9. Fauna

Fauna Pomorza Zachodniego w porównaniu z innymi rejonami Polski, na których działają od lat silne ośrodki naukowe, została słabo poznana. Analiza literatury przedmiotu pozwoliły wytypować najcenniejsze pod względem faunistycznym obszary i określić ich walory.

Największy nacisk położono na środowiska wodne i wodno-błotne, albowiem, zgodnie z obecnym stanem wiedzy, tego typu tereny są z jednej strony najciekawsze przyrodniczo, cechują się największą różnorodnością gatunkową, a z drugiej strony bardzo szybko ulegają degradacji i zanikaniu na skutek gospodarczej działalności człowieka.

2.9.1. Ogólna charakterystyka faunistyczna

Zgodnie z regionalizacją zoogeograficzną (Kondracki, 1988) gmina Drawsko Pom. została zakwalifikowana do prowincji Europejsko-Zachodniosyberyjskiej Palearktyki, krainy Południowobałtyckiej, dzielnicy Bałtyckiej.

W trakcie trwania inwentaryzacji wyróżniono kilka wartościowych obszarów faunistycznych ze stanowiskami rzadkich i chronionych gatunków zwierząt. Należą do nich przede wszystkim:

- dolina Drawy i licznych jezior przez które przepływa
- dolina Brzeźnicy od Jankowa poza granice gminy, a dalej przez kompleksy leśne wzdłuż rzeki Brzeźnicka - Węgorza do Regi,
- dolina rz. Starej Regi, od j. Zarańsko poprzez j. Rydzewo, Będargowo, Gąnowskie i dalej wzdłuż rzeki Starej Regi
- bagna, oczka wodne i ciekł położone w zlewni rz. Drawy
- bagna, oczka wodne i ciekł położone w zlewni rz. Regi
- większe kompleksy leśne poza doliną Parsęty.

Na terenie gminy Drawsko Pom. stwierdzono około **200 gatunków objętych ochroną**, ujętych na czerwonych listach i w konwencjach międzynarodowych oraz szczególnie zasługujących na uwagę.

Fauna omawianego obszaru ma charakter dynamiczny. Liczne gatunki znikają, wyeliminowane przez inne, lub wycofują się wyparte przez zmieniające się warunki środowiska, inne zwiększają swoją liczebność, zasiedlając nowe obszary i środowiska.

Bogactwo biotopów w gminie wynikające z dużej liczby jezior, mocno rozbudowanej sieci rzecznej i wysokiej lesistości, umożliwia życie wielu gatunkom zwierząt. Istnieją jednak czynniki negatywnie wpływające na świat zwierzęcy, do których należy zaliczyć nadmierną penetrację terenu (w wyniku wzmożonego ruchu turystycznego) i obecność poligonu wojskowego.

2.9.2. Charakterystyka wybranych grup fauny

W punkcie tym opisano gatunki ujęte w: „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”, „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”, „Europejskiej czerwonej liście zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem w skali światowej”, „Czerwonej liście Meklemburgii”, „Czerwonej liście Brandenburgii” i „Czerwonej liście gatunków Pomorza Szczecińskiego”, a stwierdzone kiedykolwiek w obecnych granicach gminy.

Podczas inwentaryzacji stwierdzono **404 gatunki zwierząt** (dwa spośród nich uważa się za wymarłe).

2.9.2.1. Bezkęgowce

W trakcie inwentaryzacji zgromadzono bardzo wyrywkowe dane o tej grupie zwierząt, w tym udało się wykazać obecność kilku rzadkich lub chronionych gatunków, związanych głównie z terenami podmokłymi oraz wodnymi.

- **25** gatunków zaliczanych do chronionych ściśle zgodnie z rozporządzeniem MŚ z 2001 r. (Dz. U. Nr 130, poz. 1456),
- **4** gatunki ujęte przez Wajdę i Żurka na Europejskiej czerwonej liście zwierząt zagrożonych wyginięciem,
- **5** gatunków ujętych na Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński 1992),
- **2** gatunki wpisane na listę załącznika III Konwencji Berneńskiej,
- nie stwierdzono ani jednego gatunku ujętego na liście załącznika II oraz IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r., tzw. Dyrektywy Habitatowej.

Natomiast winniczek oraz pijawka lekarska są ujęte na liście załącznika V tej dyrektywy, dotyczącego gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania.

➤ **Mięczaki**

• **Ślimaki**

Na obszarze gminy odnotowano występowanie 9 następujących gatunków ślimaków: ślinik wielki *Arion rufus*, ślimak ogrodowy *Cepaea hortensis*, ślimak winniczek *Helix pomatia*, pomrów *Limax sp.*, skalniczek *Lithoglyphus naticoides*, błotniarka stawowa *Lymnea stagnalis*, zatoczek pospolity *Planorbis planorbis*, żyworódka pospolita *Viviparus contectus*, żyworódka rzeczna *Viviparus viviparus*.

Żyworódka rzeczna jest ujęta na „Polskiej czerwonej liście zwierząt” i ślimak winniczek objęty ochroną gatunkową oraz ujęty na „Europejskiej czerwonej liście zwierząt”. Żyworódka występuje licznie w kanale łączącym jez. Studnica z jez. Mielno oraz w rzeczce Mnicy. Winniczek jest gatunkiem pospolitym w miejscach wilgotnych.

• **Małże**

W gminie Drawsko odnotowano występowanie 6 gatunków małży, są to: szczeżuja wielka *Anodonta cellensis*, szczeżuja pospolita *Anodonta piscinalis*, racicznica zmienna *Dreissena polymorpha*, groszówka pospolita *Pisidium casertanum*, skójka malarska *Unio pictorum*, skójka zaostrzona *Unio tumidus*. Spośród wymienionych gatunków, 5 jest objętych ochroną gatunkową.

Skójka malarska ujęta jest na „Polskiej czerwonej liście zwierząt”. Małże na terenie gminy spotykane są w większości zbiorników i cieków wodnych. Szczeżuje obserwowano w jeziorach przez które przepływa Drawa: przy wypływie rzeki z j. Lubie, W. Dąbie, M. Dąbie. Skójkę malarską oznaczono przy j. Jeziorek na rz. Drawce, wzdłuż której biegnie granica gminy.

Występująca pospolicie w wodach gminy racicznica zmienna, jest w faunie Polski elementem obcym. Tworzy charakterystyczne skupienia na kamieniach i palach zanurzonych w wodzie. Szczególnie liczne skupiska racicznicy spotkano przy pomostach wędkarskich na południowo-wschodnim brzegu j. W. Dąbie.

• **Pierścienice - Pijawki**

Odnutowano występowanie 4 gatunków pijawek: pijawka końska *Haemopsis sanguisuga*, *Haementeria costata*, pijawka lekarska *Hirudo medicinalis*, pijawka rybia *Piscicola geometra*. Dwie z nich zasługują na szczególną uwagę:

- pijawka lekarska - ujęta w „Polskiej czerwonej liście zwierząt” i „Europejskiej czerwonej liście zwierząt”, odnotowana na 3 stanowiskach - w jezioru Kotlik, j. Okoń Mały i w oczku wodnym w Nadl. Drawsko Pom. w oddz. 413.

- *Haementeria costata*.- odnaleziona na bagnie przy kanale łączącym j. Zły Łęg z j. Mielno. Pijawka ta jest wyspecjalizowanym pasożytem żółwia błotnego (choć jej żywicielami mogą być ryby). Przypuszcza się że występuje również na terenie gminy Drawsko Pom.

➤ **Stawonogi**

• **Skorupiaki - Dziesięcionogi**

Odnutowano występowanie 2 gatunków raków: rzeczno *Astacus astacus* i amerykańskiego (pręgowanego) *Orconectes limosus*. Rak rzeczny znajduje się na

„Europejskiej czerwonej liście zwierząt" i objęty jest ochroną gatunkową. Obserwowano go m.in. przy ujściu rz. Kokny do Drawy, w j. W. Dąbie oraz w Drawce. Rak amerykański jest obcym elementem w rodzimej faunie. Rak ten na badanym terenie podobnie jak w całej Polsce jest gatunkiem ekspansywnym. Ze względu na czystość wód gminy Drawsko Pom. raki są zwierzętami stosunkowo licznymi w porównaniu do innych regionów

- **Pajęczaki**

Odnotowano występowanie 11 następujących gatunków pajaków: lejkwiec *Agelena labyrinthica*, pajak tygrzyk *Agriope bruennichi*, krzyżak *Araneus diadematus*, *Cyclosa conica*, bagnik przybrzeżny *Dolomedes fimbriatus*, osnuwik pospolity *Linyphia triangularis*, kosarz pospolity *Phalangium opilio*, *Pisaura mirabilis*, wilkosz *Tarentula inquilina*, kątnik domowy *Tegenaria ferruginea*, kwadratnik trzciny *Teragnatha extensa*.

Pajak tygrzyk - objęty jest ochroną gatunkową. Nie zaobserwowano różnic w ilości, ani bioróżnorodności tej grupy zwierząt w porównaniu z innymi rejonami północno - zachodniej Polski.

- **Owady**

- **Ważki**

Odnotowano występowanie 22 gatunków ważek: żagnica błękitna *Aeshna cyanea*, żagnica wielka *A. grandis*, żagnica mniejsza *A. mixta*, husarz władca *Anax imperator*, świtezianka błyszcząca *Calopteryx splendens*, świtezianka dziewica *C. virgo*, łątka dzieweczka *Coenagrion puella*, szklarka *Cordulia aenea*, nimfa *Enallagma cyathigerum*, oczobarwnica *Erythromma najas*, gadziogłówka zwyczajna *Gomphus vulgatissimus*, tężnica wytworna *Ischnura elegans*, pałatka pospolita *Lestes sponsa*, pałatka zielona *L. viridis*, ważka płaskobrzucha *Libellula depressa*, ważka czarnoplama *L. quadrimaculata*, lecicha wielka *Orthetrum cancellatum*, pióronóg *Platynemis pennipes*, łunica *Pyrrosoma numphula*, miedziopierś metaliczna *Somatochlora metallica*, szablak czarny *Sympetrum danae*, szablak zwyczajny *S. vulgatum*.

Świtezianka dziewica znajduje się na „Polskiej czerwonej liście zwierząt". Gatunek ten obserwowano na Drawie w okolicy mostu na drodze Mielonko - Gudowo oraz na Drawie w granicach poligonu i na rz. Ostrownicy. Rejon Drawy jest stosunkowo bogaty w faunę ważek, co łatwo zaobserwować nad brzegami wód.

- **Prostoskrzydłe, Skórki, Pluskwiaki**

Odnotowano występowanie 6 gatunków należących do omawianych grup zwierząt. Cztery gatunki należą do prostoskrzydłych: konik pospolity *Chorthippus parallelus*, łączyn brodawkowiec *Decticus verrucivorus*, turkuć podjadek *Gryllotalpa gryllotalpa* i świerszcz polny *G. campestris*. Jeden gatunek, skorek pospolity *Forficula auricularia*, zaliczany jest do grupy skorek, natomiast odnotowany nartnik *Hydrometra sp.* - należy do pluskwiaków.

Nie odnotowano występowania gatunków rzadkich. Charakterystyczne dla fauny tych rzędów bezkręgowców jest liczne występowanie nartnika.

- **Chrząszcze**

Na terenie gminy występuje 50 gatunków chrząszczy, z pośród których ochroną gatunkową objętych jest 9 gatunków. Należą do nich: rzadki biegacz skórzasty *Carabus coriaceus*, obserwowany przy j. Linowo, oraz pospolitsze biegacze: biegacz złocisty *Carabus auratus*, wręgaty *C. cancellatus*, wypukły *C. convexus*, gładki *C. glabratus*, granulowany *C. granulatus*, ogrodowy *C. hortensis*, gajowy *C. nemoralis*, fioletowy *C. violaceus*. Jeden gatunek- dylaż garbarz *Prionus coriarius*, którego odnaleziono przy jeziorze W. Dąbie, jest gatunkiem rzadkim i wartym zainteresowania.

- **Błonkoskrzydłe**

Odnotowano występowanie 15 gatunków błonkówek, z których 7 objętych jest ochroną gatunkową: trzmiel ziemny *Bombus terrestris*, trzmiel łąkowy *B. pratorum*, trzmiel kamiennik

B. lapidarius, trzmiel ogrodowy *B. hortorum*, trzmiel polny *B. pascuorum*, trzmiel leśny *B. sylvarum*, mrówka rudnica *Formica rufa* (chronione są mrowiska).

- **Motyle**

Na opisywanym terenie występuje 48 gatunków motyli, z których dwa są gatunkami ujętymi na „Czerwonej liście zwierząt Pomorza Zachodniego”: rusałka żałobnik *Nymphalis antiopa* (również figuruje na „Polskiej czerwonej liście zwierząt”) i bielinek rukiewnik *Pieris daplidice*. Oba gatunki są rzadkie, a na terenie gminy rusałka była obserwowana przy j. Gagnowo na skraju lasu, natomiast bielinek rukiewnik był widziany w sąsiedztwie rz. Kokny, na terenie Nadl. Złocieniec w oddz. 101.

2.9.2.2. Kręgowce

Fauna kręgowców gminy jest bogata i zróżnicowana. Wpływa na to bogactwo biotopów: rozbudowana sieć cieków i zbiorników wodnych (czystość wód), duże kompleksy leśne zlokalizowane w południowej części gminy i tereny cechujące się krajobrazem polno-leśnym zlokalizowane w północnej części gminy.

➤ **Ryby**

Na terenie gminy odnotowano występowanie 38 gatunków ryb, z których 2: jesiotra zachodniego *Acipenser sturio* i łososia *Salmo salar* zaliczono do gatunków wymarłych na opisywanym terenie. Oba gatunki objęte są ochroną gatunkową, są gatunkami chronionymi w skali międzynarodowej oraz znajdują się na „Polskiej czerwonej liście zwierząt”.

Warunki ekologiczne jakie stwarzają wody sprzyjają ichtiofaunie. Determinujący wpływ odgrywa tutaj Drawa. Szybki prąd, na długich odcinkach kamienisto-żwirowate dno, czyste i bogato natlenione wody Drawy - upodabniają ją do rzek górskich i podgórskich. W konsekwencji „górski” charakter ma również zespół ryb żyjących w Drawie. Odcinki rzeki o najszybszym nurcie i kamienisto-żwirowatym dnie reprezentują tzw. „krajną lipienia”, typową dla potoków podgórskich.

W Drawie na odcinku przepływającym przez teren Drawskiego Parku Narodowego, do niedawna rozmnażał się łosoś. Gromadzą się tu gatunki ryb wymagające zimnej i bogatej w tlen wody: lipień *Thymallus thymallus*, pstrąg potokowy *Salmo trutta m. fario*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, który jest gatunkiem chronionym w skali międzynarodowej, a także gatunki mniej wymagające, ale typowe dla środowiska rzeczno-jeziorowego: kleń *Leuciscus cephalus*, jelec *Leuciscus leuciscus* i brzana *Barbus barbus*.

W ostatnich latach liczebność lipienia w Drawie i jej dopływach nawet nieco wzrosła, najprawdopodobniej na skutek regresji gatunków konkurencyjnych: łososia i troci.

Odcinki spokojniejsze, o dnie najczęściej piaszczystym, zarośniętym roślinnością podwodną, (np. od j. Wiry do j. Zły Łęg), to tzw. „krajna brzana”. Wśród gatunków tu występujących pojawiają się ryby rzeczno-jeziorowe, choć nadal dominują gatunki typowe dla rzeki. Wyróżniającym się gatunkiem ryby jak wskazuje sama nazwa jest dorastająca do 70 cm długości brzana *Barbus barbus*, a oprócz niej występują: płoć *Rutilus rutilus*, ciernik *Gasterosteus aculeatus*, jelec *Leuciscus leuciscus*, jaź *Leuciscus idus* i okoń *Perca fluviatilis*. Jeziora i odcinki Drawy zaraz poniżej jezior przez które przepływa stanowią, z drapieżnym leszczem *Abramis brama*, „krajną leszcza”.

Na terenie gminy ponadto występują następujące ryby objęte ochroną gatunkową: piekielnica *Alburnoides bipunctatus*, strzelba potokowa *Phoxinus phoxinus*, różanka *Rhodeus sericeus*, oraz koza *Cobitis taenia*. Ostatni gatunek, a także sielawa *Coregonus albula*, sieja *Coregonus layaretus* i boleń *Aspius aspius* należą do gatunków chronionych w skali międzynarodowej.

➤ **Płazy i Gady**

Odnotowano występowanie 12 gatunków płazów oraz 6 gatunków gadów. Wszystkie taksony należą do chronionych. Najrzadszymi gatunkami płazów spotykanymi na badanym terenie są:

- rzekotka drzewna *Hyla arborea*, odnotowana na jezioru Mielonek i na oczkach wodnych w okolicy Kolonii Kumki,
- grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus* występująca na obrzeżach lasu w okolicy Mielonka
- kumak nizinny *Bombina bombina*, którego obserwowano w okolicy Zarańska, Kolonii Żółte i rzeki Kokna.

Najczęściej spotykanymi płazami są żaba trawna *Rana temporaria* i moczarowa *Rana arvalis*. Występują praktycznie na terenie całej gminy. Do pozostałych płazów licznie spotykanych na terenie gminy należą: ropucha szara *Bufo bufo*, ropucha zielona *Bufo vihdis*, żaba wodna *Rana esculenta*, żaba jeziorkowa *Rana lessonae*, żaba śmieszka *Rana riclibunda*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* oraz traszka zwyczajna *Triturus vulgaris*.

Spośród gadów na największą uwagę zasługuje żółw błotny *Emys orbicularis*, jako gatunek narażony na wyginięcie w skali całego kraju.

- Żółwia na terenie gminy obserwowano w ostatnich latach w kanale łączącym j. Studnica z j. Mielno (Nadl. Drawsko Pomorskie, oddz. 140d). Odnośnie tego gatunku przeprowadzono w ramach inwentaryzacji i „Programu aktywnej ochrony żółwia błotnego w Polsce” badania kontrolne. Brak odłowu osobników nie należy uznać za brak potwierdzenia występowania gatunku. Oprócz żółwia rzadkim gadem występującym na terenie gminy jest żmija zygzakowata *Vipera berus*, obserwowana przy brzegu j. M. Dąbie i na poligonie wojskowym. Innymi gadami występującymi na terenie gminy są: padalec *Anguis fragilis*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara* oraz zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*.

Brak odpowiednich zabezpieczeń i przepustów dla wędrujących zwierząt oraz dość duży ruch pojazdów sprawiały, że w okolicy cieków wodnych i terenów podmokłych rokrocznie pod kołami samochodów ginie duża liczba płazów i gadów. Należy wymienić jako miejsca, w których szczególnie często dochodzi do takich sytuacji, drogi dojazdowe do pól namiotowych.

➤ **Ptaki**

Odnotowano występowanie 127 gatunków ptaków, z których 114 gatunków objętych jest ochroną gatunkową, a 81 gatunków figuruje na czerwonych listach zwierząt lub wymienionych jest w załącznikach do Konwencji Berneńskiej i Dyrektywy Ptasiej jako gatunki ściśle chronione i chronione.

Ptaki są grupą kręgowców, którą stosunkowo najłatwiej obserwować. Jest to także najliczniej reprezentowana gromada spośród kręgowców.

Na terenie gminy wchodzącym w skład Nadl. Drawsko Pom. zlokalizowano gatunki ptaków, dla których zgodnie z ustawą o ochronie przyrody tworzy się strefy ochronne wokół ich miejsc lęgowych. Gatunki te to: bocian czarny *Ciconia nigra*, bielik *Haliaetus albicilla*, lelek *Caprimulgus europaeus*, puchacz *Bubo bubo*, kania rdzawa *Milvus milvus*, orlik krzykliwy *Aquila pomarina*.

Do gatunków ptaków występujących na opisywanym obszarze, objętych ochroną gatunkową należą: jastrząb *Accipiter gentilis*, krogulec *Accipiter nisus*, trzciniak *Acrocephalus arundinaceus*, łożówka *Acrocephalus palustris*, rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus*, trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*, raniuszek *Aegithalos caudatus*, skowronek polny *Alauda arvensis*, zimorodek *Alcedo atthis*, świstun *Anas penelope*, krakwa *Anas strepera*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, świergotek drzewny *Anthus trivialis*, jerzyk *Apus apus*, myszołów zwyczajny *Buteo buteo*, makolągwa *Carduelis cannabina*, szczygieł *Carduelis carduelis*, dzwonec *Carduelis chloris*, czyżyk *Carduelis spinus*, dziwonia *Carpodacus erythrinus*, pełzacz leśny *Certhia familiaris*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, bocian biały *Ciconia ciconia*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*, siniak *Columba oena*, kruk *Corvus corax*, kawka *Corvus moendula*, przepiórka *Coturnix coturnix*, kukulka *Cuculus canorus*, łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, łabędź niemy *Cygnus olor*, oknówka *Delichon urbica*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięciołek *Dendrocopos minor*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, trznadel *Emberiza citrinella*, rudzik *Erithacus rubecula*, pustułka *Falco tinnunculus*, muchotówka żałobna *Ficedula hypoleuca*, muchotówka mała *Ficedula parva*, zięba *Fringilla coelebs*, kszyc *Gallinago gallinago*, kurka wodna *Gallinula chloropus*, sójka *Garrulus glandanus*, żuraw *Grus grus*, bielik *Haliaetus albicilla*, zaganiacz *Hippolaris icterina*, dymówka *Hirundo rustica*, krętogłów *Jynx torquilla*, gąsiorek *Lanius collurio*, srokosz *Lanius excubitor*, mewa srebrzysta *Larus argentatus*, mewa pospolita *Larus canus*, mewa śmieszka *Larus hibernicus*, brzęczka *Locustella luscinioides*, świerszczak *Locustella naevia*, krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostris*, skowronek borowy *Lullula arborea*, słowik szary *Luscinia luscinia*, kania rdzawa *Milvus milvus*, pliszka siwa *Motacilla alba*, muchołówka szara *Muscicapa stans*, wilga *Oriolus oriolus*, sosnówka *Parus ater*, sikora modra *Parus caeruleus*, sikora czubatka *Parus cristatus*, bogatka *Parus major*, sikora czamogłówka *Parus montanus*, sikora uboga *Parus palustris*, wróbel *Passer domesticus*, mazurek *Passer montanus*, kormoran czarny *Phalacrocorax carbo*, kopciuszek *Phoenicurus phoenicurus*, pierwiosnek *Phylloscopus collybita*, piecuszek *Phylloscopus trochilus*, sroka *Pica pica*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*, pokrzywnica *Prunella modularis*, gil *Pyrrhula pyrrhula*, wodnik *Railus aquaticus*, zniczek *Regulus ignicapillus*, mysikrólik *Regulus regulus*, remiz *Remiz pendulinus*, brzegówka *Riparia riparia*, pokląskwa *Saxicola rubetra*, kulczyk *Serinus serinus*, kowalik *Sitta europaea*, sierpówka *Streptopelia decaocto*, turkawka *Streptopelia turtur*, puszczyk *Strix aluco*, szpak *Sturnus vulgaris*, pokrzewka czamołbista *Sylvia atricapilla*, pokrzewka ogrodowa *Sylvia borin*, cierniówka *Sylvia communis*, piegża *Sylvia curruca*, perkozek *Tachybaptus mexicanus*, strzyżyk *Troglodytes troglodytes*, kos *Turdus merula*, drożd śpiewak *Turdus philomelos*, kwiczoł *Turdus pilaris*, paszkot *Turdus viscivorus*, czajka *Vanellus vanellus*, bąk *Botaurus stellaris* L., bączek *Ixobrychus minutus*.

Ptakami objętymi częściową ochroną gatunkową są: wrona siwa *Corvus corone* i gawron *Corvus frugilegus*.

➤ Ssaki

Na badanym terenie odnotowano występowanie 40 gatunków ssaków w tym 16 objętych ochroną gatunkową. Wśród nich znajduje się wilk.

- Wilki *Canis lupus* (waderę i dwa młode) obserwował m.in. Leśniczy Leśnictwa Zofiówka od 1999r do maja 2000r. Tropy wilka widziano również na terenie poligonu wojskowego. Inwentaryzacja wilka przeprowadzona na terenie gminy Drawsko Pom. w dn. 16-20.07.2001 r. przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży nie potwierdziła występowania gatunku. Badania były prowadzone w ramach prac nad „Inwentaryzacją wilka i rysia w nadleśnictwach Polski”, na zlecenie Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych. Rzadkim gatunkiem występującym na badanym terenie jest wydra *Lutra lutra*, którą obserwowano przy ujściu Drawy do j. W. Dąbie.

Na opisywanym obszarze występuje 7 następujących gatunków nietoperzy: nocek rudy *Myotis daubentoni*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek natterera *Myotis nattereri*, borowiec wielki *Nyctalus noctula*, karlik większy *Pipistrellus nathusii*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, gacek brunatny *Plecotus auritus*. Nietoperze z dużą częstością obserwowano wzdłuż Drawy oraz w rejonie drogi Drawsko - Kalisz w okolicy Konotopu.

Ochroną gatunkową objęte są również inne ssaki występujące na terenie gminy: jeż wschodni *Erinaceus concolor*, jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, łasica *Mustela nivalis*, wiewiórka *Sciurus vulgaris*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus*, ryjówka malutka *Sorex minutus* oraz kret *Talpa europaea*.

Poza granicami gminy zlokalizowano stanowiska bobrów na gruntach Nadl. Drawsko, w oddz.: 339a, , 984a, 1022fi 1029g (gmina Kalisz Pomorski). Najbliżej granic obszaru dla którego sporządzono niniejszą inwentaryzację, znajduje się stanowisko bobrów na bagnie w oddz. 339a. Istnieje duże prawdopodobieństwo ekspansji bobrów na teren gminy Drawsko Pom.

2.9.2.3. Zwierzyna łowna

Ponieważ granice obwodów łowieckich nie pokrywają się z granicami gminy, a zwarty kompleks leśny ułatwia zwierzynie migracje, poniższe dane należy traktować orientacyjnie. Na terenie Miasta i Gminy Drawsko Pom. działa pięć kół łowieckich: Bażant, Ostoja, Cyranka, Dzik i Nadl. Drawsko. Zestawienie stanu zwierzyny łownej na 31.03.2000 r. w porównaniu do stanu z 1998 r. zamieszczono poniżej:

Tabela:

Zwierzyna łowna na obszarze obejmującym m.in. gminę Drawsko Pomorskie

Gatunek	stan na 31.03.2000	stan na 31.03.1998
jelenie	791	539
daniele	17	27
samy	1544	901
dziki	508	271
zające	543	622
lisy	284	208
borsuki	41	37
kuny	115	106
gęsi	60	-
kaczki	1150	80
słonki	220	20
grzywacze	500	100

łyski	770	40
kuropatwy	100	170
piżmaki	30	130
tchórze	16	11
czaple	30	10

Informacje łowieckie mogą być jedynie wskazówką o składzie gatunkowym fauny łownej w obrębie gminy.

2.10. Istniejące chronione obszary i obiekty gminy Drawsko Pomorskie

Gmina Drawsko Pomorskie położona jest pomiędzy dwoma parkami krajobrazowymi. Na wschód od niej, na terenie gminy Złocieniec przebiega granica Drawskiego Parku Krajobrazowego, natomiast w niewielkiej odległości na zachód od gminy leży granica Ińskiego Parku Krajobrazowego. Zarówno granice obu parków, jak i granice ich otulin nie przebiegają jednak przez terytorium gminy Drawsko Pomorskie.

Na opisywanym terenie brak istniejących rezerwatów przyrody.

Przy północnej granicy gminy położony jest projektowany rezerwat torfowiskowy „Mszar w Zajezerzu”. Obiekt ten nie został do dzisiaj utworzony, wchodzi jednak w skład projektowanego zespołu przyrodniczo krajobrazowego.

Tuż za wschodnimi granicami gminy, na północnym brzegu jeziora Lubie, na terenie gminy Złocieniec zlokalizowany jest projektowany, torfowiskowy rezerwat przyrody „Lubieszewo”. Na północ od Złocienca projektowano natomiast rezerwat florystyczny „Jezioro Czarnówek”, chroniący florę jeziora lobeliowego.

2.10.1. Istniejące obszary i obiekty chronione

W gminie Drawsko istnieją obiekty chronione powstałe w oparciu:

- ustawę o planowaniu przestrzennym - strefa chronionego krajobrazu
- ustawę o ochronie przyrody - pomniki przyrody
- ustawę o lasach - lasy ochronne.

2.10.1.1. Strefa chronionego krajobrazu

Do 1999 r., tj. do kresu istnienia województwa koszalińskiego powołano w obrębie tej części powiatu Drawsko, gdzie leży gmina Drawsko i w jej bezpośrednim sąsiedztwie w oparciu o ustawę o planowaniu przestrzennym strefę chronionego krajobrazu, o nazwie Pojezierze Drawskie o łącznej powierzchni ok. 60 000 ha. W obrębie gminy leży zachodni skraj tego obiektu, który w swej głównej części chroni bardzo urozmaicony przyrodniczo obszar tzw. „Szwajcarii Połczyńskiej” z m.in. obszarami źródłowymi Drawy i Parsęty. Dodatkową cechą charakterystyczną są rozległe kompleksy leśne.

Tabela:

Strefa chronionego krajobrazu „Pojezierze Drawskie”.

Forma ochrony i nazwa	Strefa chronionego krajobrazu „Pojezierze Drawskie”
Lokalizacja	Wschodnia połowa gminy, na wschód od drogi Kalisz Pomorski - Drawsko Pomorskie i dalej - Drawsko Pomorskie - Olchowiec - Rydzewo.

Przedmiot i cel ochrony	Obszar chroni naturalny krajobraz Pojezierza Drawskiego i stref źródłowych Drawy i Parsęty.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>W granicach gminy jako szczególnie interesujące należy wskazać strefę brzegową Jeziora Lubie oraz dolinę Drawy.</p> <p>Obszar OCHK cechuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wybitnymi walorami krajobrazowymi ze względu na duże zróżnicowanie form rzeźby terenu: równiny sandrowe z siecią wytopisk, morena denną falista, morena denną pagórkowata, liczne dna dolin, obniżenia jeziorne, kotliny wytopiskowe; ➤ bogactwem form szaty roślinnej. Stwierdzono tu występowanie siedlisk i gatunków będących przedmiotem zainteresowania Dyrektywy Habitatowej oraz ustawy o ochronie przyrody; ➤ bogactwem fauny. Stwierdzono tu bytowanie gatunków będących przedmiotem zainteresowania Dyrektywy Habitatowej oraz Ptasiej, Konwencji Berneńskiej i Bońskiej oraz ustawy o ochronie przyrody. Wśród gatunków tu występujących należy podkreślić rolę Drawy jako tarliska i szlaku wędrówek dla ryb łososiowatych oraz miejsce rozrodu dla ptaków siewkowatych, pliszki górskiej, świerszczaka; ➤ wybitnymi walorami turystycznymi dla uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i wodnej oraz motorowej; ➤ wysokie walory kulturowe - parki w miejscowościach: Zarańsko, Żółte, Dalewo, Drawsko Pom., Suliszewo, Karwice, pomnikowe okazy drzew, cenne aleje.
Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> ➤ intensywna penetracja turystyczna w obrębie stref brzegowych zbiorników wodnych powodująca niszczenie roślinności nadbrzeżnej; ➤ niekontrolowany rozwój zabudowy, lokalizowanie infrastruktury turystycznej, wędkarskiej (dzikie pomosty) i stawów rybnych w obrębie doliny Drawy i rynien jeziornych.

2.10.1.2. Pomniki przyrody

Na obszarze gminy Drawsko Pomorskie istnieje 21 pomników przyrody drzew pojedynczych bądź w grupach. Cztery z tych pomników zlokalizowane są na terenach osiedli, pozostałe zaś - w lasach na terenie Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie. Część drzew zlokalizowana w lasach podanych tam jako położone na terenie gminy Drawsko Pomorskie nie została odnaleziona, a z numeracji oddziałów leśnych wynika, że w rzeczywistości zlokalizowane są one w gminie Kalisz Pomorski. Poniższa tabela uwzględnia jedynie obiekty położone na obszarze gminy Drawsko Pom.

Tabela:

Istniejące pomniki przyrody w gminie Drawsko Pomorskie

Lp.	Lokalizacja	Opis	Uwagi	Proponowana forma ochrony; Oznakowanie
1.	Drawsko Pom., przy bramie byłego zakładu weterynaryjnego na ul. Polnej	Dwa dęby szypułkowe o obwodach 461 i 496 cm. Szacowany wiek – 500 lat.	Okazałe pnie o dużej zbieżności. Kondycja drzew b. dobra	Częściowa. Oznakowany
2.	Miasto Drawsko Pom. – Park im. F. Chopina	Dąb szypułkowy w wieku około 400 lat, obw. 535 cm, wys. 32 m.	Rozłożysta korona, kondycja dobra, ślady zerwania owadów.	Częściowa. Oznakowany.

3.	Wieś Suliszewo, działka nr 131/3 PFZ	Dąb szypułkowy, w wieku ok. 400 lat. Obw. 468 cm, wys. 25 m.	Pień z rozległą martwicą. Bardzo rozłożysta korona, wyraźnie zamierająca.	Ścisła. Oznakowany.
4.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 30	Dąb szypułkowy, obw. 370 cm, wys. 25 m.	-	Częściowa.
5.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 48f	Jesion wyniosły; obw. 456 cm, wys. 34 m.	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła Brak oznak.
6.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 53f	Topola późna; obw. 460 cm, wys. 28 m	-	Częściowa. Brak oznak.
7.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 82k	Choina kanadyjska. obw. 285 cm, wys. 16 m.	Uszkodzenia pnia (gwoździe).	Ścisła. Brak oznak.
8.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 139b	Buk zwyczajny. obw. 430 cm, wys. 10 m.	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła. Brak oznak.
9.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 139f	Buk zwyczajny. obw. 396 cm, wys. 26 m.	Jeden z konarów odłamany.	Ścisła. Brak oznak.
10.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 118w	2 dęby szypułkowe. obw. 609 i 695 cm.	Drzewa o majestatycznym, przysadzistym pokroju.	Ścisła Brak oznak.
11.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 41 a	Sosna smołowa; obw. 234 cm, wys. 20 m.	Przysadzisty okaz rosnący na brzegu jeziora Lubie u stóp skarpy.	Częściowa Brak oznak.
12.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 440b	Sosna żółta; obw. 225 cm, wys. 27 m	-	Częściowa Brak oznak.
13.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 421 f	Sosna wejmutka; obw. 236 cm, wys. ok. 30 m.	Lekko pochylony pień.	Częściowa. Brak oznak.
14.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 486c	3 lipy szerokolistne; obw. 349, 410, 518 cm, wys. 26 m (wszystkie).	Fragment zadrzewionej alei.	Częściowa Brak oznak.
15.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 487a	Dąb szypułkowy; obw. 700 cm, wys. 30 m	Drzewo o imponującym pokroju, dominujące ponad polaną w osadzie leśnej <u>Żołędowo</u> .	Częściowa Brak oznak.
16.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 4711	Dąb szypułkowy; obw. 392 cm, wys. 25 m.	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła Brak oznak.
17.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 471 c	Grupa 5 dębów szypułkowych. Obwody: 413, 414, 421, 466, 550	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła Brak oznak.
18.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 470d	2 dęby szypułkowe. obw. drzew 397 i 477 cm.	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła Brak oznak.
19.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 471 g	Dąb szypułkowy; obw. 453 cm, wys. 26 m.	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła Brak oznak.
20.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 495f	Dąb szypułkowy; obw. 404 cm, wys. 30 m	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła Brak oznak.
21.	Nadl. Drawsko Pom., oddz. 797a	Buk zwyczajny. obw. 356 cm, wys. 30 m.	Uszkodzenia pnia i korony.	Ścisła. Brak oznak.

2.10.2. Obszary i obiekty przewidziane do ochrony

Na terenie gminy Drawsko Pom. ochroną objęta jest znaczna połać jej powierzchni w postaci strefy chronionego krajobrazu.

W planie zagospodarowania przestrzennego dla gminy Drawsko zapisano utworzenie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych "Zbrojewo" oraz "Jankowo". Inne cenne fragmenty gminy nie zostały włączone w sieć obiektów chronionych.

Proponuje się korektę tej sieci uwzględniającą aktualne rozpoznanie przyrodnicze, w tym stwierdzone cenne i chronione siedliska oraz stanowiska chronionych i zagrożonych gatunków flory i fauny. Obszary te wymagają prawnej ochrony ze względu na ich znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej i wartości krajobrazowej.

Ustanowienie obszarów i obiektów ochronionych jest najważniejszym elementem w strukturze tworzonej poza tym przez inne, odpowiednio zagospodarowane elementy Ekologicznej Sieci Obszarów Chronionych (korytarze ekologiczne, strefy węzłowe).

Obszary i obiekty na terenie gminy zasługujące na prawną ochronę i powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody podzielić można na następujące grupy:

- rezerваты przyrody,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- pomniki przyrody
- strefy rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych.

2.10.2.1. Rezerwat przyrody

Przeprowadzona analiza obszarowa wskazała celowość i konieczność utworzenia jednego rezerwatu przyrody. Proponowany rezerwat przyrody „Jezioro Okoń Duży” jest zlokalizowany w okolicy Karwic (2,5 km na południowy-wschód od miejscowości), przy południowym brzegu jeziora Lubie, w Nadl. Drawsko Pom. - oddz.409b,f, g. Przedmiotem i celem ochrony jest ochrona jeziora dystroficznego wraz z otaczającym je płem torfowiskowym oraz występowanie licznych stanowisk chronionej flory i fauny.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

- Są to dwa jeziora dystroficzne położone w otoczeniu drzewostanów sosnowych (potencjalnie - acidofilne buczyny). Otaczające jeziora pło torfowiskowe składa się z płatów mszaru torfowcowego (*Sphagnetum magellanicum*), fragmentów brzeziny bagiennej (*Betuletum pubescentis*) oraz płatów zbiorowisk torfowisk przejściowych (*Caricetum lasiocarpae*, *Callietum palustris*). Wzdłuż linii wody rozwinięte rozległe i dobrze wykształcone płyty *Rhynchosporium albae*. Liczne populacje gatunków chronionych: rosziczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, grzybienie północne oraz gatunków rzadkich: przygielka biała, modrzewnica zwyczajna.

Pod względem faunistycznym projektowany rezerwat nie przedstawia szczególnej wartości. Znalezione tu następujące chronione gatunki zwierząt.: ropucha szara, żaba jeziorkowa, żaba trawna, zaskroniec, rokitniczka, bąk, krzyżówka, łyska.

Uwaga: w latach 80. istniał projekt objęcia ochroną w formie rezerwatu przyrody o nazwie „Mszar w Zajezierzu" średniej wielkości torfowiska wysokiego położonego we wsi Cianowo. Występowały na terenie tego obiektu, obok licznych innych gatunków wysokotorfowiskowych, populacji rosziczki pośredniej *Drosera intermedia* oraz żurawiny drobnoowocowej *Oxycoccus microcarpa*. W chwili obecnej torfowisko to jest jednak wyraźnie zniekształcone, na skutek podjętej tam przed około 10 laty próby „uproduktywienia" (częściowe odwodnienie i nasadzenie sosny na rabatach). Mimo poszukiwań, nie odnaleziono w sezonie 2001 wymienionych powyżej cennych gatunków. Torfowisko to stanowi obecnie jedną z głównych części składowych projektowanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Zbrojewo".

Pomimo, że omawiany obiekt jest nadal bardzo interesujący, rośnie tam bowiem komplet gatunków wysokotorfowiskowych, jakie występują obecnie na obszarze gminy, jednak wobec utraty najbardziej unikalnych składników flory projektowana obecnie forma ochrony wydaje się wystarczająca. Dodatkowym argumentem, przemawiającym na korzyść utworzenia na tym obszarze ZPK, zamiast projektowanego wcześniej rezerwatu jest fakt, iż projektowana obecnie forma ochrony jest dogodniejszym narzędziem, pozwalającym chronić oprócz torfowiska, także przyległe do niego lasy bukowe oraz zabytkowe aleje drzew. Nie ma więc potrzeby „animowania” wcześniejszego projektu rezerwatu.

2.10.2.2. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe to powierzchniowa forma przewidziana w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych.

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji przyrodniczej zaproponowano utworzenie na terenie gminy następujących **zespołów przyrodniczo krajobrazowych**:

1. ZPK „Małe Dołgie”

Lokalizacja:

Na wschód od miejscowości Zagózd. Rynna jeziora Małe Dołgie wraz z łąkami, zadrzewieniami i fragmentami lasów na stokach rynny po południowej i północnej stronie jeziora, oraz kompleks łąk i lasów na zatorfionym dnie rynny na pomocny wschód od jeziora. W granice obszaru wchodzi również fragmenty starodrzewów bukowych w oddziale 67a Nadl. Złocieniec.

Przedmiot i cel ochrony:

Zachowanie i odtwarzanie walorów przyrodniczych obszaru krajobrazu moreny czołowej, a szczególnie - mezotroficznego jeziora, otaczających je szuwarów i różnorodnych postaci zbiorowisk łąkowych, a także fragmentów zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym, ze stanowiskami rzadko spotykanych i chronionych roślin.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

Rynna lodowcowa, głęboko wcięta w obszar moreny pagórkowatej o bardzo malowniczym krajobrazie. Na obszarze morenowym pagórki i obniżenia o bardzo dużych różnicach wysokości. Na dnie rynny, w części południowo-zachodniej jezioro Małe Dołgie - mezotroficzny zbiornik, o wąskim, ale bogatym florystycznie pasie szuwarów.

Północno-wschodni koniec jeziora wypłycony i zarastający eutroficznymi zbiorowiskami szuwarowymi (rozległe pałkowiska *Typhetum angustifoliae* i *Typhetum latifoliae*). Północno-wschodnia część rynny wyścielona przez torfy niskie, na których rozwijają się łąki typu *Angelico-Cirsietum oleracei*, oraz zbiorowiska stanowiące stadia zarastania tych łąk (*Lysimachio-Filipenduletum*), oraz związane z podobnymi siedliskami zbiorowiska okrajkowe). Na obrzeżach zbiornika oraz wzdłuż cieku odwadniającego jezioro fragmenty olsów (*Ribo nigri-Alnetum*), łęgów jesionowo-olszowych (*Fraxino-Alnetum*) oraz łożowisk (*Salicetum pentandro-cinereae*).

W ich runie interesująca flora, między innymi chronione: kukułka (storczyk) szerokolistna, drzączka średnia, kopytnik pospolity, miodunka ćma, czworolist pospolity i in.

2. ZPK „Zbrojewo”

Lokalizacja:

Pomiędzy miejscowościami Cianowo i Kumki. Nadl. Drawsko Pomorskie, oddziały: 1, 2, 3. Granice obiektu stanowią: od południa - trasa nieukończonyj autostrady Berlin-

Królewiec, od wschodu granice obrębu Zbrojewo, od północy strefa ekologiczna parku wiejskiego Cianowo a od zachodu odcinek drogi Zajezierze - Kumki.

Proponuje się powiększenie obiektu i poszerzenie granic o przylegające jezioro Czarnowo Duże z pasem zieleni na zachodnim brzegu jeziora - Nadl. Drawsko.

Przedmiot i cel ochrony:

Zachowanie walorów krajobrazowych rozległego torfowiska wysokiego oraz cennych fragmentów lasów bukowych a także cennej krajobrazowe zadrzewionej alei.

Zachowanie walorów cennych biotopów faunistycznych z cennymi gatunkami zwierząt: rzekotka, kumak nizinny, traszka, grzebiuszka ziemna, zaskroniec, żaba wodna, ż. śmieszka, ż. trawna, padalec. Znajduje się tutaj strefa ochronna wokół gniazda orlika krzykliwego. Miejsce lęgowe kaczek i żurawia.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

W obręb zespołu wchodzi: dobrze zachowane torfowisko wysokie (obszar projektowany dawniej do ochrony rezerwatowej jako rezerwat „Mszar w Zajezierzu”) oraz fragmenty starodrzewi bukowych z dobrze rozwiniętym runem buczyny pomorskiej.

3. ZPK „Jankowo”

Lokalizacja:

Dolina rzeki Brzeźnicy wraz z jej dopływami. Granice stanowią: od wschodu -park wiejski Jankowo, od południa - stok doliny rzecznej oraz dalej granica gminy, od zachodu - granica gminy a od pomocy droga Jankowo-Brzeźniak.

W tym grunty leśne: Nadl. Drawsko Pomorskie: 5a,e,d,g,h; 6c,d (części na południe od rozdzielającego te pododdziały duktu), 7f,g,h; 9c, oraz 10.

Przedmiot i cel ochrony:

Zachowanie i odtwarzanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych zabagnionej doliny niewielkiej rzeki wraz z rozległym kompleksem zarastających wilgotnych łąk i eutroficznych szuwarów oraz lasów, a wśród nich fragmentu buczyny pomorskiej na Konwaliowej Górze oraz fragmenty łągów przystrumykowych.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

Zabagniona dolina rzeki, w chwili obecnej porośnięta przez kompleks szuwarów turzycowych (głównie *Caricetum gracilis* oraz *Caricetum acutiformis*) otoczonej przez porastające stoki doliny lasy. Najcenniejsze fragmenty lasów rozwinięte na morenowym wzniesieniu tzw. Konwaliowej Góry, gdzie istnieje obszar dobrze wykształconej buczyny pomorskiej *Melico-Fagetum*. W niej licznie występuje perlówka jednokwiatowa oraz chroniona konwalia majowa. Na północnej granicy obszaru, w obrębie pododdziału 5a, głęboki wąwóz erozyjny, z bogatymi florystycznie płatami łągu przystrumykowego *Fraxino-Alnetum*. Pozostałe fragmenty lasów zniekształcone przez nasadzenia sosnowe, jednak flora runa zawiera liczne gatunki lasów liściastych. Na dnie doliny występują interesujące krajobrazowe płaty zbiorowiska lepiężnika różowego (*Aegopodio-Petasitetum hybridi*).

4. ZPK „Łąki nad Drawą”

Lokalizacja:

Wilgotne łąki i pastwiska w dolinie Drawy, wzdłuż odcinka koryta od Dalewa do Drawska Pomorskiego.

Przedmiot i cel ochrony:

Ochrona walorów przyrodniczych terasy zalewowej doliny Drawy, wraz z typowym kompleksem towarzyszącej rzece roślinności: wilgotnymi łąkami i pastwiskami oraz różnymi typami zarośli wierzbowych.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

Zatorfiona dolina Drawy, pokryta przez kompleks łąk niskich (*Angelico-Cirsietum*, *Lysimachio-Filipenduletum*, *Stellario-Deschampsietum* i. in.), pastwiskami (*Junco-Molinietum*), oraz fragmentami różnorodnych zbiorowisk szuwarowych (m. in. *Phalaridetum arundinaceae*, *Caricetum acutiformis*, *Caricetum gracilis*). Wzdłuż koryta rzeki - dobrze wykształcone pasy zarośli wiklinowych (*Salicetum triandro-viminalis*) a ponad rowami melioracyjnymi odwadniającymi skrzydła doliny - zarośla łożowiskowe (*Salicetum pentandro-cinereae*). Na skrzydłach doliny - fragmenty łąk świeżych typu *Arrhenatheretum elatioris*). Stanowiska licznych interesujących gatunków roślin. Teren cenny jako ważny korytarz ekologiczny łączący kompleksy leśne Drawskiego Parku Krajobrazowego z kompleksem lasów nadleśnictwa Drawsko Pomorskie.

Siedliska chronione i cenne: rozmaite postaci łąk wilgotnych z rzędu *Molinietalia*, *Salicetum pentandro-cinereae*, *Salicetum triandro-viminalis*. Gatunki chronione i cenne: kukułka (storczyk) szerokolistna, kruszyna pospolita Ponadto cennym elementem są występujące tutaj wąskolistne, nadrzeczne gatunki wierzb.

5. ZPK „Brzeźnicka Węgorza”

Lokalizacja:

Wokół odcinka rzeki Brzeźnicka Węgorza, jezioro Wierzno i fragment zabagnionej doliny do drogi Drawsko - Recz.

Przedmiot i cel ochrony:

Zachowanie walorów meandrującego potoku Brzeźnicka Węgorza o czystych wodach, z naturalnymi wywierzyskami oraz kompleks naturalnych łągów i olsów wzdłuż potoku. Ochrona stanowisk cennych gatunków roślin i zwierząt.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

Malownicza dolina rzeki Brzeźnickiej Węgorzy o górskim charakterze. Wzdłuż doliny wykształcone kompleksy zbiorowisk leśnych, bardzo bogate florystycznie, z wieloma rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin. Na zboczach występuje żyzna buczyna z kostrzewą leśną, marzanką wonną. Występują także: czerniec gronkowy, przytulia leśna, przylaszcza, dziurawiec skąpolistny, groszek wiosenny, zachyłka oszczepowata, paprotka zwyczajna, przetacznik górski. Wzdłuż samej rzeki wśród łągów rośnie kruszyna pospolita. Nad rzeką gnieździ się para orlików krzykliwych. Bytuje tutaj również wydra. O górskim charakterze rzeki świadczy występowanie pliszki górskiej, która chętnie lęgnie się w kamiennych ruinach dawnych młynów nad rzeką.

6. ZPK „Dolina Drawy”

Lokalizacja:

Na południe od miejscowości Żołędowo. Dolina Drawy na odcinku od jej wypływu z Jeziora Lubie (z łąką Zofiówka), aż do drogi Drawsko-Kalisz. Obszar obejmuje dolinę Drawy z jeziorami Wielkie Dąbie, Małe Dąbie, Binowo. Nadleśnictwo Drawsko Pomorskie.

Przedmiot i cel ochrony:

Zachowanie walorów przyrodniczych doliny rzeki wraz z otaczającymi lasami oraz kształtowanymi przez procesy akumulacji rzecznej i sukcesji rozległymi kompleksami

zbiorowisk szuwarowych oraz siedliskami fauny, w tym gatunków chronionych i zagrożonych wyginięciem.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu:

Odcinek doliny Drawy wykorzystujący rynną lodowcowa wyciętą w krajobrazie sandru. Rozległe zatorfienia na brzegach jez. Lubie w miejscu, gdzie wypływa z niego Drawa. Wzdłuż biegu rzeki liczne torfowiska niskie na dnie doliny, porośnięte przez bardzo zróżnicowane i niekiedy bardzo trudno dostępne kompleksy zbiorowisk szuwarowych - przede wszystkim przez szuwały wysokie ze związku *Phragmition*, rzadziej przez szuwały turzycowe ze związku *Magnocaricion*. Na skrzydłach doliny przede wszystkim drzewostany sosnowe na siedlisku acidofilnej buczyny niżowej, lecz w rejonie jeziora Małe Dębno - także dobrze wykształcone płaty buczyn *Luzulo pilosae-Fagetum*. W części zachodniej obiektu Drawa przepływa przez ciąg jezior: Wielkie Dąbie, Małe Dębno oraz Wiry Mostowe. Na brzegach jezior rozległe obszary szuwarowe a na zakumulowanych torfowiskach niskich - liczne płaty olsu *Ribo nigri-Alnetum* oraz łożowisk *Salicetum pentandro-cinereae*. Teren o bardzo wysokich walorach krajobrazowych.

Najcenniejszy faunistycznie fragment gminy. Miejsce występowania: wydry, nietoperzy, bąka, bączka, żurawia, trzciniaka, żmii zygzakowatej, zaskrońca, jaszczurki żyworodnej, ważek i ryb. Siedliska cenne i zagrożone: *Luzulo pilosae-Fagetum*, *Phragmition* (różne zespoły), *Magnocaricion* (różne zespoły), *Nupharo-Nymphaeetum*.

2.10.2.3. Użytki ekologiczne

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody użytkami ekologicznymi są „zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu”.

Ustawa o ochronie przyrody dopuszcza powoływanie użytków ekologicznych zarówno przez wojewodę jak i przez gminy, które mogą dzięki temu, kierując się troską o zachowanie największych wartości na obszarze swego administrowania, skutecznie zadbać o zachowanie cennych przyrodniczo obiektów.

Użytki ekologiczne proponowane w gminie Drawsko Pomorskie:

1. UE bez nazwy

Obiekt nie posiada aktualnej dokumentacji przyrodniczej, jest jedynie opisany jako użytek w Planie Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Świdwin.

Lokalizacja: Nadleśnictwo Świdwin, oddział 670c; lasy na północnym brzegu jeziora Przytonko.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie śródleśnego bagna z kompleksem łożowisk i szuwarów.

Charakterystyka przyrodnicza: śródleśne zabagnienie w bezodpływowym zagłębieniu terenu, z rozwiniętym rozległym kompleksem łożowisk i szuwarów eutroficznych ze związku *Magnocaricion*.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*

Gatunki chronione i cenne: kalina koralowa, kruszyna pospolita, bobrek trój listkowy.

2. „Bagna w Rydzewie I”

Lokalizacja: Zabagnienie i zadrzewienie śródpolne na polach około 1,5 km na wschód od wsi Rydzewo.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych łożowisk, fragmentów torfowisk przejściowych i śródpolnego skupiska drzew rozwiniętego wokół lokalnego, bezodpływowego zagłębienia, i tworzącego położoną wśród terenów rolniczych „wyspę” wysokiej zieleni.

Charakterystyka przyrodnicza: rozległe zabagnienie rozwinięte w bezodpływowym „oczku” wodnym. Centralna część zabagnienia zatorfiona i pokryta przez rozległe łożowiska. Na obrzeżach zadrzewienia, przeważnie o charakterze „zapustów” wkraczających na ugory. Obiekt wartościowy jako lokalna ostoja gatunków bagiennych i szuwarowych.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*, *Calletum palustris*.

Gatunki chronione i cenne: kalina koralowa, kruszyna pospolita, torfowce

3. „Bagna w Rydzewie II”

Lokalizacja: zabagnienie i zadrzewienie śródpolne na polach około 2 km na wschód od wsi Rydzewo.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych łożowisk, fragmentów torfowisk przejściowych i śródpolnego skupiska drzew rozwiniętego wokół lokalnego, bezodpływowego zagłębienia, i tworzącego położoną wśród terenów rolniczych „wyspę” wysokiej zieleni.

Charakterystyka przyrodnicza: rozległe, niedostępne łożowisko porastające śródpolne zabagnienie oraz towarzyszące mu od wschodu skupisko drzew, wśród których rosną 2 okazałe dęby szypułkowe. W lukach łożowiska - płyty zbiorowisk torfowisk przejściowych (*Calletum palustris*). W centralnej części łożowisko zatorfione (siedlisko gatunków z rodzaju *Sphagnum*). Obiekt wartościowy jako lokalna ostoja gatunków bagiennych i szuwarowych.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*, *Calletum palustris*.

Gatunki chronione i cenne: kruszyna pospolita, porzeczka czarna, bobrek trój listkowy.

4. „Olchowiec”

Lokalizacja: zabagnienia śródpolne na północnym skraju wsi Olchowiec.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie rozległego kompleksu łożowisk i szuwarów eutroficznych.

Charakterystyka przyrodnicza: rozległe, zabagnione, bezodpływowe zagłębienie na obszarze czołowomorenowym, porośnięte przez kompleks dobrze zachowanych łożowisk i szuwarów turzycowych. Na obrzeżach - fragmenty zarastających łąk niskich.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*.

Gatunki chronione i cenne: kalina koralowa, kruszyna pospolita.

5. „Oczka wodne w Zagoździe”

Lokalizacja: Rozległy kompleks obniżeń w miejscowości Zagozd, kilkadziesiąt metrów na wschód od drogi Drawsko Pomorskie - Łobez.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie i odtwarzanie walorów przyrodniczych kompleksu oczek wodnych, szuwarów, łożowisk i fragmentów olsów porastających bezodpływowe zagłębienie w krajobrazie moreny pagórkowatej.

Charakterystyka przyrodnicza: rozległe zagłębienie z kilkoma zarastającymi oczkami wodnymi, na obrzeżu których wykształcone rozległe i zróżnicowane fizjonomicznie kompleksy łożowisk i fragmentów olsów. W lukach i na obrzeżach: płyty eutroficznych szuwarów, fragmenty zarastających wilgotnych łąk i nitrofilnych okrajków.

Siedliska chronione i cenne: *Ribo nigri-Alnetum*, *Salicetum pentandro-cinereae*, *Cicuto-Caricetum pseudocyperi*, *Caricetum vulpinae*, *Caricetum acutiformis*.

Gatunki chronione i cenne: kalina koralowa, kruszyna pospolita, porzeczka czarna, wełnianka wąskolistna, turzycyca lisia, torfowce.

6. „Torfowisko w Cianowie”

Lokalizacja: kotłowe torfowisko w zagłębieniu terenu 400 m na północ od zabudowań podworskich w Cianowie.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie i odtwarzanie walorów przyrodniczych torfowiska wysokiego wraz z otaczającym je pasem torfowisk przejściowych, łożowisk i eutroficznych zarośli śródpolnych ze stanowiskami zagrożonych i rzadko spotykanych roślin.

Charakterystyka przyrodnicza: kotłowe zagłębienie terenu, zajęte przez mszar wełniankowy z fragmentami brzeziny bagiennej, otoczony rozległym okrajkiem torfowisk przejściowych i zatorfionych łożowisk. Na mineralnych stokach zagłębienia - rozległy pas bardzo dobrze rozwiniętych eutroficznych zarośli bzu czarnego (*Urtico-Sambucetum*) i fragmenty zapustów osikowych (*Rubo-Salicetum capreae*, *Agrostio-Populetum*).

Siedliska chronione i cenne: *Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati*, *Calletum palustris*, *Caricetum limosae*, *Salicetum pentandro-cinereae*

Gatunki chronione i cenne: Stanowiska chronionej rosiczki okrągłolistnej, chronionej częściowo kruszyny pospolitej oraz rzadkich: wełnianki pochwowej, wełnianki wąskolistnej, oraz turzycy bagiennej.

7. „Torfowisko w Zagoździe”

Lokalizacja: bezodpływowe zagłębienie na południowym krańcu jeziora bez nazwy we wsi Zagozd, po północno-wschodniej stronie drogi Drawsko Pomorskie -Łobez, na północ od rynny jeziora Małe Dołgie.

Przedmiot i cel ochrony: Zachowanie i odtwarzanie walorów przyrodniczych fragmentu lasu olchowego porastającego złożę torfu mszystego na obrzeżu niewielkiego jeziora.

Charakterystyka przyrodnicza: Złożę torfu mszystego, obecnie przesuszone i podlegające procesom murszenia, porośnięte przez fragment lasu jesionowo-olszowego o cechach pośrednich pomiędzy zespołem olsu torfowcowego *Sphagno squarrosi-Alnetum* i łągu jesionowo-olszowego.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*,

Gatunki chronione i cenne: Cenne jako lokalna ostoja gatunków siedlisk dystroficznych: torfowce, tojeść rozesłana, wąkrota zwyczajna, siedmiopalecznik błotny, czermień błotna.

8. „Kumki”

Lokalizacja: Kol. Kumki 0,5 km NW; Nadl. Drawsko oddz. 4a,c,d **Przedmiot ochrony:** zachowanie biotopu herpetofauny

Charakterystyka przyrodnicza: bezodpływowe obniżenie terenu, podtopiony ols i zbiorowisko bagienne. Miejsce występowania większości płazów i gadów stwierdzonych na terenie gminy w tym rzekotki, kumaka nizinna i zaskrońca.

9. „Bagno Wybudowanie”

Lokalizacja: rozległe, bezodpływowe zagłębienie na pomocnym obrzeżu miasta Drawsko Pomorskie, nieopodal kolonii Wybudowanie.

Przedmiot i cel ochrony: zabezpieczenie walorów przyrodniczych rozległego zabagnienia porośniętego przez kompleks szuwarów, łożowisk i zbiorowisk roślin wodnych wraz z lokalnymi zatorfieniami.

Charakterystyka przyrodnicza: Bezodpływowe, płytkie zabagnienie, porośnięte przez kompleks płatów łożowisk *Salicetum pentandro-cinereae*, szuwarów palki szerokolistnej *Typhetum latifoliae* i trzciny pospolitej *Phragmitetum communis*, szuwarów turzycowych ze związku *Magnocaricion* i fragmenty niskich łąk ze związku *Calthion*. W centralnej części także niewielkie płaty zatorfionych trzcinowisk typu *Thelypteridi-Phragmitetum*. Na obrzeżach płaty zapustów osikowych *Agrostio-Populetum*. Cenna ostoja gatunków szuwarowych i gatunków bagiennych łożowisk.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*, *Cicuto-Caricetum pseudocyperi*, *Thelypteridi-Phragmitetum*, *Typhetum latifoliae*, *Hydrocharitetum morsus-ranae*.

Gatunki chronione i cenne: kruszyna pospolita, kalina koralowa, torfowce.

10. „Łąki w Dalewie”

Lokalizacja: łąki ok. 1 km na północ od wsi Dalewo, u podnóża wzgórza o nazwie Kocia Górka.

Przedmiot i cel ochrony: Zachowanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych kompleksu wilgotnych łąk i szuwarów.

Charakterystyka przyrodnicza: obszar użytkowanych wilgotnych łąk kośnych typu *Angelico-Cirsietum oleracei* (= *Angelico-Cirsietum oleracei*), poprzecinanych rowami melioracyjnymi, wzdłuż których rozwijają się także niewielkie płaty szuwarów turzycowych ze związku *Magnocaricion*. We wschodniej części obiektu rozległe, trudno dostępne łożowiska i fragmenty olsów. W rowach melioracyjnych rozwijają się zbiorowiska rzęs oraz płaty zespołu potoczniaka wąskolistnego (*Cardamino-Beruletum erecti*) a także - żabiścieku pływającego (*Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae*).

W obiekcie tym skupione są jedne z najlepiej zachowanych płatów wilgotnych łąk na obszarze całej gminy; na większości pozostałych powierzchni zbiorowiska te zanikają.

Siedliska chronione i cenne: *Angelico-Cirsietum*, *Cardamino-Beruletum*, *Ribo nigri-Alnetum*, *Salicetum pentandro-cinereae*.

Gatunki chronione i cenne: Bogaty zestaw gatunków typowych dla takich siedlisk, na innych terenach występują one na ogół w rozproszeniu. Rosną tu między innymi chronione storczyki: kukułka szerokolistna, kukułka krwista, kruszyna pospolita, porzeczka czarna.

11. „Bagno w Dalewie”

Lokalizacja: zbiornik wodny i bagna łąki 1 km na północny wschód od wsi Dalewo.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych kompleksu eutroficznego jeziora o charakterze stawowym oraz zabagnionych łożowisk i zróżnicowanych szuwarów turzycowych.

Charakterystyka przyrodnicza: zarastające płytkie jezioro (o charakterze stawu), otoczone od północy niedostępnym, mocno zabagnionym kompleksem zarośli łożowych, natomiast od południa - zabagnionymi szuwarami turzycowymi, na obrzeżu których występują fragmenty wilgotnych łąk typu *Angelico-Cirsietum oleracei* (*Angelico-Cirsietum oleracei*).

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*, *Cicuto-Caricetum pseudocyperi*, *Thelypteridi-Phragmitetum*, *Caricetum ripariae*, *Iridetum pseudoacori*, *Caricetum paniculatae*, *Caricetum acutiformis*, *Caricetum gracilis*.

Gatunki chronione i cenne: Siedlisko gatunków chronionych: kukułki szerokolistnej, kruszyny pospolitej oraz kocanek piaskowych (te ostatnie - na piaszczystych wyniesieniach na południowych obrzeżach obiektu).

Uwaga: w sezonie wegetacyjnym 2001 r. kilkakrotnie spotkano tu żerującego rybołowa *Pandion haliaetus*.

12. „Kokna”

Lokalizacja: połączone ze sobą ciągiem rz. Kokny pastwiska: grunty AWRSP, przy granicy gminy przylegające do rz. Kokna (przy oddz. Nadleśnictwa Złocieniec nr 100/101), Nadleśnictwo Złocieniec oddz. 102n, 103f, 126a,b, (c - poza granicą gminy), 127a,g,m, grunty zlokalizowany w widłach Drawy i Kokny;

Przedmiot ochrony: zachowanie środowiska przyrodniczego będącego biotopem bezkręgowców, ptaków, płazów i gadów.

Charakterystyka przyrodnicza: lokalny korytarz ekologiczny. Miejsce występowania chronionych gatunków fauny: bielinka rukiewnika, większości płazów i gadów stwierdzonych na terenie gminy w tym, kumaka nizinnego i zaskrońca, teren łowów dla ptaków drapieżnych. Mozaika środowisk leśnych, wodnych i szuwarowych oraz łąkowo-pastwiskowych.

13. „Murawy w Kumkach”

Lokalizacja: Zagłębienie terenu ok. 0,5 km na zachód od wsi Kolonia Kumki.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie wartości przyrodniczych kompleksu zabagnień z szuwarami turzycowymi i piaszczystych wydm z murawami napiaskowymi, położonych w krajobrazie leśnym.

Charakterystyka przyrodnicza: zagłębienie terenu, z wypełniającym obniżenie, wysychającym oczkiem wodnym, porożcinanym piaszczystymi wzniesieniami. W miejscach obniżonych - szuwały turzycowe: *Caricetum appropinquatae*, *Caricetum vesicariae*. Na piaszczystych wyniesieniach - fragmenty muraw napiaskowych typu *Spergulo-Corynephorum*, porastające samosiewnymi zapustami sosnowymi. Nad rowem melioracyjnym na północno-zachodnim skraju obiektu fragmenty łożowisk *Salicetum pentandro-cinereae*.

Gatunki chronione i cenne: cenna lokalnie ostoja gatunków bagiennych oraz elementów muraw napiaskowych, występują tu m.in. stosunkowo rzadko spotykane: turzycyca odległokłosa i turzycyca sztywna.

Siedliska chronione i cenne: *Caricetum appropinquatae*, *Caricetum vesicariae*, *Spergulo-Corynephorum*, *Salicetum pentandro-cinereae*.

14. „Torfowisko w Wolicznie”

Lokalizacja: Niewielkie jezioro oraz towarzyszące mu zatorfienia na północnym skraju wsi Woliczno (po pomocnej stronie toru kolejowego).

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych kompleksu torfowiska wysokiego, eutroficznych łożowisk i szuwarów oraz eutroficznego jeziora.

Charakterystyka przyrodnicza: Fragment rynny jeziornej, zajęty w centralnej części przez niewielkie, eutroficzne jezioro a od strony pomocnej i południowej - przez lokalne zatorfienia. W części północnej jest to małe, lecz dobrze wykształcone torfowisko wysokie, zajęte w części centralnej przez *Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati*, a na obrzeżach przez kompleks *Sphagno-Caricetum rostratae*, *Caricetum limosae* i *Calletum palustris*. Na okrajkach torfowiska występuje szeroki pas *Salicetum pentandro-cinereae* a na zewnątrz od niego - w strefie kontaktowej z eutroficznym jeziorem - kompleks eutroficznych szuwarów pałkowych *Typhetum latifoliae*. Cały układ przestrzenny zbiorowisk doskonale obrazuje wpływ roślinności szuwarowej na oczyszczanie wód z biogenów - mimo wysokiej trofii jeziora, w bezpośrednim kontakcie z nim funkcjonują dystroficzne zbiorowiska torfowiskowe.

Gatunki chronione i cenne: stanowisko rzadkiej turzycy bagiennej i rosiczki okrągłolistnej.

Siedliska chronione i cenne: *Salicetum pentandro-cinereae*, *Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati*, *Sphagno-Caricetum rostratae*, *Caricetum limosae*, *Calletum palustris*, *Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae*.

15. „Bagna w Suliszewie”

Lokalizacja: Suliszewo - kompleks łąk ok. 2,5 km na południowy wschód od wsi, na zachodnim brzegu jeziora Chociebądź Wielki (Kosobudy).

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych rozległego kompleksu zarastających wilgotnych łąk, szuwarów oraz fragmentów lasów łągowych i łożowisk.

Charakterystyka przyrodnicza: Rozległe, zabagnione obniżenie terenu, porośnięte przez skomplikowany kompleks różnorodnych postaci wilgotnych łąk oraz ziołorośli powstających w wyniku ich zarastania (*Angelico-Cirsietum*, *Stellario-Deschampsietum*, *Lysimachio-Filipenduletum*, *Filipendulo-Geraniatum*). Pomiędzy nimi, wzdłuż rowów melioracyjnych, rozproszone są płyty zbiorowisk szuwarów typowych dla żyznych, wilgotnych siedlisk (*Caricetum acutiformis*, *Caricetum gracilis*, *Phragmitetum communis*, *Typhetum latifoliae*) oraz rozległe obszary łożowisk (*Salicetum pentandro-cinereae*), a w południowo-zachodniej części terenu także „wyspy” zadrzewień w typie łągu jesionowo-olszowego (*Fraxino-Alnetum*).

Gatunki chronione i cenne: Stanowisko chronionej kukułki szerokolistnej oraz jedyne na terenie gminy stanowisko turzycy żółtej. Ze względu na duży obszar i zróżnicowanie siedliskowe - cenne stanowisko rozmaitych grup gatunków łąkowych, szuwarowych i łągowych.

Siedliska chronione i cenne: *Angelico-Cirsietum*, *Stellario-Deschampsietum*, *Lysimachio-Filipenduletum*, *Filipendulo-Geraniatum*, *Caricetum acutiformis*, *Caricetum gracilis*, *Phragmitetum communis*.

16. „Delta Drawy pod Gudowem”

Lokalizacja: dolina Drawy, wzdłuż odcinka koryta od mostu na drodze z Mielonka Drawskiego do Gudowa aż do ujścia Drawy do jeziora Lubie.

Przedmiot i cel ochrony: ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych doliny Drawy, wraz z typowym kompleksem towarzyszącej rzece roślinności: zaroślami wierzbowymi, lasami łągowymi i olsami, oraz wilgotnymi łąkami. Dodatkowym przedmiotem ochrony jest kompleks olsów, łożowisk i szuwarów na obszarze deltowego ujścia Drawy do Jeziora Lubie.

Charakterystyka przyrodnicza: zatorfiona dolina Drawy, pokryta przez kompleks łąk niskich (*Angelico-Cirsietum*, *Stellario-Deschampsietum* i inne), pastwiskami (*Junco-Molinietum*), oraz fragmentami zbiorowisk szuwarowych. Wzdłuż koryta rzeki - dobrze wykształcone pasy zarośli wiklinowych (*Salicetum triandro-viminalis*) i fragmenty lasów łągowych typu *Fraxino-Alnetum*. W ujściowym odcinku rzeka wpada do jeziora Lubie tworząc mulistą, rozległą deltę, porośniętą przez różnorodne postaci eutroficznych szuwarów (*Typhetum latifoliae*, *Typhetum angustifoliae*, *Cicuto-Caricetum pseudocyperi*) oraz zbiorowiska roślinności wodnej (m. in. *Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae* oraz *Nupharo-Nymphaetum*). W tym miejscu, od strony łądu istnieją bardzo dobrze wykształcone zarośla łożowiskowe (*Salicetum pentandro-cinereae*) oraz olsy (*Ribo nigri-Alnetum*). Teren cenny jako ważny korytarz ekologiczny łączący kompleksy leśne Drawskiego Parku Krajobrazowego z kompleksem lasów nadleśnictwa Drawsko Pomorskie.

Gatunki chronione i cenne: stanowiska licznych interesujących gatunków roślin, między innymi dwóch chronionych ściśle gatunków storczyków: kukułki szerokolistnej i kukułki krwistej, a także rzadkiego w skali regionu arcydzięgla nadbrzeżnego oraz rzadkiego na terenie gminy łączenia baldaszkowatego.

Siedliska chronione i cenne: rozmaite postaci łąk wilgotnych z rzędu *Molinietalia*. *Salicetum pentandro-cinereae*, *Salicetum triandro-viminalis* *Ribo nigri-Alnetum*, *Typhetum latifoliae*, *Typhetum angustifoliae*.

17. „Torfowisko wysokie w Linownie”

Lokalizacja: Linowno - ok. 1,5 km na S od wsi.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych torfowiska kotłowego w bezodpływowym zagłębieniu wierzchołkowej morenowej.

Charakterystyka przyrodnicza: bezodpływowe zagłębienie terenu wypełnione przez torfowisko wysokie z bardzo harmonijnie wykształconym kompleksem zbiorowisk roślinnych. W centralnej części - płaty mszaru wełniankowego *Sphagno-Eriophoretum vaginati*, otoczone od zewnątrz przez torfowiska przejściowe typu *Sphagno-Caricetum rostratae*, *Caricetum limosae* oraz *Calletum palustris*. Na okrajkach torfowiska - zatorfione łożowisko *Salicetum pentandro-cinereae* oraz fragmenty olsu torfowcowego *Sphagno squarrosi-Alnetum* a najbardziej na zewnątrz, na granicy z mineralnym otoczeniem zatorfienia: ols porzeczkowy *Ribo nigri-Alnetum*.

Gatunki chronione i cenne: Stanowiska gatunków chronionych: rosiczki okrągłolistnej, bagna zwyczajnego, modrzewnicy zwyczajnej, bagnicy torfowej, turzycy bagiennej, wełnianki wąskolistnej i wełnianki pochwowatej.

Siedliska chronione i cenne: *Sphagno-Eriophoretum vaginati*, *Sphagno-Caricetum rostratae*, *Caricetum limosae*, *Calletum palustris*, *Salicetum pentandro-cinereae*, *Ribo nigri-Alnetum*.

18. „Torfowisko przejściowe w Linownie”

Lokalizacja: Linowno, zabagnione i zatorfione obniżenie ok. 2 km na wschód od wsi, na granicy kompleksu leśnego.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych zarastającego oczka wodnego wraz z kompleksem łożowisk i torfowiskiem przejściowym.

Charakterystyka przyrodnicza: bezodpływowe zagłębienie, wypełnione w większej części osadami torfowymi, porośniętymi w części centralnej przez torfowiska przejściowe typu *Sphagno-Caricetum rostratae*, a bardziej ku obrzeżom - *Calletum palustris*. Peryferyjne części torfowiska zajęte są przez rozległe, zatorfione postaci łożowiska *Salicetum pentandro-cinereae*. W części północnej istnieje niewielkie, oczko otwartej wody, porośnięte przez zbiorowisko grzybieni białych *Nupharo-Nymphaeetum* a na obrzeżach - także przez zbiorowisko żabiścieku (*Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae*).

Gatunki chronione: bagno zwyczajne, grzybienie białe.

Siedliska chronione i cenne: *Sphagno-Caricetum rostratae*, *Calletum palustris*, *Nupharo-Nymphaeetum*, *Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae*, *Salicetum pentandro-cinereae*.

19. „Murawy piascokowe w Linownie”

Lokalizacja: Linowno - szczyt piaszczystego wzgórza ok. 2 km na wschód od wsi (ok. 300 m na wschód od masztu RTV).

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych kompleksu muraw napiaskowych porastających piaszczyste wzgórze kemowe.

Charakterystyka przyrodnicza: pagórek kemowy, zbudowany z piasków gliniastych i żwirów, porośnięty przez kompleks muraw napiaskowych typu *Spergulo vernalis-Corynephorietum* i *Diantho-Armerietum* - zespoły rzadkie na terenie gminy i na ogół wykształcone jedynie fragmentarycznie.

Gatunki chronione i cenne: stanowiska chronionych: goździka kartuzka i kocanek piaskowych oraz rzadkich: niciennica niemiecka i ukwap dwupienny.

Siedliska chronione i cenne: *Spergulo vernalis-Corynephorietum*, *Diantho-Armerietum*.

20. „Źródliko w Linownie”

Lokalizacja: Linowno - ok. 1,5 km na południe od wsi.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie walorów przyrodniczych kompleksu źródłiska i bezodpływowego, zatorfionego zagłębienia, wraz z pokrywającymi je fragmentami olsów i łągów oraz rozległymi łożowiskami.

Charakterystyka przyrodnicza: położone na stoku wzgórza morenowego wydajne źródłisko, którego wody spływają do położonego niżej, bezodpływowego, zatorfionego zagłębienia. W strefie źródłiskowej fragment olsu *Ribo nigri-Alnetum* a na obrzeżach strumienia - niewielkie płyty łągu jesionowo-olszowego *Fraxino-Alnetum* i grądu *Stellario-Carpinetum*. Zagłębienie poniżej drogi zajęte przez bardzo rozległe, zabagnione łożowisko *Salicetum pentandro-cinereae*.

Siedliska chronione i cenne: *Ribo nigri-Alnetum*, *Salicetum pentandro-cinereae*, *Fraxino-Alnetum*, *Stellario-Carpinetum*.

Gatunki chronione i cenne: bobrek trójlistkowy, kruszyna pospolita. Ponadto w otoczeniu liczne gatunki geofitów gradowych, dające szczególnie efektowny aspekt wiosenny m. in.: zawilec żółty, zawilec gajowy, przylaszczka pospolita, miodunka ćma i inne.

21. „Torfowisko Wysokie koło Konotopu”

Lokalizacja: Konotop 3 km na północ, po zachodniej stronie drogi Konotop – Mielonko Drawskie.

Przedmiot i cel ochrony: bezodpływowe zagłębienie z kotłowym torfowiskiem wysokim.

Charakterystyka przyrodnicza: torfowisko wysokie typu *Sphagno-Eriophoretum vaginati*. Na okrajkach - torfowiska przejściowe. Stanowisko rzadkich i chronionych gatunków roślin: rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, turzyca bagienna.

22. „Jezioro Okoń Mały”

Lokalizacja: jezioro Okoń mały wraz z otaczającymi zatorfieniami. Nadleśnictwo Drawsko Pomorskie, pododdział 340d.

Przedmiot i cel ochrony: nieduże jezioro dystroficzne położone w otoczeniu drzewostanów sosnowych (potencjalnie - acidofilne buczyny). Obszar cechuje bioróżnorodność faunistyczna i florystyczna. Stanowi obiekt bliźniaczo podobny do jeziora Okoń Duży, proponowanego do ochrony jako rezerwat przyrody. Jezioro otacza pło torfowiskowe składające się z płatów mszaru torfowcowego (*Sphagnetum magellanicum*), mszaru wełniankowego (*Sphagno-Eriophoretum vaginati*), niewielkich fragmentów brzeziny bagiennej (*Betuletum pubescentis*) oraz płatów zbiorowisk torfowisk przejściowych (*Caricetum lasiocarpae*, *Callietum palustris*). Wzdłuż linii wody rozwinięte rozległe i dobrze wykształcone płyty *Rhynchosporium albae*.

Gatunki chronione i cenne: liczne populacje gatunków roślin chronionych: rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, grzybień północny, przygielka biała, turzyca bagienna. Wysokie walory faunistyczne. Biotop herpetofauny. Stwierdzono m.in. pijawkę lekarską, zaskrońca, krzyżówkę, łyskę.

23. „Cyraneczka”

Lokalizacja: 2,5 km NNW od Jakubowa, oddz.474c,d Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie.

Przedmiot i cel ochrony: Małe, zarastające jezioro dystroficzne położone w otoczeniu boru świeżego typu *Leucobryo-Pinetum*. Prawdopodobnie obecne jezioro stanowią pozostałości dawnych torfianek. Otaczające jezioro pło torfowiskowe składa się z płatów mszaru torfowcowego (*Sphagnetum magellanicum*), mszaru wełniankowego (*Sphagno-Eriophoretum vaginati*), fragmentów sosnowego boru bagiennego (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*) oraz płatów zbiorowisk torfowisk przejściowych (*Caricetum lasiocarpae*, *Callietum palustris*). Wzdłuż linii wody rozwinięte dobrze wykształcone płyty zespołu przygielki białej (*Rhynchosporium albae*).

Gatunki chronione i cenne: stanowiska gatunków roślin chronionych: bagna zwyczajnego, grzybieni pomocnych, przygielki białej, borówki bagiennej. Wysokie walory faunistyczne: występowanie cyraneczki, cyranki, kaczki krzyżówki, łyski, żurawia, ropuchy szarej, żab, padalca, zaskrońca, obserwacja krakwy.

24. „Rosiczka”

Lokalizacja: Jakubowo 1 km na północ od Nadl. Drawsko, pododdziały 715f,g,k,y.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie biotopu ptactwa i herpetofauny.

Charakterystyka przyrodnicza: Lokalne, śródlądowe zabagnione obniżenie. Wyłączone z użytkowania wilgotne łąki śródlądowe, obecnie zarastające ziołoroślami typu *Lysimachio-Filipenduletum* i łożowiskami. Występowanie: cyraneczki, kaczki krzyżówki, łyski, żurawia, ropuchy szarej, żab, padalca, zaskrońca oraz rzadkich gatunków roślin: rosiczki, wełnianki, bagna zwyczajnego.

25. „Łąki Studnickie”

Lokalizacja: Zbiornik i otaczające go mokradła położone są w 80% na terenie gminy Ińsko w otulinie Ińskiego Parku Krajobrazowego, na granicy z gminą Drawsko Pomorskie. Teren należy do Nadleśnictwa Łobez, natomiast od strony południowo – wschodniej, na odcinku około jednego kilometra, granicę łąk stanowi wieś Ziemsko w gminie Drawsko, a za nią oddział 82 i 83 Leśnictwa Oleszno oraz 92 i 93 leśnictwa Studnica w Nadleśnictwie Drawsko.

Przedmiot i cel ochrony: zachowanie biotopu ptactwa i herpetofauny.

Charakterystyka przyrodnicza: Kompleks zalanych, bardzo cennych łąk, pełniących jednocześnie rolę zbiorników retencyjnych oraz powodujących podniesienie poziomu wód gruntowych na znacznej powierzchni wokół nich. Od prawie 100 lat zachodziły na tym terenie procesy degradacji torfowiska i pogarszania warunków wodnych na otaczających go obszarach. Realizacja projektu renaturyzacji systematycznie przywraca pierwotny charakter łąkom. Powstał obszar wodno – błotny, 24 ha płytki zbiornik wodny i pas podmokłych łąk wokół niego. W dwa lata po powstaniu notuje się tu co najmniej 116 gatunków ptaków, z czego 76 gatunków lęgowych. Są to m.in.: żuraw, kszyc, batalion, kulik wielki, derkacz, gągoł, kropiatka, bielik, puchacz, orlik krzykliwy.

2.10.2.4. Pomniki przyrody

Do tej grupy zaliczono pojedyncze stare drzewa i grupy drzew. W odniesieniu do drzew będących pomnikami przyrody zalecany jest ich podział na dwie kategorie ochronne - ścisłą i częściową, wynikający z celu ochrony i roli obiektu chronionego. Dla pomnikowych drzew i alej, które spełniają rolę kulturową lub krajobrazową proponowana jest ochrona częściowa. Wobec obiektów tego rodzaju nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane jest dokonywanie zabiegów poprawiających i zabezpieczających ich stan zdrowotny oraz estetykę.

Te obiekty pomnikowe, które pełnią dużą rolę biocenotyczną (np. okazałe drzewa na terenach leśnych i rosnące na obrzeżach lasów) powinny być objęte ochroną ścisłą wykluczającą stosowanie zabiegów ochronnych. Drzewa te powinny być chronione także po swojej śmierci, aż do całkowitego rozpadu.

Na terenie gminy nie zlokalizowano pojedynczych drzew, które zasługiwałyby na ochronę w formie pomników przyrody ze względu na szczególnie okazałe rozmiary, czy też walory kulturowe. Na obszarach leśnych Nadleśnictwa Drawsko Pomorskie istnieje wiele okazałych drzew, jednak wobec stosunkowo dużej liczby pomników już istniejących proponuje się nie poszerzać ich liczby. Do ochrony w formie pomników proponowane są natomiast trzy

zadrzewione aleje, składające się z drzew o szczególnie wielkich obwodach i wysokich walorach krajobrazowych. Wykaz owych obiektów zawiera poniższa tabela.

Tabela:

Wykaz zabytkowych alej proponowanych do ochrony.

Lokalizacja	Opis	Forma ochrony
Na północ od folwarku w Kumkach	Aleja o długości ok. 500 m, zadrzewiona szpalerem bukowym złożonym z drzew o obwodach od 400 do 550 cm.	Częściowa
Aleja w Suliszewie, prowadząca od drogi Drawsko Pomorskie - Złocieniec w kierunku stacji kolejowej.	Aleja o długości ok. 400 m, zadrzewiona szpalerem lipy drobnolistnej złożonym z drzew o obwodach od 250 do 450 cm.	Częściowa
Aleja z Drawska Pomorskiego, przez Zarańsko w kierunku Ostrowic.	Aleja o długości ok. 5 km zadrzewiona szpalerem dębowym (dąb szypułkowy i bezszypułkowy), złożonym z drzew o obwodach od około 1,5 do 3,5 m (średnio - ok.2 m)	Częściowa

2.11. Lasy ochronne

Zgodnie z § 3 rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz.U.92.67.337), w lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną w sposób zapewniający ciągłe spełnianie przez nie celów, dla których zostały wydzielone, w szczególności poprzez:

- **zachowanie trwałości lasów** (dbałości o stan zdrowotny i sanitarny, preferowania naturalnego odnowienia, ograniczania regulacji stosunków wodnych do prac uzasadnionych potrzebami odnowienia lasu oraz użytkowania sąsiadujących z lasami ochronnymi gruntów nieleśnych, ograniczania trwałego odwadniania bagien);
- **zagospodarowanie i ochronę lasów** - kształtowanie struktury gatunkowej i przestrzennej lasu zgodnie z warunkami siedliskowymi, stosowania indywidualnych sposobów zagospodarowania i ochrony poszczególnych drzewostanów, ograniczenia w cięciach i stosowania zrębów zupełnych).

Zgodnie z § 1 ww. rozporządzenia za ochronne mogą być uznane m.in. lasy, które:

- chronią glebę (lasy glebochronne),
- chronią zasoby wód (lasy wodochronne),
- stanowią cenne fragmenty rodzimej przyrody.

Ze względu na powyższe uwarunkowania, w szczególności dla obszarów leśnych cennych pod względem przyrodniczym i jednocześnie pełniących funkcje glebochronne lub wodochronne proponuje się ich uznanie za ochronne. Na terenie gminy Drawsko istnieją lasy ochronne.

2.12. Ekologiczny System Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) proponowany dla gminy Drawsko Pomorskie

Ekologiczny System Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) to koncepcja ochrony przyrody mająca na celu w dłuższej perspektywie czasu ochronę, zachowanie, bądź restytucję walorów przyrodniczych, opracowana w latach siedemdziesiątych XX wieku i będąca podstawą przyjętej przez Sejm polityki ekologicznej państwa. Zamyśl ten stał się możliwy do zrealizowania na drodze działań w skali międzynarodowej dzięki powstałej w latach dziewięćdziesiątych XX wieku koncepcji stworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (ECONET). W ramach tej koncepcji dla Polski zaproponowano utworzenie krajowej sieci ECONET-PL a propozycje te opisano w pracy „Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET - POLSKA” A. Liro (1995).

Zarówno system ESOCh jak ECONET-PL można uznać za koncepcie oparte na podobnych zasadach i stawiające te same cele do osiągnięcia. Autorzy ECONET opracowali jednak i wciąż doskonałą metody zmierzające do zidentyfikowania i wyłonienia obszarów tworzących sieć ekologiczną.

Tworząc system ESOCh przyjęto, że sieć ekologiczna ma strukturę hierarchiczną, a więc jej elementy mogą być wyróżnione na różnych poziomach: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Sieć tworzą **strefy węzłowe** i wiążące je **korytarze ekologiczne**. Na poziomie lokalnym, za jaki można uznać poziom gminy, elementy sieci są obszarami węzłowymi. Jednocześnie pełnią one funkcję korytarzy ekologicznych na wyższym poziomie organizacji, np. regionalnym. Stąd elementy cząstkowe, wyróżnione w trakcie wykonywanej inwentaryzacji przyrodniczej, stanowią część bardziej złożonego systemu krajowego, a następnie międzynarodowego. Bardzo istotne jest więc określenie walorów przyrodniczych obszarów na podstawowym, lokalnym poziomie. W nowoczesnym podejściu do idei ochrony przyrody ESOCh jest bardzo istotny. Umożliwia zaplanowanie i realizację zadań o doniosłym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrody i jej różnorodności w dłuższej i szerszej perspektywie (czasowej i przestrzennej).

Fragmety ESOCh jak dotąd nie zostały wyodrębnione jako obiekty ochrony przyrody. Ustawa o ochronie przyrody określa jako obiekty krajowego systemu ochrony przyrody - parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu. Elementy ESOCh to obiekty, których powierzchnia wynosi od kilku arów do kilkuset hektarów. Pełnią one rolę miejsc rozrodu i stałego przebywania zwierząt, szlaki migracji flory i fauny, stanowią również refugia szaty roślinnej o naturalnym oraz seminaturalnym charakterze. Są to głównie lasy, bagna, torfowiska, jeziora lub oczka wody albo trzcinowiska, doliny rzek i strumieni, ciągi zadrzewień. W krajobrazie gminy Drawsko Pom. obiekty takie występują.

2.12.1 Strefy węzłowe

Obszary węzłowe stanowią tereny o złożonej, mozaikowej strukturze krajobrazowej z występującymi obok siebie różnymi ekosystemami. Cechuje je dominacja zbiorowisk naturalnych lub prawie naturalnych, a także obecność ugrupowań związanych z nimi szeregami ekologicznymi, bądź sukcesyjnymi. W ich skład wchodzi roślinność z licznymi stanowiskami gatunków prawnie chronionych oraz rzadkich regionalnie. Obiekty te posiadają wysokie walory wizualne, na przykład związane z obecnością wód, panoram i osi widokowych. Wyodrębnione obiekty węzłowe przeważnie są otoczone przestrzenią mocno przeobrażoną - obszarami rolniczymi.

Gmina Drawsko Pomorskie, zlokalizowana jest według „Koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET – Polska” Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN), w dwóch obszarach węzłowych o znaczeniu międzynarodowym 06M - Obszar Pojezierza Drawskiego i 07M - Obszar Drawy. Południowa część gminy leży w zasięgu Puszczy

Drawskiej, będącej swoistym „biocentrum”. Teren gminy Drawsko Pomorskie położony jest pomiędzy dwoma wyznaczonymi w tym obszarze biocentrami (którymi są: Pojezierze Ińskie oraz rejon jeziora Drawsko). Skuteczność ochrony całego tego obszaru zależy od możliwości zachowania lokalnych obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych.

W skali lokalnej wyróżnić można kilka mniejszych obszarów węzłowych cechujących się dużym zróżnicowaniem roślinności oraz różnorodnością gatunkową. Do obszarów tych należą:

- Lasy na obszarze poligonu drawskiego wraz z rozmieszczonymi wśród nich obniżeniami i zbiornikami wodnymi. Strefa faunistyczna D ciężąca do strefy A.
- Dolina Drawy poniżej Jeziora Lubie (stanowiąca właściwie część obszaru wymienionego powyżej, lecz z uwagi na swą odrębność i szczególne wartości przyrodnicze zasługująca na odrębną wzmiankę). Strefa faunistyczna A.
- Otoczenie jeziora Małe Dołgie oraz porośnięta przez łąki i fragmenty lasów rynna jeziorna biegnąca od tego jeziora w kierunku północno-wschodnim aż po jezioro Zarańsko, rynna od j. Zarańsko poprzez j. Rydzewo, Będargowo, Gągnowskie i dalej wzdłuż rzeki Stara Rega. Obszar ten reprezentuje typy krajobrazu: jeziorny, dolina rz. Starej Regi, rolniczy. Strefa faunistyczna C.
- Lasy Nadleśnictwa Złocieniec wraz z cennymi fragmentami wilgotnych łągów i olsów nad Kokną i Drawą w miejscu, gdzie wpływa ona na teren gminy. Strefa faunistyczna D ciężąca do strefy A.
- Tereny lasów i bagien w rejonie wsi Kumki oraz Cianowo (wraz z projektowanymi tam zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi). Strefa faunistyczna B oraz E.

2.12.2. Korytarze ekologiczne

Korytarz ekologiczny jest drogą przepływu materii, energii i migracji organizmów. Pełni funkcję przewodząco - łącznikową (generująco - zbierającą). Rozróżniane są dwa typy korytarzy: liniowe i pasowe.

- **Korytarze liniowe** stanowią przede wszystkim układy biocenotyczne tras komunikacyjnych: dróg gruntowych, dróg o krytych nawierzchniach i tras kolejowych, także miedz śródpolnych itp., Ich struktura w bardzo dużym stopniu jest kształtowana przez otoczenie, którym są przeważnie krajobrazy antropogeniczne, zdominowane przez roślinność synantropijną. Są ekosystemami mało stabilnymi. Ich rola w utrwalaniu przyrodniczych funkcji krajobrazu jest dużo mniejsza niż korytarzy pasowych.
- **Korytarze pasowe**, w odróżnieniu od liniowych, mają odpowiednio wyższy poziom organizacji. Stanowią układ na tyle obszerny przestrzennie, że w jego obrębie może rozwinąć się mozaika (agregacja) zbiorowisk różnych kręgów dynamicznych roślinności. Korytarzami o charakterze pasowym są strefy wododziałowe i dolinne.

Gmina Drawsko w całości położona jest w obrębie obszaru węzłowego o randze międzynarodowej, pomiędzy obszarami uznanymi za biocentra i jej teren w całości stanowi korytarz typu pasowego o randze ponadregionalnej.

W skali lokalnej można jednak wyróżnić korytarze ekologiczne łączące lokalne obszary węzłowe. Rolę tę pełnią wszystkie niewielkie cieki, kanały i nieczynne drogi, łącznie z ukształtowanymi wzdłuż nich ciągami zadrzewień i zarośli. Korytarze te mają znaczenie dla niektórych gatunków bezkręgowców związanych ze środowiskami wodno - błotnymi, dla ichtiofauny, herpetofauny, awifauny oraz dla kilku gatunków ssaków. Najważniejszymi korytarzami w gminie Drawsko są:

Korytarz ekologiczny, mający znaczenie ponadregionalne - rzeka Drawa wraz z jeziorami, przez które przepływa - korytarz łączący obiekty położone w gminie oraz w sąsiednich gminach, będący jednocześnie strefą faunistyczną. Posiada znaczenie dla bezkręgowców, ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków. Łączy obiekty i obszary o znaczeniu ponadregionalnym położone w zlewni Odry.

Korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym - w zlewni rzeki Regi: rzeczka Olchowianka - łączy tereny o krajobrazie rolniczym ze strefą faunistyczną C, rzeka Stara Rega wraz z jeziorami i siecią rowów – tworzy strefę faunistyczną C, rzeka Brzeźnica z siecią rowów - Brzeźnica tworzy strefę faunistyczną B, kanałami łączy się z j. Czaple Duże i tym samym z węzłem łączącym korytarze ekologiczne zlewni Drawy i Regi;

- w zlewni rzeki Drawy: rzeka Kokna - łączy j. Dołgie ze strefą faunistyczną A, kanał bez nazwy - łączy j. Chociebądź ze strefą faunistyczną A, rzeka Mnica i Ostrowitnica - łączy obszar cenny przyrodniczo (j. Mielinek), j. Ostrowiec, j. Bucierz, węzeł korytarzy zlewni Drawy i Regi oraz j. Wilże ze strefą faunistyczną A, sieć kanałów i rowów bez nazwy - łączy j. Studnica, obszar cenny przyrodniczo (na kanale między j. Studnica i Mielno), j. Mielno, j. Ostrowiec z korytarzem ekologicznym Mnicy ze strefą faunistyczną A, sieć rowów bez nazwy - łączy j. Jelenie i Konotop ze strefą faunistyczną A, sieć rowów bez nazwy - łączy strefą buforową przy rozlewisku Krzyworzeki z korytarzem ekologicznym Mnicy i dalej ze strefą faunistyczną A, rzeka Drawka - łączy j. Jeziorak ze strefą faunistyczną A.

Ważną rolę w naturalnych wędrówkach zwierząt, spełniają systemy mniejszych cieków wodnych oraz kompleksy terenów podmokłych i bagiennych. Takie specyficzne korytarze rozproszone są na terenie całej gminy, m. in. na terenie pól roboczych na poligonie wojskowym.

W gminie Drawsko występują ponadto zadrzewienia przydrożne, aleje i szpalery, które jak wspomniano wyżej są również liniowymi korytarzami ekologicznymi. W niektórych wypadkach konieczne jest uzupełnienie istniejących nasadzeń i założenie nowych. Nasadzenia te winny mieć charakter szerokopasmowy, z wykształconym piętrowym układem roślinności, gwarantującym ich funkcjonowanie jako korytarzy ekologicznych. Podobnie w przypadku innych zadrzewień.

Zaprezentowana sieć korytarzy ekologicznych na terenie gminy Drawsko Pom. stanowi integralny element Ekologicznej Sieci Obszarów Chronionych Pomorza.

Warunkiem utrzymania tych korytarzy jest zachowanie naturalnego biegu rzek bez sztucznych barier w samym cieku jak i w całych dolinach rzecznych. W odniesieniu do dróg wymagane jest pozostawienie ciągów zarośli, a na obszarach rolniczych ciągów zarośli i zadrzewień wśród pól.

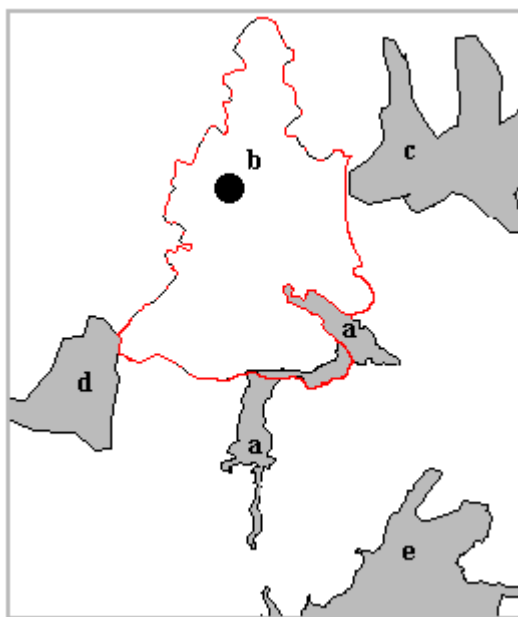
2.13. Obszary proponowane do sieci ekologicznej Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest krokiem Unii Europejskiej w kierunku trwałego zabezpieczenia zasobów przyrodniczych na obszarze państw członkowskich, które mają na celu powstanie wspólnej, europejskiej sieci terenów chronionych, zwanej Natura 2000. Proces ten ma być zrealizowany do 2004 roku. Uzasadnieniem tej decyzji było to, iż zagrożone gatunki i biocenozy są dziedzictwem przyrodniczym ludzkości, w tym także Unii Europejskiej, a ich zagrożenie jest transgraniczne.

Celem utworzenia ekologicznej sieci Natura 2000 jest także ochrona różnorodności biologicznej na terytorium krajów członkowskich Unii Europejskiej. W skład sieci wchodzi tzw.: **Specjalne Obszary Ochrony**, wyznaczane na podstawie Dyrektywy Rady Ministrów Unii Europejskiej 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. o ochronie siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywy Siedliskowej (Habitatowej), oraz **Obszary Specjalnej Ochrony**, dla których podstawę prawną stanowi tzw. Dyrektywa Ptasia - Dyrektywa Rady Ministrów Unii Europejskiej 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. o ochronie dziko żyjących ptaków.

W województwie zachodniopomorskim wyznaczono 39 obszarów (SOO) o łącznej powierzchni 477 367, 2 ha, co stanowi 20,8 % powierzchni ogólnej obszarów na terenie kraju.

W sieć Natura 2000 wchodzi na terenie gminy Drawsko Pomorskie: dolina Drawy (a) na odludnym, poligonowym odcinku, wraz z torfowiskiem i łąkami a także przylegające do granicy gminy jezioro Lubie (a), które jest jeziorem sielawowo-ramienicowym z reliktową fauną bezkręgowców oraz dolina Brzeźnickiej Węgorzy k. Drawska Pomorskiego (b). Drawski (c) i Iński Park Krajobrazowy (d) oraz Puszcza Drawska (e) są obszarami otaczającymi opisywaną gminę (ryc. poniżej).

Rycina: Propozycja sieci Natura 2000 w w gminie Drawsko Pomorskie i jej sąsiedztwie.

Sieć Natura 2000 ma na celu wprowadzenie w życie nowoczesnych zasad ochrony przyrody. Szczególnie cenne w tym programie jest ogólnoeuropejskie spojrzenie na problem, przyjęcie w miarę spójnej metodyki i uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju. Zakłada się harmonijną koegzystencję człowieka i przyrody, dążąc do kompromisu pomiędzy doraźnymi korzyściami ekonomicznymi a ochroną środowiska przyrodniczego. Dlatego też, na obszarach Natura 2000 należy liczyć się z pewnymi zaleceniami ochronnymi, mającymi postać zarówno nakazów jak i zakazów. Można założyć, że spodziewane ograniczenia będą dotyczyć w niewielkim stopniu dotychczasowych sposobów gospodarowania na wyznaczonym obszarze Natura 2000, w większym natomiast intensyfikacji tego gospodarowania i nowych inwestycji. Jeśli bowiem obszar zachował duże walory przyrodnicze w warunkach użytkowania to znaczy, że nie stanowi ono poważniejszego zagrożenia dla tych walorów. Inaczej jest z jego intensyfikacją i nowymi inwestycjami, które będą musiały być poddawane tzw. ocenie oddziaływania na środowisko (OOS). Dopuszczone do realizacji będą tylko takie przedsięwzięcia, które nie pogorszą stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków na wyznaczonym dla nich obszarze Natura 2000.